

1987 YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ



TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

1987 YILINA GİRERKEN
TÜRK EKONOMİSİ

İSTANBUL

16 OCAK 1987

(Yayın No: TOSİAD-T/87.1.95)

Cumhuriyet Cad. Ferah Apt., 233/9-10, Harbiye/İstanbul

Bu raporun tamamı veya bir bölümü TUSİAD
"1987 Yılına Girerken Türk Ekonomisi" re-
feransı zikredilmek kaydıyla yayınlanabi-
lir.

Ö N S Ö Z

"1987 Yılına Girerken Türk Ekonomisi" 1986 yılının bilinen son rakamlarına dayanılarak hazırlanmıştır.

TÜSİAD, kamu yararına çalışan gönüllü bir özel sektör kuruluşu olup yayınlarında bilimsel ve tarafsız kalmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle, raporda belirtilen değerlendirmelerin üyelerin görüşleriyle veya resmi görüşlerle zorunlu bir ilişkisi söz konusu değildir.

Bu rapor, TÜSİAD Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Üzol yönetiminde araştırma uzmanları Ahmet Ertürk, Ahmet Turunc, Cem Payaslıoğlu, Ayda Alpat, Ali Çarkoğlu tarafından hazırlanmıştır. TÜSİAD danışmanı Adnan Büyükdenez Parasal Gelişmeler bölümünün hazırlanmasında önemli katkıda bulunmuştur.

Prof.Dr.Demir Demirgil'in Milli Gelir ve Parasal Gelişmeler, Prof.Dr.Erdoğan Alkin'in Bütçe ve Dış Ekonomik İlişkiler, Doç.Dr.Süleyman Özmucur'un anket ve tahminler, Doç.Dr.Onal Bozkurt'un Sermaye Piyasasındaki Gelişmeler konularında yaptıkları çalışma ve değerlendirmelerinden yararlanılmıştır.

Raporun hazırlanmasında Bakanlıklar, DPT, TC Merkez Bankası, DİE, ANKA, EBA, İKA, IMF, IBRD, ve OECD kaynaklarından yararlanılmıştır.

Rapor Leyla Dinçmen, Günay Bilge ve Güniz Bursalıoğlu tarafından yayına hazırlanmıştır.

Istanbul, 16 Ocak 1987

1987 YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ

Özet ve Sonuç	I-VI
BÖLÜM I	
GSMH, YATIRIMLAR, KAMU MALİYESİ, ÜRETİM, İSTİHDAM	1
1) Gayri Safi Milli Hasıla	1
2) 1987 Yılında Ekonominin Genel Dengesi	4
3) Yatırımlar	8
4) Kamu Kesimi Genel Dengesi	25
5) Üretim	38
6) İstihdam	49
BÖLÜM II	
PARASAL GELİŞMELER	53
1) Para Politikası	54
2) Emisyon ve Para Arzı	59
3) Mevduat	60
4) Kredi Stoku	61
5) 1986 Yılında Sermaye Piyasası	64
6) Fiyatlar ve Enflasyon	69
BÖLÜM III	
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER	79
1) İhracat	80
2) İthalat	84
3) Dış Ticaret Dengesi	89
4) İşçi Dövizleri	90
5) Turizm Gelirleri	92
6) Yabancı Sermaye	95
7) Ödemeler Dengesi	100
8) Kurlar	101
9) Rezerv Hareketleri	103
10) Dış Borçlar	103
11) Dış Borç Ödemeleri	106
12) Dış Ticarete Son Gelişmeler	108
EK I: TOSİAD 1987 TAHMİNLERİ	111
EK II: ÖNEMLİ BAZI DEĞİŞKENLERİN MEVSİMLİK DALGALANMA ENDEKSLERİ	115
EK III: TOSİAD BEKLENTİ ANKETİ SONUÇLARI	117
1986 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ	121

ÖZET VE SONUÇ

1986 yılı, gelişme hızı ve üretimdeki artışlar açısından son altı yıllık piyasa ekonomisi döneminin en başarılı yılı olmuştur.

Genellikle ekonomi politikalarının beş amacı vardır. Cari işlemler bilançosu açığının düşürülmesi, büyüme hızının yüksek olması, enflasyonun kontrole alınması, istihdamın yüksek oranda arttırılması suretiyle işsizliğin işgücü arzına oranının düşürülmesi ve gelir dağılımının daha dengeli hale getirilmesi.

1986 yılında beş amacın üçünde açıkça başarı sağlanmıştır. Büyüme hızı daha yüksek bir düzeye çıkarılmış ve büyümenin bir fonksiyonu olarak istihdamı olumlu etkilenmiştir. Enflasyon oranı ise yüzde 44.9'dan yüzde 34.6'ya 10.3 puan aşağıya çekilmiştir. 1986 yılında olumsuz gelişmeler göstermiş iki amaç ise cari işlemler bilançosu açığının artması ve gelir dağılımındaki dengesizliğe önemli bir çözüm getirilememesidir.

Buna karşılık, gelişme hızı ithalatın artmasına ve cari açığın büyümesine yol açmıştır. Büyüme hızının sürmesi için ara malları ve yatırım malları ithalatını arttırmak gerekmiştir. Diğer taraftan yüksek büyüme hızı toplam talebi de arttırdığı için tüketim malı ithalatı da artmıştır. Aynı nedenle ihrac edilebilir malların büyüyen iç talep tarafından emilmesi sonucu, ihracat hem iç, hem de dış olumsuz şartlar sonucu gerilemiştir. İç talepteki genişleme enflasyonun sürmesine neden olacaktır. Talep enflasyonu olarak nitelendirdiğimiz bu süreç maliyet enflasyonu ile birleştiği takdirde 1987 yılının ilk yarısını etkileyecek yeni bir enflasyoncu bekleyişler süreci başlatabilir.

1986 yılının yüzde 34.6 olarak belirlenen ortalama enflasyon oranını çeşitli kesimlerin enflasyoncu bekleyişleri belirlemiştir. Kamu ve özel sektör, fiyat artışlarını belirlerken parasal genişleme yanında enflasyoncu bekleyişlerin etkisi altında hareket etmiştir. Beklenen enflasyon oranı yüzde 35-40 arasında belirlenmiştir. Fiyat empoze etme durumunda olan kamu ve özel sanayiler enflasyon bekleyişlerine uygun zamlar yapmışlardır. Rekabet unsurlarının daha yaygın olduğu ve hükümetin destek fiyatlarının belirleyici olduğu tarımsal ürün piyasalarında ise fiyatlar enflasyoncu bekleyişlerin gerisinde kalmıştır.

Kamu kesimi hazine bonusu ve devlet tahvilleri yolu ile aşırı borçlanırken, aynı enflasyoncu bekleyişlerle hareket etmiştir. Aşırı olmayan oranda borçlanıldığı takdirde faiz yüzde 45 civarında kalabilirdi. Ancak 1986 yılında aşırı bir borçlanmaya gidildiği için faizin yüzde 50'ye ulaştığı görülmüştür.

1986 yılında toplam kamu yatırımlarının önceki yıla göre yüzde 38.6 artışla 4 trilyona yükselmesi hedeflenmişti. Bu yatırımlar içinde KİT'lerin payının yüzde 44.7, konsolide bütçe yatırımlarının yüzde 32.2, mahalli idarelerin yüzde 10.5,

fonların yüzde 10.2, döner sermaye yatırımlarının yüzde 2.4 olması planlanmıştır.

Yine 1986 yılında toplam kamu gelirlerinin yüzde 52.1 artarak yaklaşık 9.5 trilyon liraya ulaşması öngörülmüştür. Bunun yüzde 61.5 oranındaki kısmını vergi gelirlerinin, yüzde 13.8 oranındaki kısmını vergi dışı normal gelirlerin, yüzde 24.6 oranındaki kısmını ise faktör gelirleri ve fonların oluşturacağı tahmin edilmiştir.

1986 yılı bütçe uygulamasında iç ve dış borç hasılatı ile iç ve dış borç anapara geri ödemeleri bütçenin gelir ve harcama kalemleri dışında tutulmuştur. Buna göre iç ve dış borçlanma hasılatı bütçe geliri sayılmamış, anapara taksitleri de bütçe giderleri dışında tutulmuştur. Faiz ödemeleri ise eskisi gibi transfer harcamaları içinde yer almıştır.

Ekim sonu itibariyle konsolide bütçe uygulama sonuçlarına göre bütçe gelirleri 5 trilyon 546 milyon liraya ulaşmış, toplam harcamalar ise 5 trilyon 999 milyar olarak gerçekleşmiştir. Buna göre yılın ilk on ayı sonunda bütçe açığı 500 milyar liraya yaklaşmakta olup, geçen yıla göre yüzde 26.5 oranında bir artış ifade etmektedir.

Ancak ilk on ayda bir önceki yıl 278 milyar lira olan iç borçlanmanın 1986 yılında 806 milyar liraya ulaştığı dikkati çekmektedir. Bu rakamlar, bütçe harcamalarının olağan bütçe gelirleriyle karşılanamadığını vurgulamaktadır. Aslında teknik anlamda iç borçlanmanın da açık finansmanı olduğu unutulmamalıdır.

İç borçlanmanın gayri safi milli hasılaya oranı birçok batı ülkesine göre düşük olmakla beraber iç borç faizlerinin daha riskli alternatiflere göre yüksek saptanması ayrıca devletin para ve sermaye piyasasındaki kaynakların yüzde 90'ını absorbe etmesi ekonomideki likiditeyi tehlikeli şekilde olumsuz etkilemeye başlamıştır. Ekonomide toplam yatırımlar içinde kamunun payı %50-60 dolayında olduğu halde Hükümetin para ve sermaye piyasalarında yatırım payının çok üzerinde fonlara el koyması özel sektörün normal gelişmesini açıkça engellediğini göstermektedir.

1987 yılı konsolide bütçesi harcama tahmini 11 trilyon lirayı geçmekte ve gelir hedefi ise 10 trilyon 120 milyar lira olmaktadır. Buna göre bütçe açığı 930 milyar lira olarak karşılanacak ve gayri safi milli hasılanın yüzde 1.8'ine inecektir.

Hedef alınan enflasyon oranı ve vergi elastikliği dikkate alındığında, hedeflenen vergi gelirlerinin gerçekleşmesi için yeni vergilerin ve vergi zamlarının programlandığı bilinmektedir.

Klasik bütçe dışında tutulan fonların, hernekadar pratik amaçlara yönelik olduğu kabul edilse de şimdiye kadarki uygulamalara göre daha ayrıntılı ve esaslı bir denetim altına alınması şarttır. Konjonktür değerlendirmelerinin sağlıklı yapılabilmesi için bütçe dışı kalemleri (fonlar dahil) gelir ve giderleri ile borçlanmalarının düzenli olarak kamu oyuna açıklanması şarttır.

1986 yılında dış ekonomik ilişkiler programlanan yönde gelişmemiş, petrol fiyatlarındaki düşmenin ihracata olumsuz yansımaya karşılık petrol ithalatındaki yavaşlama beklenenin altında kalmıştır.

Ucuzlayan petrolün bazı İslam ülkelerinin ithalata ayıracağı kaynakları azaltacağı ve bu nedenle Türkiye'nin bu ülkelere yönelik ihracatında önemli azalmalar olacağı önceden tahmin edilmmişti. Ancak, buna paralel olarak ithalat içinde petrol faturasının, hatta ucuz petrolün dolaylı etkileriyle diğer bazı ithalattaki döviz kullanımının azalacağı yönündeki iyimser tahminler, özellikle yüksek büyüme hızının uyardığı yatırım malları ithalatındaki artışlar yüzünden gerçekleşmemiştir.

Dış ticaret ve diğer ödemeler dengesi kalemleri hakkındaki bilgiler üç-dört ay gecikme ile yayınlandığından yılsonu itibarıyla döviz açığı ancak götürü olarak tahmin edilebilmektedir.

İhracatın yıl içindeki yavaşlama eğilimi aynen devam ettiği takdirde 1985 seviyesinden bir miktar aşağıda kalacağı, yani yaklaşık 7.5 milyar doları pek aşmayacağı, ithalatın 11 milyar doları geçmese bile, dış ticaret açığının 1985 seviyesinin üstünde gerçekleşmesi beklenmektedir.

İşçi döviz girişi içindeki ve turizm net gelirlerinde geçen yıla göre bir yavaşlama olması nedeniyle, görünmeyen işlemler fazlalığının dış ticaret açığını kapatmaya yönelik katkısı da azalmış görünmektedir.

Böylece cari işlemler açığının yine bir önceki yıla göre genişlemiş olması ihtimali büyüktür.

Yılın son aylarında gerek cari işlemler açığının daha fazla genişlemesini önlemek, gerekse döviz piyasasını tanzim ederek ödemelere nisbi bir rahatlık getirmek üzere bir dizi yeni önlemler alınmıştır.

Örneğin, 30 Ekim'de alınan kararlara göre bankalar, Merkez Bankası satış kurlarını geçmemek şartıyla döviz alış fiyatlarını tespitte serbest bırakılmış, ancak döviz satışında fiyatlar, Merkez Bankası satış kuruyla sınırlanmıştır.

Merkez Bankası'nca uygulanacak döviz alış kurları ise döviz satış kurlarının ancak yüzde yarım altında olabileceğinden, bankaların döviz işlemlerinden elde edecekleri kâr marjları iyice daralmıştır. Bunun yanında, bankalara topladıkları döviz tevdiatının en az yarısını döviz kredisi olarak kullandırma yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca, bankaların döviz aktif-pasif dengelerinin yüzde 90-110 oranına getirmeleri öngörülmüştür.

Bu arada ihracatı teşvik için yeni önlemler alınırken, ithalatın sınırlandırılması yolunda da fon uygulamasına bazı değişiklikler getirilmiştir.

Yabancı sermaye girişinde bir önceki yıla göre ılımlı bir hızlanma vardır. Ayrıca yabancı sermaye içinde dövizle çevrilebilir mevduat ve garantisiz ticari borçlardan karşılanan kesim giderek küçülmektedir. Yıl sonunda bu iki kalemden karşılanan yabancı sermayenin toplam içindeki oranının yüzde 1'in altına inmesi beklenmektedir.

Dış borçlarla ilgili en önemli gelişme, kısa vadeli borçların toplam içindeki payının yüzde 30 dolayına kadar çıkmış olmasıdır. Kısa vadeli borçların bir kısmını orta vadeli olarak değiştirme gayretlerinde bugünden başarılı olunduğu takdirde Türkiye'nin borç yapısında önemli bir düzelme sağlanmış ve gelecek garantiye alınmış olacaktır.

Özetlemek gerekirse, ihracattaki gerilemeye ve ithalatın beklenildiği ölçüde yavaşlamasına rağmen, döviz durumu normal seyrini takip etmektedir. 1987 yılında ihracat, yeni teşvik tedbirleriyle tekrardan 1985 seviyesine çıkarılabilirse dış açıkta ve dolayısıyla dış kredi gereğinde herhangi bir genişleme olmayacaktır.

Aslında önemli politika hataları yapılmadıkça, Türkiye'nin ödemeler dengesi kalemeleri önemli döviz sorunları yaratacak boyutlarda değildir. Buna karşılık, politikalarda her geriye dönüş ciddi darboğazlar yaratabilir.

Uluslararası bankacılık ve iş çevreleri bu nedenle ekonomik sorunlardan çok siyasal gelişmeleri yakından izlemektedirler. Yeniden sabit kur politikasına dönüş ihtimalinin tartışıldığı bazı çevrelerde, geriye dönüş halinde Türkiye'nin bir döviz bunalımına girebileceği kanaati vardır. Oysa bundan böyle dış açılma politikasında geriye dönüşlerin politik açıdan mümkün olamayacağı açıkça bellidir ve belki de Türkiye ekonomisinin geleceğinin teminatı da budur.

1986 yılının son ayında dış ekonomik ilişkilerle ilgili bir dizi önlem alınmıştır. Bu yeni teşvik tedbirlerinden en önemlisi peşin vergi iade ödemesidir. DPT'nin açıklamalarına göre peşin ödemenin bir avans olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Bir önceki yılın tutarı üzerinden peşin yüzde 40 olarak ödenecek vergi iadesi sözkonusu yıl hak kazanılan vergi iadesinden mahsup edilecektir. Ödenecek tutarın emisyon artışına yol açmaması için yılın üç ayına yayılacağı da açıklamalar arasında yer almıştır.

Kısa bir süre sonra da Bakanlar Kurulu kararı ile ithalat uygulamasına bazı değişiklikler getirilerek bir kararname ile 185 kalem malın fon kesintisi, 144 kalem malın da gümrük vergisi yeniden belirlenmiştir. Fonu düşürülen mallar da olmakla birlikte, yeni uygulamanın ithalat artışını frenlemeye yönelik olduğu açıktır. Bu arada 1987 yılına ait ayrı bir ithalat rejiminin yayınlanmayacağı, 1986 yılında yayınlanan rejimin 1987 yılı için de geçerli olacağı açıklanmıştır.

Ay sonuna doğru Başbakan Turgut Özal düzenlediği bir basın toplantısında petrol üreten ülkelerin gelirlerinin düşmesi ve gelişmiş ülkelerin pazarlarındaki korumacılık eğilimlerinin artması karşısında, ihracatın daha iyi desteklenmesi için Devlet Yatırım Bankasının bir ihracat kredi ve sigorta bankası olarak teşkilatlandırılmasının öngörüldüğü açıklanmıştır. Dış ticaret rejimi ile ilgili yeni düzenlemelerin 1987'de olumlu sonuçlar vereceği şimdiden söylenebilir.

1987 Yılı İçin TOSİAD Önerileri

Halen OECD ülkeleri enflasyon ortalamasının %5'in altında seyrettiği nazara alınırsa toptan eşya fiyatları için programlanan %20 enflasyon hedefinin yüksek tutulduğu söylenebilir.

Ancak, 1987 yılında programlandığı şekilde enflasyonun aşağı çekilebilmesi ve cari işlemler açığının azaltılabilmesi için aşağıdaki önlemlerin alınmasında yarar görülmektedir.

- 1987 yılında enflasyonun program hedefine ulaşması için GSMH'nin yüzde 1.6'sına eşit olan 930 milyarlık bütçe açığının yüzde 50'den fazla düşürülmesi,

- Tedavüle çıkarılan paranın artış hızının öngörülen enflasyon ve yüzde 5 gelişme hızı varsayımına göre yüzde 25'i geçmeyecek şekilde frenlenmesi,
- Kamu iç borçlanmalarının büyüklüğünü azaltmak, vadelerini uzatmak suretiyle reel faiz gelirinin azami yüzde 10 ile sınırlanması ve buna göre kredi faizlerinin düşürülmesi,
- Kamu veya özel sektör yüzde 20 enflasyon hedefine uymayan fiyat yükselmelerinin daha yakından izlenmesi lazımdır.
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının işlerliğini arttıracak, piyasadaki mali araçların çeşidini çoğaltacak ve gereksiz bürokrasiyi azaltacak önlemler üzerinde öncelikle durularak 1987'de sanayinin finansman sorununu büyük ölçüde hafifletilmesi gerekmektedir.
- Ayrıca, genel bütçe yatırımlarında uygulanan disiplinin mahalli idare ve belediye bütçelerinde de uygulanması suretiyle aşırı ve gereksiz yatırım giderlerinin ve özellikle mahalli idareler ithalatının ve dış borçlanmaların kontrole alınması lazımdır.
- Önümüzdeki yıllarda verimli özel sektör yatırımlarının ve dolayısıyla ihracatın azalmaması için halen konut sektörüne verilmekte olan önceliğin tedricen döviz kazanan sanayi alanlarına da kaydırılması uygundur..
- İthalat politikası ve fonların büyüklükleri sektör ilgililerine de danışılarak
 - Sektörler arası efektif koruma oranları,
 - Sektörlerin başka ülkelere karşı koruma durumları,
 - Sanayinin yaşı ve iç koruma gerekleri, maliyetleri,
 - Sanayinin istihdam açısından önemi
 - Sanayinin stratejik ağırlığı,
 - Sanayinin AET'deki müstakbel durumunu,nazara alarak bir sistem içinde periyodik olarak saptanmalı ve kriterler açıklanmalıdır.
- Ülkemizde özel yatırım GSMH oranı benzer ülkelere göre nisbeten düşüktür. Uluslararası sanayi ve ihracat gücü oluşturabilmek için yatırım oranlarının yükseltilmesi tedbirleri üzerinde ciddiyle durulmalıdır.

Bugünkü yatırımların (altyapı ve konut) çoğunlukla döviz yaratma etkileri negatif veya uzun vadeli sermaye hasıla oranları yüksek, uzun vadede istihdam ve gelir yaratma etkileri ise düşüktür. Prodüktif ve istihdam katkısı yüksek, ihracata yönelik yeni yatırımların devreye sokulması yakın gelecek için kritik bir önem arz etmektedir.

- Halen işgücü arzı veya kayıtlı işsiz sayılarına dayalı işsizlik istatistikleri ekonomik planlama için bir araç olmaktan uzaktırlar. Gelişmiş OECD ülkelerinde cari çağdaş metodların ve anketlerin benimsenmesi sureti ile aylık bazında gerçek işsizlerin saptanması ve bu kimselere ülke ihtiyaçlarına göre yeni beceri kazandırılması yollarının araştırılması lazımdır.

- Dış ticaret ilişkilerinde açıkca aleyhimize dengesizlik olan ülkelerle olan ekonomik ilişkilerin yeniden gözden geçirilerek ısrarlı bir şekilde Türk ihracatını türlü bahanelerle köstekleyen ülkelerin iç pazarlarımıza girişlerinin sınırlandırılması zorunludur.

Kamudaki finansman sıkıntısını azaltmak üzere halen yüksek vergi ödeyen grup ve sektörlerle yeni vergiler koyma yerine vergi ve gümrük sisteminde ve yönetiminde reform yapmak suretiyle vergi kayıplarının asgariye indirilmesi olanakları ciddi bir araştırma konusu yapılmalıdır.

Ekonomideki nisbeten büyük vergi kayıplarını önlemek, Türk özel sektörü ve özellikle bankacılığın en az masrafla ve daha hızlı dışa açılmasını sağlamak bakımından batı ülkelerinde olduğu gibi yeminli mali müşavirlik kurumunun daha fazla geciktirilmeyerek fiilen faaliyete geçirilmesi lazımdır. Aksi halde, yetmiş Türk eksperlerce ve TL ile kolayca yapılabilecek vergi kontrol (auditing) hizmetleri için de yabancı firma kiralanması ve döviz giderleri yapılması zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Ayrıca, yeminli mali müşavirlik kurumunun mevcudiyeti Türk para ve sermaye piyasalarının batıya süratle entegre olmaları için önemli koşullardan en önemlisidir. Bu kurum süratle faaliyete geçirilirse Türk mali müşavirleri hazinein vergi kayıplarını azaltma yanında döviz tasarrufu sağlayacaklar ve belki de iyi bir ihtimalle yakında müteahhitlerimiz gibi net döviz geliri sağlayan bir sektör oluşturacaklardır. Bu açıdan bu kurumu oluşturma gayretlerini hızlandırmada sayısız yararlar vardır.

Anti-damping konusunda yürütülmekte olan yasal düzenlemelerin sonuçlandırılması suretiyle sanayinin muhtelif sektörlerinde oluşan tereddütlerin giderilmesi uygun olacaktır.

BÖLÜM I

GSMH, YATIRIMLAR, KAMU MALİYESİ, ÜRETİM, İSTİHDAM

1. Gayri Safi Milli Hasıla

Devlet İstatistik Enstitüsü'nce dokuz aylık verilere dayanarak yapılan ve 15 Kasım 1986'da yayınlanan ikinci geçici tahmine göre; Gayri Safi Yurtiçi Hasıla da, Gayri Safi Milli Hasıla da yüzde 7.9 oranında artmıştır. 1985 yılındaki artış yüzde 5.1 olmuştur. Bütün sektörlerin artış hızları 1985'in hızlarını büyük çapta geride bırakmıştır. Tarımda gelişme hızı yüzde 2.7'den yüzde 7.2'ye, sanayide yüzde 6.6'dan yüzde 10.9'a, inşaat sanayiinde yüzde 2.9'dan yüzde 5.6'ya, ticarete yüzde 6.5'ten yüzde 9.7'ye, ulaşırmada yüzde 5.3'ten yüzde 6.8'e, mali müesseselerde yüzde 3.5'ten yüzde 3.9'a, konut sahipliğinde yüzde 2.6'dan yüzde 3.7'ye, serbest meslek ve hizmetlerde yüzde 4.9'dan yüzde 8.5'e yükselmiştir. Sektörlerin toplamı 1985 yılında yüzde 4.9 oranında gelişirken 1986 yılında yüzde 8.5 gibi çok yüksek oranda gelişmiştir.

Birinci ve ikinci tahmin arasında sektörlerin gelişme hızları bakımından önemli farklar mevcut değildir. Sektörlerin toplamı birinci tahminde yüzde 8.3'ten ikinci tahminde yüzde 8.5'e yükselirken, devlet hizmetleri dahil edildiği zaman toplam sektörler her iki tahminde yüzde 8 oranında gelişme göstermektedir. GSYİH birinci tahminde yüzde 8'den ikinci tahminde yüzde 7.9'a gerilerken, GSMH yüzde 7.8'den yüzde 7.9'a yükselmiştir.

Birinci ve ikinci tahmin arasında sektörlerin nominal hızlarında ve zımni deflatörlerinde önemli gerilemeler mevcuttur. GSMH'nın nominal artışı birinci tahminde yüzde 43.2'den ikinci tahminde yüzde 41.1'e indirilirken, GSMH zımni deflatörü yüzde 32.8'den yüzde 30.8'e indirilmiştir. 1986 yılı ortalama enflasyon göstergeleri yüzde 35'in altına inmemişken, birinci tahminde belirlenen ve düşük sayılabilecek yüzde 32.8'lik GSMH deflatörünü ikinci tahminde yüzde 30.8'e indirmenin dayanakları anlaşılamamıştır.

BUYUME HIZLARI

(SABİT FİYATLARLA)
(%)

	1982	1983	1984	1985	1986
GSMH	4.6	3.2	5.9	5.1	7.9
GSYİH	5	3.7	5.8	5.1	7.9
TARIM	6.4	-0.2	3.7	2.7	7.2
SANAYİ	4.6	6.4	8.8	6.6	10.9
MADENCİLİK	-5.8	-2.1	3.5	11.6	11.2
İNALAT	5.1	7.5	9.3	5.7	10.5
ENERJİ	11.6	2.6	3	11.6	14.8
HİZMETLER	3.3	3.6	5.3	4.1	6.3

1985 YILI GAYRI SAFİ MİLLİ HASILA(GSMH)
(CARI ÜRETİCİ FİYATLARINA GÖRE)

MİLYON TL

İKTİSADİ FAALİYET KOLLARI	1985	SEKTÖR PAYLARI	GELİŞME HIZI	1986	SEKTÖR PAYLARI	GELİŞME HIZI
TARIM	4853892.0	17.5	40.1	6500735.1	16.6	33.9
ÇİFTÇİLİK VE HAYVANCILIK	4641810.6	16.7	40.0	6119271.4	15.6	31.8
ORMANCILIK	135304.2	0.5	24.4	205907.2	0.5	52.2
BALIKÇILIK	76767.2	0.3	88.7	175556.5	0.5	128.7
SANAYİ	8753327.8	31.6	58.2	12945864.2	33.1	47.9
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIK	645530.8	2.3	73.8	853585.4	2.2	32.2
İMALAT SANAYİİ	6952620.7	25.1	49.8	10310535.0	26.4	48.3
ELEKTRİK,GAZ VE SU	1155176.3	4.2	122.3	1781743.8	4.5	54.2
İNŞAAT SANAYİ	1044956.6	3.8	45.8	1500513.8	3.8	43.6
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	4760877.2	17.2	49.9	6656182.4	17.0	39.8
ULASTIRMA VE HABERLEŞME	2740320.0	9.9	52.5	3787670.3	9.7	38.2
MALİ MÜESSESELER	834625.9	3.0	51.4	1182664.9	3.0	41.7
KONUT SAHİPLİĞİ	1149856.6	4.1	45.1	1621218.5	4.2	41.0
SERBEST MESLEK VE HİZMETLER	1523208.1	5.5	50.5	2157776.6	5.5	41.7
(-)İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	416291.1	1.5	51.4	589884.5	1.5	41.7
SEKTÖRLER TOPLAMI(1-9)	25244763.1		50.5	35762741.3		41.7
DEVLET HİZMETLERİ	1440999.0	5.2	36.4	2070715.6	5.3	43.7
TOPLAM(10+11)	26685762.1		49.7	37833456.9		41.8
İTHALAT VERGİSİ	823347.0	3.0	112.9	1104520.0	2.8	34.2
GSYİH (ALICI FİY.) (12+13)	27509109.1		51.0	38937976.9		41.6
DIS ALEM NET FAKTOR GELİRLERİ	206122.0	0.7	26.6	179368.7	0.5	-13.0
GSMH(ALICI FİYATLARI) (14+15)	27715231.1	100.0	50.8	39117345.6	100.0	41.1

DİE'NİN İKİ TAHMİNİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

	Nominal Gelişme		Reel Gelişme		Zimnî Deflatörler	
	1.Tahmin	2.Tahmin	1.Tahmin	2.Tahmin	1.Tahmin	2.Tahmin
Tarım	36,7	33,3	7,1	7,2	27,6	24,3
Sanayi	51,3	47,9	10,7	10,9	36,7	33,4
İnşaat	47,2	43,6	5,6	5,6	39,4	36,0
Ticaret	41,9	39,8	9,6	9,7	29,5	27,4
Ulaştırma	38,9	38,2	6,8	6,8	30,0	29,4
Mali mües.	44,2	41,7	4,0	3,9	38,7	36,4
Konut	44,5	41,0	3,8	3,7	39,2	36,0
Serbest Meslek	44,4	41,7	8,3	8,5	33,3	30,6
SektörlerToplamı	44,4	41,7	8,3	8,5	33,3	30,6
Devlet Hizmet.	43,9	43,7	4,4	4,0	37,8	38,2
Toplam	44,3	41,8	8,0	8,0	33,6	31,3
GSYİH	44,3	41,6	8,0	7,9	33,6	31,2
GSMH	43,2	41,1	7,8	7,9	32,8	30,8

İkinci milli gelir tahmininde nominal gelişme bütün sektörlerde geriletilmiş, keza zımni deflatörler bütün sektörlerde aşağıya çekilmiştir.

1985 nüfus sayımı nihai verilerine dayandırılan hesaplamalar 1980-1986 kişi başına gelirin yeniden belirlenmesine imkan vermiştir. Buna göre dolarla ifade edilen kişi başına gelir şu şekilde belirlenmektedir.

	8
1981	1282.6
1982	1132.0
1983	1047.8
1984	998.3
1985	1042.4
1986	1124.3

1986 yılı kişi başına gelirin hesaplanmasında ortalama dolar 675 TL. olarak alınmıştır. Türk Lirası olarak hesap edilen kişi başına gelir 777.665 ve 1968 fiyatlarıyla 5.534 TL. olarak belirlenmiştir.

Kişi Başına Düşen GSMH

Son üç yılda kişi başına düşen GSMH yüzde 19.3 oranında artmıştır. Yıllık artışlar sırasıyla yüzde 3.8, yüzde 3 ve 5.7 olmuştur.

Kişi başına düşen cari fiyatlarla ifade edilen GSMH ise, 1986 yılında ayda 64.800 lira, yılda 758.882 lira olmuştur. Kişi başına düşen GSMH, 1986 yılında cari fiyatlarla yüzde 38 oranında artmıştır.

1987 yılında kişi başına GSMH'nın yüzde 3 oranında artması beklenmektedir.

1980 sonrası dönemde kişi başına GSMH'nin artış oranının her yıl yüksek, izleyen yılda daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu suretle 1981, 1983 ve 1985 yıllarında nispeten düşük artış oranları 1982, 1984 ve 1986 yılları yüksek artış oranları sergilemektedir.

FERT BAŞINA DÜŞEN GAYRI SAĞI MILLI HASILA

YILLAR	YIL ÖRTASI NUFUS (MM KİŞİ)	CARI FIYATLARLA (TL)	SABIT FIYATLARLA (TL)
1983	47864	241348	4844
1984	49070	374462	5006
1985	50306	550933	5130
1986	51546	758882	5400

2. 1987 Yılında Ekonominin Genel Dengesi

Ekonominin genel dengesi tablolarının dayandığı düşük bir enflasyon varsayımı kamu harcanabilir gelir, kamu tüketimi, kamu tasarrufu ve kamu yatırımı ile ilgili olarak hedeflenen aşırı orandaki artışlarla çelişmektedir.

Gayrisafi milli hasılanın cari fiyatlarla yüzde 30.2 oranında artması öngörülmüştür. Reel kalkınma hızı yüzde 5 olarak belirlendiğine göre, GSMH zımni deflatörü yüzde 24 olmaktadır. Bu oran gerçekçi olmaktan uzaktır. Bütçe açığının büyüklüğü, kamu borçlanması 1986'da 2 trilyondan 1987'de 3 trilyon TL.sına yükselmesi, 1986'da piyasaya çıkan paranın yüksek artış oranının 1987 yılındaki enflasyonu etkilemesini hesaba kattığımız takdirde 1987 yılının tüketim endeksinin düşük tahmine göre yüzde 30.5, yüksek tahmine göre yüzde 35.5 olması kuvvetle muhtemeldir. Enflasyon oranının ekonominin genel dengesinde varsayıldığı gibi yüzde 24 olması için bütçe açığında, kamu harcamalarında ve kamu borçlarında gerekli indirimlerin yapılması ve tedavüle çıkan paranın artış hızının yüzde 25-30'u geçmeyecek şekilde frenlenmesi gerekecektir.

Kamu kesiminde bu revizyon yapılmadığı sürece ekonominin genel dengesinin sağlanması enflasyon oranının enaz yüzde 30'un üstünde belirlenmesini gerektirecektir.

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ
(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)

	1985**	1986***	Yüzde Değişim
Gayri Safi Milli Hasıla	27.344,9	36.464,4	33,3
Dış Açık*	426,8	451,8	0,1
Toplam Kaynaklar	27.771,7	36.916,2	32,9
Toplam Yatırımlar	5.211,2	7.086,2	36,0
Sabit Sermaye Yatırımı	5.098,6	6.825,5	33,8
- Kamu	3.057,4	4.025,5	31,7
- Özel	2.041,2	2.796,0	37,0
Stok Değişmesi*	112,6	264,7	0,6
- Kamu	-211,4	-80,3	0,5
- Özel	324,0	345,0	0,1
Toplam Tüketim	22.560,5	29.830,0	32,2
Kamu Harcanabilir Geliri	4.576,4	6.607,4	44,4
Kamu Tüketimi	2.335,8	3.438,1	47,2
Kamu Tasarrufu	2.240,6	3.169,3	41,4
Kamu Yatırımı	2.846,0	3.945,2	38,6
Kamu (Tasarruf-Yatırım) Farkı	-605,4	-775,9	
Özel Harcanabilir Gelir	22.768,5	29.857,0	31,1
Özel Tüketim	20.224,7	26.391,9	30,5
Özel Tasarruf	2.543,8	3.465,2	36,2
Özel Yatırım	2.365,2	3.141,0	32,8
Özel (Tasarruf-Yatırım) Farkı	178,6	324,2	
Özel Tasarruf Oranı	11,2	11,6	
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	4.784,4	6.634,4	38,7
S.Sermaye Yatırımı/GSMH	18,6	18,7	
Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	17,5	18,2	

Kaynak: DPT

* Yüzde değişimleri, GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir.

** Gerçekleşme tahmini

*** Program bedeli

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ
(1985 Fiyatlarıyla, Milyar TL)

	1986**	1986***	Yüzde Değişim
Gayri Safi Milli Hasıla	27.344,9	28.712,1	5,0
Dış Açık*	426,8	435,5	0,0
Toplam Kaynaklar	27.771,7	29.147,6	5,0
Toplam Yatırımlar	5.211,2	5.570,9	6,9
Sabit Sermaye Yatırımı	5.098,6	5.362,8	5,2
- Kamu	3.057,4	3.164,7	3,5
- Özel	2.041,2	2.198,1	7,7
Stok Değişmesi*	112,6	208,1	0,3
- Kamu	-211,4	-63,1	0,5
- Özel	324,0	271,2	-0,2
Toplam Tüketim	22.560,5	23.576,7	4,5
Kamu Harcanabilir Geliri	4.576,4	4.874,4	6,5
Kamu Tüketimi	2.335,8	2.421,2	3,7
Kamu Tasarrufu	2.240,6	2.453,2	9,5
Kamu Yatırımı	2.846,0	3.101,6	9,0
Kamu (Tasarruf-Yatırım) Farkı	-605,4	-648,4	
Özel Harcanabilir Gelir	22.768,5	23.837,7	4,7
Özel Tüketim	20.224,7	21.155,5	4,6
Özel Tasarruf	2.543,8	2.682,2	5,4
Özel Yatırım	2.365,2	2.469,3	4,4
Özel (Tasarruf-Yatırım) Farkı	178,6	212,9	
Özel Tasarruf Oranı	11,2	11,3	
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	4.784,4	5.135,4	7,3
S.Sermaye Yatırımı/GSMH	18,6	18,7	
Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	17,5	17,9	

Kaynak: DPT

* Yüzde değişimleri GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir

** Gerçekleşme Tahmini

*** Program hedefi

YATIRIM TASARRUF DENGESİ
Cari Fiyatlar, Milyar TL)

	1985**	1986***	Değişim
Toplam Yatırımlar	5.211,2	7.086,2	36,0
- Sabit Sermaye Yatırımları	5.098,6	6.821,5	33,8
- Kamu	3.057,4	4.025,5	31,7
- Özel	2.041,2	2.796,0	37,0
- Stok Değişmesi*	112,6	264,7	0,6
Toplam Tasarruflar	5.211,2	7.086,3	36,0
- Toplam İç Tasarruflar	4.784,4	6.634,5	38,7
- Kamu	2.240,6	3.169,3	41,4
- Özel	2.543,8	3.465,2	36,2
- Dış Tasarruflar*	426,8	451,8	0,1

Kaynak: DPT

* Yüzde değişimleri, GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir.

** Gerçekleşme tahmini

*** Program bedeli

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ
(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)

	1985**	1986***	Yüzde Değişim
GSMH	27.344,9	36.464,4	33,3
Dış Kaynak*	426,8	451,8	0,1
Toplam Kaynaklar	27.771,7	36.916,2	32,9
Sabit Sermaye Yatırımı	5.098,6	6.821,5	33,8
- Kamu	3.057,4	4.025,5	31,7
- Özel	2.041,2	2.796,0	37,0
Stok Değişmesi*	112,6	264,7	0,6
- Kamu	-211,4	-80,3	0,5
- Özel	324,0	345,0	0,1
Toplam Kaynaklar	5.211,2	7.086,9	36,0
- Kamu	2.846,0	3.945,2	38,6
- Özel	2.365,2	3.141,0	32,8
Toplam Tüketim	22.560,5	29.830,0	32,2
- Kamu	2.335,8	3.438,1	47,2
- Özel	20.224,7	26.391,9	30,5

Kaynak: DPT

* Yüzde değişimleri GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir

** Gerçekleşme tahmini

*** Program hedefi

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ
(1985 Fiyatlarıyla, Milyar TL)

	1985**	1986***	Yüzde Değişim
GSMH	27.344,9	28.712,1	5,0
Dış Açık*	426,8	435,5	0,0
Toplam Kaynaklar	27.771,7	29.147,6	5,0
Sabit Sermaye Yatırımı	5.098,6	5.362,8	5,2
- Kamu	3.057,4	3.164,7	3,5
- Özel	2.041,2	2.198,1	7,7
Stok Değişmesi*	112,6	208,1	0,3
- Kamu	-211,4	-63,1	0,5
- Özel	324,0	271,2	-0,2
Toplam Kaynaklar	5.211,2	5.570,9	1,3
- Kamu	2.846,0	3.101,6	9,0
- Özel	2.365,2	2.469,3	4,4
Toplam Tüketim	22.560,5	23.576,7	4,5
- Kamu	2.335,8	2.421,2	3,7
- Özel	20.224,7	21.155,5	4,6

Kaynak: DPT

* Yüzde değişimleri, GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir

** Gerçekleşme tahmini

*** Program hedefi

3. Yatırımlar

1986 yılında sabit sermaye yatırımları 1980 sonrasında meydana gelen ve beş yıl süren resesyonu geride bırakarak hem özel hem de kamu kesimlerinde önemli bir tırmanışa geçmiştir. Özel kesim yatırımlarının 1985 yılında başlamış konut yatırımlarının artması sonunda 1984'de GSMH yüzde 7.4'den 1985 yılında yüzde 8.4'e yükselmişti. Kısmen aynı nedenlerle özel sektör yatırımları 1986 yılında GSMH'nin yüzde 9.6'sına yükselmiştir.

1984 yılında GSMH'nin yüzde 11'i olarak belirlenen kamu sabit sermaye yatırımları 1985 yılında küçük bir artışla yüzde 11.2'ye yükseldikten sonra 1986 yılında büyük bir genişleme göstererek GSMH'nin yüzde 12.8'ine yükselmiştir.

Bu iki hareketin sonucu olarak altı yıldan beri yüzde 18.4 ile yüzde 19.5 arasında kalmış bulunan sabit sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranı 1986 yılında yüzde 22.4'e yükselmiştir.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI (GSMH'nin Oranı Olarak)

Yıl	Özel	Kamu	Toplam
1980	8.6	10.9	19.5
1981	7.2	11.7	18.9
1982	7.3	11.5	18.9
1983	7.5	11.4	18.9
1984	7.4	11.0	18.4
1985	8.4	11.2	19.6
1980/85	7.7	11.3	19.0
1986	9.6	12.8	22.4
1987	10.2	12.0	22.2

Özel sektör yatırımlarındaki artışın büyük bir kısmı konut yatırımlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. 1985 yılında GSMH'nin yüzde 2.7'sine eşit olan özel konut yatırımlarının payı 1986 yılında GSMH'nin yüzde 3.5'ine yükselmiştir. Özel kesimin konut dışı yatırımları ise daha yavaş artarak 1985'de GSMH'nin yüzde 5.7'sinden 1986 yılında yüzde 6.1'e yükselmiştir.

Özel sektörün sabit sermaye yatırımlarındaki payı 1986 yılında değişmemiştir.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

	1986	1987	Yüzde Değişme Nominal	Reel
Kamu Yatırımı	4.838.2	6.642.5	37.3	3.0
Stok Değişmesi	-152.3	61.1		
Kamu Sabit Sermaye Yatırımı	4.990.5	6.581.4	31.9	- 1.1
GSMH'ya Oranı	12.8	12.0		
Özel Yatırım	4.362.9	6.135.3	40.6	5.5
Stok Değişmesi	610.5	528.8		
Özel Sabit Sermaye Yatırımı	3.752.4	5.606.5	49.4	12.1
GSMH'ya Oranı	9.6	10.2		
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı	8.742.9	12.187.9	39.4	4.6
GSMH'ya Oranı	22.4	22.3		
Kamu S.S.Yat./Toplam S.S.Yat.	57.0	54.0		
Özel S.S.Yat./Toplam S.S.Yat.	43.0	46.0		
Kamu Yat./Toplam Yat.	52.6	52.0		
Özel Yat./Toplam Yat.	47.4	48.0		

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI İÇİNDE KAMU VE ÖZEL SEKTÖR
PAVRLARI

MİLYAR TL

YENELER	SABİT SER. YATIRIM.	KAMU TL	%	ÖZEL TL	%
1973	53.4	25.1	47.0	29.3	54.9
1974	73.0	35.0	47.9	38.0	52.1
1975	106.7	53.8	50.4	52.9	49.6
1976	146.0	75.2	51.5	70.8	48.5
1977	195.0	108.0	55.4	87.0	44.6
1978	280.0	135.0	48.2	145.0	51.8
1979	479.0	238.0	49.7	241.0	50.3
1980	864.0	482.0	55.8	382.0	44.2
1981	1241.4	767.0	61.7	474.4	38.2
1982	1646.9	1005.5	61.1	641.0	38.9
1983	2180.8	1315.8	60.3	865.0	39.7
1984	3369.9	2021.8	60.0	1348.1	40.0
1985	5098.6	3057.4	60.0	2041.2	40.0
1986	8742.9	4990.5	57.1	3752.4	42.9

GSMH İCİNDE SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ
PAYI

(MİLYAR TL)

YENELER	GSMH	SABİT SER. YATIRIM.	% PAY
1977-1980			21.3
1981-1984			18.8
1977	872.9	195.0	22.3
1978	1290.7	279.6	21.7
1979	2199.5	479.9	21.8
1980	4435.1	863.6	19.5
1981	6553.6	1241.4	18.9
1982	8735.1	1646.9	18.9
1983	11549.1	2180.8	18.9
1984	18316.8	3369.9	18.4
1985	27715.2	5098.6	19.6
1986	39117.3	8742.9	22.4

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI
(MİLYON TL)

SEKTÖRLER	1985			1986			Yüzde Değişim		
	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
TARIM	288.8	294.1	582.9	402.2	247.0	649.2	-16.6	-17.0	-33.6
MADENCİLİK	412.3	21.4	433.7	311.1	23.4	334.5	8.7	19.4	28.1
İMALAT	562.9	1101.7	1664.6	412.8	1175.6	1588.4	-11.9	4.6	-7.3
ENERJİ	1091.8	19.5	1111.3	1109.4	36.6	1146.0	10.3	-10.1	0.2
ULASIM-HABERLESME	1345.1	593.9	1939.0	1654.7	638.4	2293.1	38.9	9.2	48.1
TURİZM	31.8	62.7	94.5	56.2	82.8	139.0	-2.6	59.7	57.1
KONUT	97.3	1038.2	1135.5	90.3	1349.6	1439.9	1.2	17.0	18.2
EGİTİM	173.4	12.2	185.6	197.4	16.4	213.8	28.4	100.7	129.1
SAGLIK	55.4	16.1	71.5	80.6	23.4	104.0	3.2	136.1	139.3
DİĞER	471.2	145.9	617.1	675.8	159.4	835.2	32.4	8.2	40.6
TOPLAM	4530.1	3305.8	7835.9	4990.5	3752.4	8742.9	13.3	7.8	21.1

KAYNAK:DPT 1986 YILI PROGRAMI

(1)GERCEKLESME TAHMİNİ

SABİT SERMAYE YATIRIMLAR
(YÜZDE DAĞILIM)

SEKTÖRLER	1986		
	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
TARIM	39.30	-16.00	23.30
MADENCİLİK	-24.50	9.30	-15.20
İMALAT	-26.70	6.70	-20.00
ENERJİ	1.60	87.60	89.20
ULASIM-HABERLESME	23.00	7.50	30.50
TURİZM	76.50	31.90	108.40
KONUT	-7.20	30.00	22.80
EGİTİM	13.80	34.70	48.50
SAGLIK	45.50	44.80	90.30
DİĞER	43.40	9.20	52.60
	10.20	13.50	23.70

KAYNAK:DPT

SEKTÖRLER İTİBARIYLA SABİT SERMAYE YATIRIMLARI(1986) (1)
(Cari Fiyatlarla,Milyar TL)

Sektörler	Genel Katma	KİT	Mahalli İdareler	İller Bankası	Döner Sermaye	Fonlar	Toplam Kamu	Yüzde Dağılım	Özel Kesim	Yüzde Dağılım	Genel Toplam	Yüzde Dağılım
Tarım	282.2	19.4	15.3	0.0	45.4	0.0	362.3	9.0	310.9	11.1	673.2	99
Madencilik	22.0	292.0	7.0	0.0	0.0	0.0	321.1	8.0	30.2	1.1	351.2	51
İmalat	3.0	353.8	22.8	0.8	4.8	0.0	385.0	9.6	683.8	24.5	1070.8	157
Enerji	175.8	490.0	13.4	0.0	0.0	140.0	819.1	20.3	62.0	2.2	881.1	129
Ulaştırma	282.9	620.1	141.3	0.0	30.0	232.8	1308.0	32.5	549.3	19.6	1857.4	272
Turizm	12.9	4.5	12.1	1.0	3.5	2.0	36.1	0.9	52.9	1.9	88.9	13
Konut	47.3	0.6	8.9	0.0	0.4	0.0	57.2	1.4	955.7	34.2	1012.9	148
Eğitim	137.7	0.4	8.4	0.0	4.8	19.8	171.1	4.2	6.8	0.2	177.8	26
Sağlık	46.7	2.0	7.4	0.0	5.8	0.0	61.9	1.5	7.0	0.3	68.9	10
Diğer Hizmetler	282.6	15.0	47.6	137.7	3.9	16.0	503.8	12.5	135.4	4.8	639.2	94
Toplam	1295.0	1797.6	284.1	139.5	98.6	410.7	4025.5	100.0	2796.0	100.0	6821.5	1000
Yüzde Dağılımı	32.2	44.7	7.1	3.5	2.4	10.2	59.0		41.0		100.0	

Kaynak: Devlet Planlama Teskilatı
(1) Program hedefi

1985 yılında toplam sabit sermaye yatırımları içinde özel sektörün payı yüzde 42.9, kamu sektörünün payı yüzde 57.1 olmuştur. 1986 yılında yatırımlarda meydana gelen artışlara rağmen her iki kesimin sabit sermaye yatırımları içindeki payları değişmemiş, özel sektörün payı yüzde 42.9, kamu sektörünün payı yüzde 57.1 olmuştur.

1987 yılı yıllık programının verilerinden yararlanarak 1987 yılı sabit sermaye yatırımlarının özel ve kamu sektörleri arasındaki dağılımında önemli bir değişiklik olmayacağı anlaşılmaktadır. 1987 yılında kamu sabit sermaye yatırımları yüzde 57.1'den yüzde 56.8'e çok cüz'ü bir değişiklik göstermektedir. Aynı şekilde özel sektör yatırımları da yüzde 42.9'dan yüzde 43.2'ye yükselmiştir.

Kanımıza, göre özel konut inşaatı ve sınai yapı inşaatıyla ilgili çeşitli göstergeler 1987 yıllık programında hedeflenen 5 trilyon TL.lık özel sektör sabit sermaye yatırımının aşılabileceğini göstermektedir. 1.8 trilyon TL. olarak tahmin edilen özel kesim konut yatırımının üçte bir fazlasıyla 2.4 trilyon olarak gerçekleşmesi kuvvetle muhtemeldir.

Yatırım Teşvik Önlemleri

1986 yılında programda yer alan Teşvik Edilmeyen Üretim ve Yatırımların dışın-
da kalan yatırımların teşviki konusunda yetkili karar organı Devlet Planlama
Teşkilatıdır. 1986 yılında yatırım öncesi, yatırım dönemi ve yatırım sonrasında
kapsayan 13 adet yeni teşvik verilmiştir. Teşvik alan yatırımlar gümrük bağı-
şıklığı yatırım indirimi, özel önem taşıyan sektörlerle, kalkınmada öncelikli
yörelere çalışanların ücretlerinin vergilendirilmesinde indirim, yatırım fi-
nansman fonundan faydalanma, bina inşaat harcı istisnası, vergi resim harç
istisnası, döviz tahsisi, konut inşaatında ve kalkınmada öncelikli yöreler-
de yapılacak yatırımlarda vergi resim ve harç istisnası ve bağışıklığı ve
KDV ertelenmesi teşviklerinden yararlanabileceklerdir. Ayrıca, kaynak kul-
lanımı destekleme primi, teşvik primi, yatırım malı imalatçısı teşvik kre-
disi ile rıhtım resmi muafiyeti yeni tedbirler olarak Yatırımların Teşviki
ve Yönlendirilmesi ile ilgili tebliğde belirlenmiştir. 1 Milyar TL.sına ka-
dar olan yatırımlarda başvuru kolaylığı sağlanmış, tek belge sistemi geti-
rilmiştir.

1985 yılında uygulanmakta olan tedbirlerden faiz farkı iadesi teşvik primi-
nin gündeme getirilmesiyle 1986 yılında kaldırılmıştır. Eğitim ve sağlık
yatırımlarına vergi, resim harç, istisnası getirilmiştir.

Şirketleşmeyi teşvik amacıyla işletme sermayesi vergi resim harç istisnası
kapsamına alınmış, şirket kuruluşunda alınan harçlar kaldırılmıştır. Yerli
temin edilen makina ve donanım ihracatı teşvik fonundan ödenecek teşvik
primi 1985'te yüzde 6 düzeyinde uygulanırken, 1986 yılında önce yüzde 15'e,
son düzenlemeyle de yüzde 20; makina ve donanım dışalımında ise ihracatı
Teşvik Fonuna ödenen tutar CIF tutarının yüzde 2'sinden yüzde 5'ine çıkarıl-
mıştır.

DPT tarafından teşvik belgesine bağlanabilecek yatırım projeleri, toplam
Yatırım Tutarı Kalkınmada öncelikli yörelerde 50 milyon TL ve diğer yöre-
lerde 120 milyon TL üzerinde olan projelerdir.

Teşvik tedbirlerinden yararlanabilecek yatırımcıların, toplam sabit yatı-
rım tutarı 1 milyar TL.sının altında bulunan üretim ve yatırım konularında
doldurulacak "Teşvik Formu" ile toplam sabit yatırım tutarı 1 milyar TL
üzerindeki üretim ve yatırım konularındaki ise "fizibilite etüdü" ile
DPT'ye müracaatları gerekmektedir. Bu başvuruya TC Merkez Bankası nezdin-
deki ihracatı Teşvik Fonu'na yatırılan toplam yatırım tutarının yüzde 1'i
oranındaki teminat eklenir.

DPT tarafından teşvik belgesi verilen yatırımlar gümrük muafiyeti, yatırım
indirimi, kaynak kullanımı, destekleme primi, bina inşaat harcı istisnası
ve vergi resim harç istisnası teşvik araçlarından yararlandırılabilir.

Yatırımlarda aranan asgari özkaynak oranı yüzde 40'dır. Bu oran özel önem
taşıyan sektörler ile toplam sabit yatırım tutarı 1 milyar TL.sının üzerin-
deki yatırımlarda, yatırımın yapılacağı yer, sektör ve büyüklüğü gözönüne
alınarak Devlet Planlama Teşkilatı tarafından belirlenir.

Devlet Planlama Teşkilatı, toplam sabit yatırım tutarı 1 milyar TL.yi geçen yatırımların yedek parça, işletme ana hammaddeleri ile ara malları ithalatında, CIF bedelleri üzerinden yüzde 10 oranındaki meblağın ihracatı Teşvik Fonu'na yatırılması kaydıyla yeni işletmeye geçen yatırımların azami üç aylık ihtiyacı için proje bazında gümrük muafiyeti uygulayabilir.

Yatırımlara uygulanacak yatırım indiriminin nisbeti indirimden istifade edecek yatırım miktarının yüzde 30'udur. Bu nisbet zirai yatırımlar ile Devlet Planlama Teşkilatı tarafından bölge kalkınması ile ilgili olduğu belirtilen yatırımlarda yüzde 40, ikinci derecede Kalkınmada Öncelikli Yörelerde yapılacak yatırımlarda yüzde 60, birinci derecede Kalkınmada Öncelikli Yörelerde yapılacak yatırımlarla, sermaye şirketleri ile kooperatifleri ve iş ortaklarının yapacağı bilimsel araştırma ve geliştirme yatırımlarında, Kalkınmada Planı ve Yıllık Programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörlerde sermaye şirketleri ve kooperatiflerce yapılacak yatırımlarda yüzde 100'dür.

Toplam sabit yatırım tutarı 1 milyar TL.nin üzerinde olmak şartıyla, gemi inşa, gemi inşa ve onarım tesisleri (yüzer havuz dahil), RO/RO gemisi, tren ferisi, feribot, feribot ve fulkonteyner gemisi ithal ve işletmeciliği enerji üretimi, elektronik (haberleşme ve yüksek teknolojiye dayalı elektronik mamuller üretimi) tıbbi cihazlar üretimi, sağlık, tarım ve hayvancılık ile bunlara bağlı entegre tesisler ve turizm (konaklama ve mevcut tesislerle entegre kongre turizm) yatırımları, bu program döneminde özel önem taşıyan yatırım konularıdır.

Teşvik belgesine bağlanmış yatırımlar için gerekli olan makina ve teçhizatın tamamının veya bir kısmının finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu takdirde kiracı (yatırımcı) ve kiralayan mevcut mevzuatın imkanları çerçevesinde teşvik tedbirlerinden istifade ettirilmektedirler.

Yatırım malı imalatçısı firmalar veya bunların teşkil ettiği konsorsiyum ile kredili ihracat yapacak yatırım malı imalatçı ihracatçıların müşterilerine, yatırım malları imalatı teşvik fonundan, TC Merkez Bankası reeskont kaynağından orta ve uzun vadeli iç ve dış kredi verilebilmektedir. Yatırımların orta ve uzun vadeli iç ve dış kredilerden faydalanabilmesi için, yatırımın teşvik belgesine veya izin belgesine bağlanması gerekir.

Yatırım değerlerinin artması halinde teşvik belgesi tadil edilmeksizin yatırıma verilecek kredi ve döviz tahsis miktarları ilgili bankalarca yüzde 30'a kadar arttırılarak teşvik belgesine işlenir. Bu nisbetin üstündeki artışlarda gerekçeleri ile Devlet Planlama Teşkilatı'na müracaat edilerek teşvik belgesi revize ettirilir.

Yatırımın gerçekleşmesinden sonra üretime kısmen geçmiş veya hiç geçememiş kuruluşlarla, engeç bir yıl içinde sermayesini kifayetsizliği sebebiyle tam kapasiteye ulaşamamış kuruluşların işletme kredisi ihtiyacı, teşvik belgesine bağlanmış olan yatırımlarda Devlet Planlama Teşkilatı tarafından tesbit edilecek asgari özkaynak oranı çerçevesinde bankalarca karşılanabilir.

İstanbul, Kocaeli illeri ile İzmir, Bursa, Ankara Belediyesi sınırları içinde (Organize sanayi bölgeleri hariç) kurulacak yeni yatırımlar teşvik araçlarından yararlanamaz.

Bu illerde yapılacak tarım, madencilik, hizmetler, enerji sektörü yatırımları ile meslek-bilim-ölçü kontrol ve optik donatım yatırımları, elektronik sanayi yatırımları, gıda, maden ve menba suları, et ve tavuk kombinası ve entegre yatırımları, ekmek fabrikası, deri ve tekstil konfeksiyon ve bunlara yan sanayi veya entegrasyon teşkil edecek nitelikteki yatırımlar, nakış, gemi, tersane (Boğaziçi ve Haliç'te yapılacak yatırımlar hariç) ilaç, tıbbi malzeme üretimi, sanayide ve inşaatda kullanılan kalıplar, ambalaj üretimi, mücevherat, kıymetli metal ve cam işleme, el halıcılığı, dökme çimento ve hazır harç, prefabrik yapı elemanları, yapı ve yapı malzemesi üretimi, çevre kirlenmesini önleyen ve/veya artık değerlendiren tesisler ve her türlü sağlık ve eğitim yatırımları ile bu illerde mevcut bulunan ihmal edilemeyecek büyüklükteki tesislerin tevsii, modernizasyon, yenileme, kalite düzeltme, darboğaz giderme ve entegrasyon yatırımlarının teşviki sürdürülmektedir.

Teşvik belgesine istinaden gümrük muafiyetinden istifade edilerek ithal edilen yatırım mallarının Devlet Planlama Teşkilatının uygun görüşü alınmadan on yıl süreye devir, temlik, satışının yapılması yasaklanmıştır.

Geçen Yıllara Göre Yatırım Teşvikleri:

Son dört yılın rakamları aşağıda gösterilmiştir:

<u>Verilen Belge</u>	1983	1030
<u>Sayısı</u>	1984	1176
	1985	1821
	1986 on ay	2069
	1986 sonu tahmini	2400

<u>Toplam Yatırım Tutarları:</u>	1983	571 milyar TL
	1984	1.1 trilyon TL
	1985	3.5 " "
	1986 on ay	4.4 " "
	1986 sonu tahmini	5.3 " "

Projelere Tahsis Edilen

<u>Döviz Miktarı</u>	:	1983	934 milyon \$
		1984	1.1 milyar \$
		1985	3.3 " "
		1986 on ay	3 " "
		1986 sonu tahmini	3.5 " "

<u>Yatırım İstihdam Katkısı:</u>	1983	51.738 kişi
	1984	58.000 "
	1985	106.000 "
	1986 on ay	127.000 "

Yatırımların Ana Sektör-

lere Dağılımı :

	<u>1985</u>	<u>1986</u>
Enerji	%42,8	
İmalat	%26	%35
Hizmet	%26	%52

Hizmetler Sektörü Yatırımları:

1984	236 milyar TL
1985	924 " "
1986	2.3 Trilyon "

İmalat Sektörü Yatırımları :

1983	270 milyon TL
1984	557 " "
1985	918 " "
1986	1.6 trilyon "

Yatırımların Komple yeni

Yatırım ve Tevsi Yatırım

Ayırımı

: 1985'de verilen teşviklerin %81'i komple yeni yatırım
1986'da " " %72'si " " "

1986 Yılı Yatırım Teşvik Önlemleri ve Uygulamalarında Durum:

	<u>1985</u>	<u>1986</u>
1) Teşvik belgesi alabilecek toplam yatırım tutarının alt sınırı:		
Gerice yöreler	40 milyon	50 milyon TL.
Öteki yöreler	80 milyon	120 milyon TL.
2) Teşvik formuna başvurmak için toplam yatırım tutarı üst sınırı	600 milyon	1000 milyon TL.
(Daha yüksek tutarda yatırım için yapılabilirlik raporu gerekli)		
3) TC Merkez Bankası'na yatırılacak teminat tutarı:	%01	%01
Toplam yatırım tutarının		
4) TC Merkez Bankası'na yatırılacak teminat tutarının üst sınırı	5 milyon	10 milyon TL.

	1985	1986
- Yerli temin edilen makine ve donanıma ihracatı teşvik fonundan ödenecek teşvik primi	% 6	% 20
- Makine ve donanım dış alımında İhracat Teşvik Fonu'na ödenen tutar: (CIF tutarın)	% 2	% 5
- <u>Kaynak kullanımı destekleme fonundan ödenecek primler</u>		
a) Sabit Yatırım Tutarı 1 milyarı geçen yatırımlarda gerçekleşen toplam sabit yatırım üzerinden:		
1. derecede Kalkınmada Öncelikli Yörelede	%20	% 20
2. " " " "	%15	% 15
Gemi inşası	%15	% 15
Normal Bölgelerde	% 7	% 7
Gelişmiş Yörelerdeki Organize Sanayi Bölgeleri		% 7
- Gelişmiş Yörelerden alınarak;	%10	% 10
Bakırköy, Kartal-Orhanlı-Aydın Organize Sanayi Bölgelerinde kurulacak tesislerde,		
Gelişmiş Yörelerden mecburi olarak normal yörelere taşınacak yatırımlarda		% 15
Öncelikli turizm bölgelerindeki konaklama tesisleri		% 20
Yat filosu, yat limanı, yat çekçek yerleri yatırımları		% 20

Konaklama tesisi yatırımlarında uygulanacak Kaynak kullanımı Destekleme Primi oranları aşağıda gösterilmiştir.

Toplam Yatırım İçindeki Özkaynak Oranı (%)	2000 ve Üzeri	1500-1999	1000-1499	750-999	500-749	250-499	100-249
40 ve üzeri	20	19	18	17	16	15	14
35-39	17	16	15	14	13	12	11
30-34	14	13	12	11	10	9	8
25-29	11	10	9	8	7	7	7
20-24	8	7	7	7	7	7	7

Turizm yatırımlarında yukarda belirtilen prim oranları yatırımcı firmaların Anonim Şirket statüsünde olmaları halinde ve sabit yatırım tutarının 1 milyar TL'nin altında veya üzerinde olmasına bakılmaksızın gerçekleşen kısım üzerinden yukarda belirtilen oranlarda ödeme yapılır.

Toplam Sabit Yatırım tutarı 1 milyar TL'nin altındaki yatırımlarda söz konusu prim sadece krediye uygulanır ve oranı % 7'dir. Kalkınmada Öncelikli Yörelerde ve yeri değiştirilen yatırımlarda bu 1 milyar TL'lik sınır aranmaz. Yatırımcı, istediğine göre iki değişik Teşvik Sisteminden sadece birinden yararlanabilir. Bu tercihin Teşvik Belgesinde belirtilmesi gerekir.

Toplam Sabit Yatırım tutarı 1 milyar TL'nin altında olan yatırımlarda Kaynak Kullanımını Destekleme Primi, krediye uygulanır.

<u>Yatırım İndirim Oranları</u>	<u>1985</u>	<u>1986</u>
a) Gelişmiş Bölgelerde Yapılacak Yatırımlar (İstanbul, Kocaeli illeri ile Ankara, İzmir, Bursa Belediye Hudutları dahil)	%30	% 30
Bu bölgelerdeki Organize Sanayi Bölgelerinde yapılacak yatırımlar	—	% 40
b) Normal Bölgelerde yapılacak yatırımlar (Bölge kalkınması ile ilgili yatırımlar)	%40	% 40
c) Zirai Yatırımlar	%60	% 40
d) İkinci derecede kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlar	%60	% 60
e) 1. derecede kalkınmada öncelikli yöreler ile özel önem taşıyan sektörlerde sermaye şirketleri ve kooperatiflerce yapılacak yatırımlar: (Toplam Sabit Yatırım tutarı 1 milyar TL'nin üzerinde olmak kaydıyla gemi inşa, gemi inşa ve onarım tesisleri (yüzer havuzlar dahil), Ro/Ro gemisi, tren ferisi, feribot ve fulkonteyner gemisi ithal ve işletmeciliği, enerji, elektronik (haberleşme ve yüksek teknolojiye dayalı elek- tronik mamuller üretimi) sektörü, tıbbi cihazlar üretimi, sağlık, tarım ve hayvancılık ile bun- lara bağlı entegre tesisler, Turizm, (konaklama ve mevcut tesislerde entegre kongre turizmi) yatırım- ları ve eğitim yatırımları).		% 100
f) Su ürünleri yatırımları		% 100
g) Sermaye şirketleri, kooperatif ve iş ortaklık- larının ayapacağı bilimsel araştırma ve gelişt- irme yatırımları		% 100

Yatırım projelerinin finansmanında uygulanabilecek asgari özkaynak oranları

	1985	1986
a) Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlar. (19.7.1984 tarih ve 84/8306 sayılı Kararname gereğince)	%30	% 30
b) Normal yörelerde yapılacak yatırımlar Normal yörelerde toplam sabit yatırım tutarı 5 milyar TL'den büyükse	%40 %30	% 40 % 30
c) Gelişmiş yörelerde yapılacak yatırımlar (İstanbul, Kocaeli illeri ile Ankara, İzmir, Bursa Belediye hudutları dahilinde) yapılacak yatırımlar Gelişmiş yörelerdeki organize sanayi bölgelerindeki yatırımlar (b) maddesi gibi işlem görür.	%50	% 50
d) Tarım, hayvancılık ve ilgili entegre yatırımlar ile su ürünleri ve turizm yatırımları	%20	% 25
e) Her türlü gemi yatırımları	%10	% 20
f) İnşa edilecek gemiler	% 5	% 15
g) Ro/Ro gemisi, tren ferisi, feribot gemileri yatırımları (Toplam Yatırım Tutarı 1 milyar TL'nin üzerinde olmak kaydıyla)		% 10

Kredinin tamamının dış kredi veya döviz kredisi olması halinde bu oranlara bağlı kalınmaz. Ancak dış kredi miktarı yatırım tutarının %85'ini aşamaz.

1986 YILIKAMI YATIRIMLARININ SEKTOREL GERÇEKLEŞME DURUMU
(HAZİRAN)

(CARI FİYATLARLA)

SEKTÖRLER	ÖRNEK PROGRAM(1)REHİZE(2)	HARCAMA NAKDI(4)	GERÇEKLEŞME %UZDESİ (4/3)
TARIM	346990	424958	114652 27.8
MADENCİLİK	314026	330344	154230 46.7
İNALAT	362259	362281	234308 64.7
ENERJİ	665750	639201	789458 94.1
ULASTIRMA	933959	1315143	476605 36.2
TURİZM	21940	24795	8359 38.8
KONUT	48250	61770	30761 49.8
EGİTİM	142865	152396	75801 49.2
SAGLIK	54500	53064	18856 35.5
DİĞER HİZMETLER	461806	561385	224804 40.0
TOPLAM	3352336	4124339	2127026 51.6

1986 YILI OCAK-KASIM AYLARINDA VERİLEN
YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Bölgeler	Belge Sayısı	Toplam Yatırım (Milyon TL)	İşletme Sermayesi (Milyon TL)	Döviz Gereği (Bin \$)	İstihdam
Marmara Bölgesi	367	1924365	53565	1458389	43725
İç Anadolu Bölgesi	330	1134177	25107	692853	32772
Ege Bölgesi	333	395960	17924	231418	19806
Akdeniz Bölgesi	223	483086	20171	294070	14822
Karadeniz Bölgesi	229	207657	10289	131672	11686
Doğu Anadolu Bölgesi	112	128978	6776	83966	5561
Güney Doğu Anadolu B.	121	389270	7390	230555	8122
TOPLAM	2215	4663483	151222	3122923	136494

1986 YILI OCAK-KASIM AYLARINDA VERİLEN
YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN
MAHİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

	Belge Sayısı	Toplam Yatırım (Milyon TL)	İşletme Sermayesi (Milyon TL)	Döviz Gereği (Bin \$)	İstihdam
Komple yeni yatırım	1420	3351227	95956	2242877	99863
Tevsi	367	775168	28505	518516	14729
Tamamlama	47	22086	2182	11807	2117
Yenileme	41	37412	1753	20382	1344
Kalite Düzeltme	31	73563	3425	53599	1231
Darboğaz Giderme	89	114273	3646	73858	4046
Modernizasyon	153	231886	12558	162093	10125
Entegrasyon	62	57868	3197	39791	3039
TOPLAM	2215	4663483	151222	3122923	136494

YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN SEKTÖREL
DAĞILIMI

	"BELGE" "SAYISI"	"TOPLAM" "YATIRIM" "MİLYON TL"	"DÖVİZ" "GEREĞİ" "1000 \$"	"İSTİHDAM" "(KİŞİ)"
TARIM	72	34752	7027	1646
BITKİSEL ÜRETİM	8	7592	3246	325
HAYVANCILIK	62	25984	3324	1264
SU ÜRÜNLERİ	2	1176	457	57
ORMANCILIK				
MADENCİLİK	121	304008	264733	10499
İMALAT	1185	1696613	1081405	64512
GIDA-İÇKİ	164	169120	72679	10326
DOKUMA VEĞİYİM	330	546051	336511	16641
ORMAN ÜRÜNLERİ	23	6671	4060	1099
KAĞIT	8	24268	17344	476
DERİ VE KOSELE	50	23008	11476	1390
LASTİK	19	12006	7193	834
KİMYA	41	138489	94618	2678
CAM	11	12755	7885	1014
DEMİR-ÇELİK	31	195027	121590	3203
DEMİRDİŞİ METAL	8	5737	2954	222
TAŞIT ARAÇLARI	61	31874	51088	1492
MADENİ EŞYA	61	47565	25815	3835
MESL.BİL.OLCU.KONT.VE OPT.DONA.	12	10221	3772	251
MAKİNA İMALAT	29	12028	5356	1110
ELEKTRİK MAK	18	15347	11526	546
ELEKTRONİK	23	71289	44054	1335
CİMENTO	92	113672	78178	3503
PİŞMİS KİL VE CİMENTODAN	7			
GEREÇLER	172	115296	79079	11314
SERAMİK	7	41740	22135	1416
DİĞERLERİ	45	52399	34069	1702
ENERJİ	9	205363	159416	328
HİZMETLER	828	2422747	1510342	59509
ULASTIRMA	450	1532191	1290309	25153
TURİZM	164	261388	68547	10740
TİCARET	52	47171	14898	2986
DİĞERLERİ	162	581397	236588	20630
TOPLAM	2215	4663483	3122923	136494

İnşaat Faaliyetleri

1986 yılında inşaat faaliyetlerinde olağanüstü bir canlanma gözlenmektedir. DİE tarafından yayınlanan verilere göre yılın ilk yarısında inşaat ruhsatnameleri yüzde 33.9, ruhsatnamelerin temsil ettiği yüzölçüm ise yüzde 47.4 oranında artmıştır. Yapılmak istenen inşaat yüzde 143.6 oranında artarak 1986 yılının ilk altı ayında 1.5 trilyonu aşmıştır. İnşaat değerindeki artışın büyük bir kısmı maliyet artışlarından kaynaklanmıştır. m² başına TL değer yüzde 65 oranında artarak 65 bin liraya yükselmiştir. Maliyet artışının şiddeti planlanan inşaatların bir kısmının gerçekleşmemesine yol açacaktır.

Yapı kullanmak izin kağıtlarının sayısında yüzde 50.5, yüzölçümünde yüzde 54.5 ve değerlerinde yüzde 161.8 artış olmuştur. Değer artışının büyük kısmı maliyet artışlarından kaynaklanmaktadır. m² başına TL tutarı yüzde 69.5 oranında artmıştır.

İnşaat malzemesinin yıllık fiyat artışı yüzde 50 olmuştur. Çimentonun yıllık fiyat artışı yüzde 54, tuğla ve alçının yüzde 70, kerestenin yüzde 50 ve camın yüzde 40 olarak belirlenmiştir. Toptan eşya fiyatlarının yıllık artış oranı Eylül ayında yüzde 20.6, gıda maddelerinin yüzde 18.5 ve sanayi hammaddelerinin yüzde 23 olmuştur. İnşaat malzemesinin fiyatlarının diğer fiyatlara kıyasla bu kadar aşırı bir şekilde artması bir taraftan aşırı talepten diğer taraftan arz esnekliğinin düşüklüğünden kaynaklanmaktadır.

İnşaat malzemesi içinde önemli bir yeri olan çimentonun talebi yılın ilk dokuz ayında kümülatif olarak yüzde 21 oranında artmıştır.

İNŞAAT MALZEMESİ FİYATLARI (Eylül 1985 - Eylül 1986) Yıllık)

	%
Genel İnşaat Malzemesi	50.2
Çimento	54.0
Tuğla	70.2
İnşaat Demiri	16.9
Boru Demir	-16.3
Kiremit	33.3
Kereste	50.4
Cam	40.3
Kireç	10.4
Alçı	70.5
Çinko	3.2

İNŞAAT MALZEMELERİ TOPTAN FİYATLARI

	% A r t ı s		
	1984(Ort.)	1985(Ort.)	1986 Ekim
Genel	53.2	53.8	51.4
Çimento	38	53	89.1
Tuğla	66.6	100.8	42.3
İnşaat Demiri	46.1	45.8	22
Boru Demir	41.8	47.9	-16.8
Kiremit	48	78.5	33.3
Kereste	55.2	27.6	66.9
Cam	49.1	44.2	40.3
Kireç	26.6	77.8	10.4
Alçı	19	71.7	70.5
Çinko	54	18.2	16.1

YURTICI CEMENTO SATIŞLARI

(000 TON)

	1985		1986		% DEĞİŞİM	
	AYLIK	KUMULATİF	AYLIK	KUMULATİF	AYLIK	KUMULATİF
OCAK	552	552	763	763	38.2	38.2
SUBAT	440	992	753	1516	71.1	52.8
MART	881	1873	1373	2889	55.8	54.2
NİSAN	1527	3400	1905	4794	24.8	41.0
MAYIS	1763	5163	1899	6693	7.7	29.6
HAZİRAN	1323	6486	1606	8299	21.4	28.0
TEMMUZ	1831	8317	2056	10355	12.3	24.5
AĞUSTOS	1510	9827	1633	11988	8.1	22.0
EYLÜL	1862	11689	2122	14110	14.0	20.7
EKİM	1659	13348	2132	16242	28.5	21.7
KASIM	1403	14751				
ARALIK	1047	15798				

İNŞAAT RUHSATNAMELERİ VE
YAPI KULLANMA İZİN KAĞITLARI
(Ocak-Ağustos)

	1985	1986	Değişme %
İnşaat Ruhsatnameleri			
Sayı	45.949	61.509	33.9
Yüzölçümü(Bin m ²)	23.506	34.833	48.2
Değer(Milyar TL)	924.054	2229.591	146.7
Birim Değer(m ² /TL)	39.311	65.443	66.5
Yapı Kullanma İzin Kağıtları			
Sayı	29.361	42.838	45.9
Yüzölçümü(Bin m ²)	8.275	12.538	51.5
Değer(Milyar TL)	318.276	826.924	159.8
Birim Değer(m ² /TL)	38.462	65.953	71.5

Kaynak: DİE

İNŞAAT RUHSATLARI
(1975-1985)

Yıllar	Yapı Maliyeti (Milyon TL)	Yüzölçümü (000 M ²)	Yüzölçümü Zincirleme İndeksi	M ² Maliyet (TL)	Zincir- leme İndeksi
1975	23.669.0	23.337.3	114.7	1.014	136.3
1976	32.682.0	29.618.3	136.9	1.103	108.8
1977	40.338.7	28.972.2	97.8	1.392	126.2
1978	92.729.0	32.237.3	111.7	2.875	206.6
1979	176.330.7	34.047.3	105.6	5.179	180.1
1980	244.448.2	27.934.0	82.0	8.751	169.0
1981	202.419.0	19.213.0	68.8	10.535	120.4
1982	288.055.6	21.728.7	112.1	13.257	128.8
1983	484.680.1	25.339.1	116.6	19.128	144.3
1984	799.084.8	28.887.6	114.0	27.662	144.6
1985	-	37.106.0	128.4	-	-

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

4. Kamu Kesimi Genel Dengesi

1986 yılında toplam kamu yatırımlarının önceki yıla göre yüzde 38.6 oranındaki bir artışla 3.945.2 milyar liraya yükselmesi hedeflenmiştir. 1986 yılındaki toplam kamu yatırımları içinde KİT'lerin payının yüzde 44.7, konsolide bütçe yatırımlarının yüzde 32.2, mahalli idarelerin yüzde 10.5, fonların yüzde 10.2, döner sermaye yatırımlarının ise yüzde 2.4 olması planlanmıştır.

1986 yılında toplam kamu gelirlerinin ise yüzde 52.1 oranında artarak 9.423.7 milyar liraya ulaşması öngörülmüştür. Bu tutarın yüzde 61.5'ini vergi gelirleri, yüzde 13.8'ini vergi dışı normal gelirler, yüzde 24.6'sını ise faktör gelirleri ve fonlar oluşturacaktır.

1986 KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (Milyar TL.)

	Konsolide Bütçe	K.i.T.	Mahalli İdareler	Döner Sermaye	Fonlar	Toplam
Gelir	6.690.0	946.0	995.0	208.8	583.9	9.423.7
Devlet Transfer ve Sosyal Fonlar	(2.670.0)	370.0	(287.5)	(106.8)	(122.0)	(2.816.3)
Kamu Harcanabilir Gel.	4.020.0	1.316.0	707.5	102.0	461.9	6.607.4
Devlet Giderler	(3.046.5)	-	(386.0)	-	(5.6)	(3.438.1)
Kamu Tasarrufu	973.5	1.316.0	321.5	102.0	456.3	3.169.3
Yatırımlar	(1.295.0)	(1.717.4)	(423.6)	(98.6)	(410.6)	(3.945.2)
Bütçe Açığı	(321.5)	(401.4)	(102.1)	3.4	45.7	(775.9)
Sermaye Transferi	(180.0)	(50.4)	73.6	(6.0)	2.2	(160.6)
Dış Borç Ödemesi	(680.0)	(602.5)	-	-	-	(1.282.5)
Net Çık	(1.181.5)	(1.054.3)	(28.5)	(2.6)	47.9	(2.219.0)
Finansman Şekli						
Dış Borçlanma	260.0	1.035.9	-	-	69.7	1.365.6
İç Borçlanma(net)	921.5	809.7	94.2	21.6	(197.4)	1.649.6
Banka H.(artışı)	-	(313.5)	(65.7)	(19.0)	79.8	(318.4)
Stok Değişim Fonu	-	(477.8)	-	-	-	(477.8)
	1.181.5	1.054.3	28.5	2.6	(47.9)	2.219.0

Kaynak: 1986 Yıllık Ekonomik Rapor - Maliye ve Gümrük Bakanlığı

1986 Yılı Konsolide Bütçesi

1986 yılından itibaren bütçe uygulamasında yapılan bir değişiklikle iç ve dış borç hasılatı ile iç ve dış borç anapara geri ödemeleri bütçenin gelir ve harcama kalemleri dışında tutulmaya başlanmıştır. 1986 yılı bütçesi bu yeni tasnif tarzına göre düzenlenmiştir. Buna göre iç ve dış borç hasılatı bütçe geliri sayılmamış, iç ve dış borçların vadesi gelecek anapara geri ödemeleri de bütçe giderleri dışında tutulmuştur.

Konsolide borçların faiz ödemeleri ise, önceden olduğu gibi, konsolide bütçe transfer harcamaları arasında yer almıştır.

Ekonomik ayırıma göre, 1986 yılı bütçe başlangıç ödenekleri şu şekilde öngörülmüştü:

1986 YILI KONSOLİDE BÜTÇESİ BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ (Milyar TL.)

	<u>Genel Bütçe</u>	<u>Katma Bütçe</u>	<u>Konsolide Bütçe</u>
Cari Hizmetler	2.664.7	383.3	3.048.0
Yatırımlar	536.9	766.2	1.303.1
Transferler	3.902.5	89.5	3.992.0
Hazine Yardımı (-)	(1.089.0)		(1.089.0)
Toplam	6.015.1	1.239.0	7.254.1

Ekim sonu itibariyle 1985 yılı konsolide bütçe ödeneklerinin ekonomik ayrımlı dağılımı şöyle olmuştur:

1986 YILI KONSOLİDE BÜTÇESİ EKİM SONU ÖDENEKLERİ (Milyar TL.)

	<u>Genel Bütçe</u>	<u>Katma Bütçe</u>	<u>Konsolide Bütçe</u>
Cari Harcama	2.682.0	372.5	3.054.5
Yatırımlar	754.4	1.109.9	1.864.3
Transfer Harcamaları	3.955.4	136.6	4.092.0
Hazine Yardımı (-)	(1.156.1)		(1.156.1)
Toplam Bütçe	6.295.7	1.619.0	7.854.7

Ekim sonu itibariyle 1986 yılı konsolide bütçe uygulama sonuçlarına göre bütçe

gelirleri 5.546.0 milyar liraya ulaşmış, toplam harcamalar ise 5.998.8 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. İlk on ay sonunda bütçe açığı 452.8 milyar lira olmuştur. (38.7 milyarlık geçen yıl giderleri de eklendiğinde toplam açık 491.5 milyar olmaktadır). Bu rakam, geçen yılın ilk on aylık bütçe açığı 388.4 milyar liraya göre yüzde 26.5'lik bir artış göstermektedir.

1986 BÜTÇE UYGULAMASI

	Gelir Tahsilatı (Milyar TL.)			Harcamalar (Milyar TL.)
	<u>Yıllık Tahmin</u>	<u>Ocak - Ekim Gerçekleşme</u>		<u>Ocak - Ekim Gerçekleşme</u>
Vergi Geliri	5.768.4	4.779.3	Cari H.	2.012.8
Vergi Dışı Normal Gelirler	846.3	421.8	Yatırım H.	1.407.5
Özel Gelirler ve Fonlar	135.3	344.9	Transfer H.	2.578.5
Toplam	6.750.0	5.546.0	Toplam	5.998.8

BÜTÇE DENGESİ FİNANSMANI (Ocak-Ekim)

	Milyar TL.	
	1986	1985
GELİRLER	5.546.1	3.576.7
GİDERLER		
Cari Yıl Gideri	5.998.8	3.935.9
Geçen Yıl Gideri	38.7	29.2
Toplam Giderler	6.037.5	3.965.1
BÜTÇE AÇIĞI	(491.4)	(388.4)
FİNANSMAN		
Avans/Emanet/Nakit Değ.	(450.2)	(310.4)
İç İstikraz	806.4	278.0
İç Borç Ödemeleri	(602.1)	(162.8)
Hazine Avansları	553.9	351.9
Hazine Bonoları	475.8	426.1
Dış İstikraz	347.4	150.7
Dış Borç Ödemeleri	(639.8)	(345.1)
	491.4	388.4

1985-1986 YILLARI EKİM AYLARI
TAHAKKUK-TAHSİLAT MİKTARLARI İLE
DEĞİŞME ORANLARI
(Milyon TL.)

Gelirin Çeşidi	Tahakkuk		%	Tahsilat		Değişim
	1985	1986		1985	1986	
KONSOLİDE BÜTÇE TOPLAMI	4.957.521	7.635.355	54.0	3.958.372	6.352.492	60.4
A) GENEL BÜTÇE TOPLAMI	4.533.183	6.507.150	43.5	3.534.034	5.224.287	47.8
1) Vergi Gelirleri Toplamı	3.864.988	5.925.713	53.3	2.936.980	4.766.905	62.3
- Gelirden Al. Vergiler	2.005.485	3.297.656	64.4	1.311.965	2.455.155	87.1
- Servetten Al. Vergiler	89.511	81.288	- 9.1	40.180	57.340	42.7
- Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	1.015.252	1.715.716	69.0	895.711	1.466.399	63.7
- Dış Ticaretten Alınan Vergiler	464.967	766.251	64.8	462.147	767.614	66.1
- Kaldırılan Vergi Artıkları	289.777	64.862	-77.6	226.977	20.397	-91.0
2) Vergi Dışı Normal Gel.	451.691	474.948	5.1	380.550	365.838	- 3.9
3) Özel Gelirler ve Fonlar	216.504	106.489	-50.8	216.504	91.544	-57.7
B) İÇ İSTİKRAZ	278.049	806.357	190.0	278.049	806.357	190.0
C) KATMA BÜTÇE GELİRLERİ	146.289	321.848	120.0	146.289	321.848	120.0

Kaynak: Kamu Hesapları Bülteni

Ekim sonu itibariyle iç istikraz, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 190 oranında bir artışla 806.4 milyara, iç borç ödemeleri ise yüzde 269 gibi yüksek bir artış kaydederek 602.1 milyar liraya ulaşmıştır. Hazine bonoları tutarı ise aynı dönem sonunda 475.8 milyar liraya yükselmiştir. Ekim sonunda 347.4 milyara ulaşan dış istikrazdaki artış oranı da yüzde 130 olmuştur. Geçen yıl aynı dönemde 351.9 milyar lira olan Hazine avansları, 1986 Ekim sonunda, yüzde 57 oranında bir artışla 553.9 milyara ulaşmıştır.

Bu rakamlar bütçe dengesi finansmanında iç ve dış borçlanmaya daha fazla ağırlık verildiğini, Merkez Bankası avanslarındaki artışın ise daha küçük oranlarda kaldığını göstermektedir.

1986 Ekim sonunda vergi gelirleri tahsilatındaki artış oranı yüzde 62.3 olmuştur. Vergi türleri itibariyle en yüksek tahsilat artışı ise, yüzde 87.1 ile gelirden alınan vergilerde görülmüştür. Gelirden alınan vergilerde tahakkuk artış oranı yüzde 64.4 olmuştur. Bu oran, mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerde yüzde 69.0, dış ticaretten alınan vergilerde ise yüzde 64.8 olarak gerçekleşmiştir.

Vergi Yüğü

Konsolide bütçe vergi gelirlerinin GSMH'ya oranında (vergi yüğü) 1985 yılından itibaren düzenli bir artış görölmektedir. 1985 yılında yüzde 13.9'a yükselen vergi yükünün 1986'da yüzde 14.5'e çıkacağı tahmin edilmektedir. Ekim sonu gelir tahakkuk gerçekleşmesine göre bu oranın tutturulabileceğı anlaşılmaktadır.

KONSOLIDE BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNİN GSMH'YA ORANI

(MİLYAR TL)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985(1)	1986
GSMH	4435.1	6553.6	8735.0	11549.1	18316.8	27715.2	39117.3 (1)
VERGİ GELİRLERİ	750.1	1190.5	1305.9	1938.2	2375.8	3843.1	5768.4 (2)
VERGİ YÜĞÜ	16.9	18.2	14.9	16.8	13.0	13.9	14.5

KAYNAK: DİE VE KAMU HESAPLARI BÜLTENİ

(1) 1986 GSMH RAKAMI, II. GECİCİ TAHMİN RAKAMIDIR

(2) 1986 TAHSİLAT TAHMİNİ

Öte yandan, konsolide bütçe vergi gelirlerine, bazı fonlara (Savunma Sanayii Destekleme Fonu, Toplu Konut Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu vb.) yapılan kesintiler, yerel yönetim vergi gelirleri ile parafiskal gelirler (sosyal güvenlik kuruluşlarına ödenen primler) eklendiğinde vergi yükü artmaktadır.

1984 yılında son on yılın en düşük rakamına (yüzde 17.2) inen toplam vergi yükünün 1985'den itibaren yeniden yükselme eğilimine girdiğı görölmektedir. 1986'da toplam vergi yükünün yeniden 1983 düzeyine yaklaşacağı beklenmektedir.

TOPLAM VERGİ YÜKÜ

(Milyar TL.)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986*
Konsolide Bütçe Vergi Gelirleri(1)	750.1	1.190.5	1.305.9	1.938.2	2.375.8	3.843.1	5.768.4
Yerel Yönetim Vergi Gelirleri (2)	31.1	57.3	74.2	130.6	165.7	364.7	841.9
Parafiskal Gelirler(3)	131.9	201.3	271.2	370.2	540.5	737.1	871.5
Fonlar(4)**	-	-	-	-	73.2	194.9	491.0
Toplam Gelirler (1+2+3+4)	913.1	1.449.1	1.651.3	2.439.0	3.155.2	5.139.8	7.972.3
GSMH(***)	4.435.1	6.553.6	8.735.0	11.551.9	18.374.8	27.715.2	39.117.3
Toplam Vergi Yüğü(%)	20.6	22.1	18.9	21.1	17.2	18.5	20.3

Kaynak: Kamu Hesapları Bülteni, DPT, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı, TC Emekli Sandığı, SSK, OYAK, BAĞKUR, DİE.

* Geçici

** 1984 ve 1985 yılı rakamları Toplu Konut Fonu'nda toplanan geliri; 1986 yılı rakamı ise Toplu Konut ile Savunma Sanayii Destekleme Fonu gelir tahminlerini göstermektedir.

*** Cari üretici fiyatlarıyla.

Not: 1982 mali yılı on aylıktır.

Konsolide Bütçe Açıklarının GSMH'ya Oranındaki Değişmeler

1986 yılı bütçe gelir-gider gerçekleştirmeleri, 1985 yılında 1.8'e inen konsolide bütçe açığı/GSMH oranının 1986 yılında daha da düşeceğini göstermektedir. 504 milyar lira olarak öngörülen bütçe açığı ve GSMH 1986 ikinci tahmin rakamlarına göre 1.3 olarak gerçekleşmesi beklenen bu oran yıl sonunda bu rakamın biraz üstünde, ama önceki yıla göre düşük gerçekleşeceği anlaşılmaktadır.

KONSOLİDE BÜTÇE AÇIKLARI VE GSHH

(MİLYAR TL)

YILLAR	KONSOLİDE BÜTÇE HARCAMA.	KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİ	KONSOLİDE BÜTÇE AÇIKLARI	GSMH(1) CARI FİYATLARLAGSMH'A	KON.BÜTÇE AÇIKLARI, GSMH'A ORANI %
1975	116.3	115.1	-1.2	535.8	3.2
1976	157.2	153.8	-3.4	674.9	3.5
1977	240.6	200.4	-40.2	872.9	4.6
1978	350.7	327.8	-22.7	1290.7	1.8
1979	616.3	556.6	-60.2	2199.5	2.7
1980	1115.5	955.7	-159.8	4435.1	3.6
1981	1564.7	1461.9	-102.8	6553.6	1.6
1982	1689.5	1546.1	-143.4	8735.8	1.6
1983	2792.3	2571.9	-220.4	11549.1	1.9
1984	4078.0	3604.0	-474.0	18316.8	2.6
1985	6493.0	5986.0	-507.0	27715.2	1.8
1986	7254.0	6750.0	-504.0*	39117.3**	1.3

KAYNAK: KESİN HESAP KAHUHLARI

* Gerçekleşme Tahmini

** İkinci Geçici Tahmin

Sabit Fiyatlarla Vergi Gelirleri Artışı

1980-1986 döneminde, Genel Bütçe vergi gelirlerinde cari fiyatlarla yüzde 706.8 olan artış, 1980 fiyatlarıyla yüzde 30.4 olmuştur.

1980 yılında 749.8 milyar lira düzeyinde bulunan Genel Bütçe vergi gelirleri 1986 yılı için 6 trilyon 50 milyar lira olarak öngörülmüştü. 1986 yılında öngörülen bu vergi gelirleri rakamı 1980 fiyatlarıyla 977.4 milyar lira düzeyinde olmaktadır. Bu durumda, 1980-1986 döneminde vergi gelirlerinde sabit fiyatlarla artış oranı yüzde 30.4 olarak hesaplanmaktadır.

Vergi gelirlerinin 1980-1986 dönemindeki cari ve sabit fiyatlara göre gelişimi şöyledir:

Yıllar	Vergi Geliri Cari Fiyatlarla Milyon TL.	Toptan Eşya Endeksi 1980=100	Vergi Geliri Sabit Fiyatlarla (Milyon TL.)	Endeks
1980	749.849	100.0	749.849	100.0
1981	1.190.204	136.8	870.032	116.0
1982	1.304.866	171.3	761.743	101.6
1983	1.934.492	223.8	864.384	115.3
1984	2.372.211	340.2	697.299	93.0
1985	3.829.117	476.2	804.099	107.2
1986	6.050.000	619.0	977.383	130.4

Vergi gelirlerinin 1980 fiyatlarına göre gelişimini gösteren endeksin 1980-1986 döneminde büyük bir istikrarsızlık gösterdiği görülmektedir. 1980 yılında 100 olarak kabul edilen vergi gelirleri 1984 yılında 93'e düşerken 1981 ve 1983 yıllarında (1986 dışında) sırasıyla 116 ve 115.3 ile en yüksek artışı göstermiştir. Sabit fiyatlarla 1986 yılı vergi gelirlerinin 1985 yılına göre artışı ise yüzde 21.6 olarak belirlenmektedir.

Vergilerin alındığı kaynağı göre yapılan hesaplamalarda sabit fiyatlarla en yavaş gelişmenin gelirden alınan vergilerde ortaya çıktığı görülmektedir. En yüksek artış ise dış ticaretten alınan vergilerde gerçekleşmiştir. Dış ticaretten alınan vergilerin tahsilatında 1980-1986 döneminde yüzde 169.9'luk bir artış gözlenmiştir. 1980 yılında 100 iken 1984'te 82.3'e gerileyen mal üzerinden alınan vergilerin tahsilatı ise 1986 yılında 161.9 olmuştur. 1985 ve 1986'daki bu artışın sebebi Katma Değer Vergisinin yürürlüğe girmesidir.

Gelir, dış ticaret, mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerin sabit fiyatlarla hazırlanan endeksi şöyledir:

Yıllar	Gelirden Alınan Vergi	Dış Ticaret- ten Alınan Vergi	Mallardan Alınan Vergi	Hizmetten Alınan Vergi
1980	100.0	100.0	100.0	100.0
1981	117.5	113.7	107.0	113.6
1982	101.3	115.9	94.6	94.2
1983	106.9	155.2	100.2	138.2
1984	85.0	151.3	82.3	95.4
1985	80.2	213.7	120.3	99.6
1986	101.0	269.9	161.9	118.9

1987 Yılı Bütçesi ve Borçlanma Hedefi

1987 yılı konsolide bütçesinin harcama tahmini 11.050 milyar, gelir hedefi ise 10.120 milyar lira olarak belirlendi. Buna göre 1987 bütçesinin gelir-gider farkının 930 milyar olarak gerçekleşeceği öngörüldü.

Toplam 11.050 milyar liralık harcama tahmini içinde harcama kalemlerinin payı şöyledir:

Cari Harcamalar	4.198.9	milyar
Personel Harcamaları	2.250.0	milyar
Diğer Cari	1.948.9	milyar
Yatırım Harcamaları	1.853.7	milyar
Transfer Harcamaları	4.998.1	milyar

Her harcama kaleminin toplam bütçe ödenekleri içindeki payı ise şöyledir:

Personel Ödenekleri	%20.3
Diğer Cari Ödenekler	%17.7
Yatırım Harcamaları	%16.8
Transfer Harcamaları	%45.2

Personel giderlerinin payı 1985 yılında yüzde 23.5, 1986 yılında yüzde 21.4 iken 1987 bütçesinde yüzde 20.3'e indirilmiştir. Yatırım harcamalarının payında da düzenli bir azalış görülmektedir. Bu oran, 1985 yılında yüzde 20 iken 1986'da yüzde 18'e 1987 bütçesinde ise yüzde 16.8'e indirildi. Buna mukabil transfer harcamalarının 1985'de yüzde 36.6, 1986'da yüzde 40 olan payı 1987 bütçesiyle yüzde 45.2'ye yükseltildi.

Bir önceki yıla göre en yüksek artışı kaydeden ve toplam ödeneklerin yarıya yakınına oluşturan transfer ödeneklerinin yaklaşık yüzde 40 gibi çok yüksek bir oranını konsolide borçların faiz ödemeleri oluşturmaktadır. 1987 yılında 1.916 milyar lira olarak öngörülen konsolide borç faizlerinin toplam bütçe ödenekleri içindeki payı ise, yüzde 17.3 olmuştur. Bu oran 1986 bütçesi için yüzde 15.6 idi. 1986 bütçesinde 1.134 milyar lira olarak öngörülen faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı 1986'da yüzde 2.86 iken, 1987'de bu oranın yüzde 3.33'e yükselmesi beklenmektedir. (Nominal GSMH'nın yüzde 45 oranında artarak 1987 yılında 57.5 trilyona yükseleceği varsayılmaktadır)

10.120 milyar liralık konsolide bütçe gelir hedefinin 8.860 milyar lirası vergi gelirlerinden oluşacaktır. Bu rakam, vergi gelirlerinde yüzde 45.4 oranında bir artış öngörüldüğünü göstermektedir.

1987 bütçesinin 930 milyar lira olarak hedeflenen nakit açığının ve borç anapara geri ödemelerinin kapatılabilmesi için, gelecek yıl 2 trilyon 890 milyar liralık iç borç bulunması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, bu iç borç rakamı vergi gelirlerinin yüzde 32.6'sı, konsolide bütçe gelirlerinin ise yüzde 28.6'sı düzeyinde olacaktır.

1986 yılı gerçekleşme tahminine göre yılsonu itibariyle 1 trilyon 661 milyar lira olması beklenen toplam iç borcun, 6 trilyon 50 milyar liralık vergi geliri tahsilatına oranı yüzde 27.4 olacaktır.

1984 yılında 669 milyar lira olan iç borçlanmanın 2 trilyon 369 milyar liralık vergi gelirine oranı yüzde 28.2, 1985 yılında 1 trilyon 180 milyar lira olan iç borçlanmanın 3 trilyon 829 milyar liralık vergi gelirine oranı ise yüzde 30.8 düzeyinde gerçekleşmişti.

Bu arada, 1984 yılında 555 milyar lira, 1985 yılında 197 milyar lira olarak gerçekleşen dış borç kullanımının bu yıl 790 milyar liraya ulaşacağı tahmin edildi, 1987'deki hedef ise 130 milyar lira olarak belirlendi.

iç borçlanmanın konsolide bütçe geliri ile vergi gelirine oranının 1984 ve 1985 gerçekleşmesi, 1986 gerçekleşme tahmini ve 1987 hedefi şöyledir:

			(Milyar TL.)	
	1987	1986	1985	1984
	Hedef	Gerçekleşme Tahmini	Gerçekleşme	Gerçekleşme
GELİR(Genel+Katma Bütçe)	10.120	6.810	4.482	2.831
- Vergi Geliri	8.860	6.050	3.829	2.369
İÇ BORÇLANMA	2.890	1.661	1.180	669
BORÇLANMA/GELİR (%)	28.6	24.4	26.3	23.6
BORÇLANMA/VERGİ GELİRİ(%)	32.6	27.4	30.8	28.2

KDV Oranlarında Değişiklik

Temel gıda maddeleri dışında yüzde 10 olarak ve tek oran halinde uygulanan Katma Değer Vergisinde 1986 yılı içinde yapılan bir değişiklikle esas vergi oranı yüzde 12'ye çıkarıldı, ayrıca çeşitli mallar ve hizmetler için yüzde (0), yüzde (1) ve yüzde (5) vergi oranları tesbit edildi.

Daha önce yüzde 10 gibi tek ve basit bir oran şeklinde uygulanan KDV'de esas vergi oranının arttırılması yanında mal ve hizmet nev'ine göre değişik vergi oranlarının getirilmesi, Katma Değer Vergisinin başarı şansını tehlikeye düşürebilecek bir uygulama olarak görülmektedir.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

KİT'lerin fiyat, istihdam ve yönetim politikalarında son yıllarda yapılan yasal ve idari değişiklikler sonucunda KİT'lerin daha verimli ve kârlı çalışmalarını hedeflenmiştir. Bu değişikliklerin olumlu etkileri KİT'lerin faktör gelirleri ve kârlarındaki düzenli artışlarda görülmektedir.

İşletmeci KİT'lerin faktör gelirlerinde 1985 yılında yüzde 66.5 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Bu artış oranının 1986 yılında ise yüzde 37.3 olması beklenmektedir.

KİT'lerin kârlılık oranı, 1984 yılında yüzde 13.3 iken, 1985 yılında yüzde 15.7 olarak gerçekleşmiştir. 1986 yılında ise kârlılık oranının yüzde 15.0 olması beklenmektedir.

Görev zararı ve subvansiyonların gayrisafi satış hasılatı içindeki payının 1986 yılında yüzde 2.1 olması beklenmektedir. Bu oran 1984 yılında yüzde 5.0 ve 1985 yılında yüzde 4.5 olarak gerçekleşmişti.

KİT'lerin kârlılık oranındaki artış, büyük ölçüde, fiyatların maliyetlerdeki artışlara paralel olarak ayarlanmasından doğmaktadır. İstihdamdaki daralmanın da bu oranı olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

İşletmeci KİT'lerin sabit sermaye yatırımları 1984 yılında 1.170 milyar, 1985'te ise 1.604 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. 1986 yılında ise bu kuruluşların 1.988 milyarlık yatırım yapmaları programlanmıştır.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ MALİ DURUMU
(Milyar TL.)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Özkaynak	(24.4)	(43.2)	68.2	174.2	450.1	617.4	915.7
Yatırımlar	(281.1)	(405.8)	(532.9)	(768.9)	(1.170.9)	(1.604.3)	(1.988.1)
Finansman ihtiyacı	(305.5)	(449.0)	(464.7)	(594.7)	(720.8)	(986.9)	(1.072.4)
Bütçe	153.0	229.6	205.0	292.0	238.8	180.7	150.0
Devlet Yatırım B.	16.0	51.8	51.9	39.4	51.2	27.9	120.7
Dış Proje Kredisi	82.7	93.8	113.8	154.9	207.8	530.1	625.0
Fiyat İstikrar Fonu	53.6	73.8	94.0	108.4	173.0	248.2	176.7
	305.5	449.0	464.7	594.7	720.8	986.9	1.072.4

Kaynak: 1987 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi

KİT'lerin ek finansman kaynaklarının toplam kaynaklar içindeki payı incelendiğinde bütçeden sağlanan finansman payında azalma, dış proje kredilerinde ise büyük bir sıçrama görülmektedir.

Bütçeden sağlanan finansmanın payı 1984'te yüzde 33.0 iken 1985'te yüzde 18.3'e düşmüştür. 1986 yılında ise yüzde 14.0'a düşeceği tahmin edilmektedir. Dış proje kredilerinin payı 1984 yılında yüzde 35.7 iken, 1985 yılında yüzde 53.7'ye çıkmıştır. 1986 yılında ise yüzde 58 olması beklenmektedir.

Bu verilere göre 1986'da KİT'lerin finansman kaynaklarının yüzde 14'ünün Bütçeden, yüzde 58.2'sinin proje kredilerinden, yüzde 16.5'inin Fiyat İstikrar Fonu'ndan, yüzde 11'inin ise Devlet Yatırım Bankasından karşılanması, böylece KİT'lerin Bütçe üzerindeki yüklerinin azaltılması öngörülmüştür.

DİE Toptan Eşya Fiyat Endeksinde Ekim sonu itibariyle yıllık fiyat artışında kamu sektörünün payı ile özel sektörün payı hemen hemen aynı olmuştur. İmalat sanayiinde ise kamu sektörünün fiyat artışları özel sektörden daha düşük gerçekleşmiştir.

DİE, TEFE (1 KASIM 1984-31 EKİM 1985, 1 KASIM 1985-31 EKİM 1986)

	<u>Genel</u>	<u>Tarım</u>	<u>Madencilik</u>	<u>İmalat Sanayii</u>	<u>Enerji</u>
Toplam	31.7	27.2	12.6	34.1	44.6
Devlet	31.2	-	19.3	30.1	44.6
Özel	31.9	27.2	- 3.2	34.0	-

KİT'lerin Özelleştirilmesi Çalışmaları

3 Haziran 1986 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan 3291 sayılı kanunla KİT'lerin özelleştirilmesi konusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılmasına ve hükümetin bu konuda görevlendirdiği yabancı danışmanlık firmasının çalışmaları tamamlanmış olmasına rağmen henüz bu konuda fiili bir adım atılmış değildir. Tam bir özelleştirme olarak değerlendirilmesi güç olan köprü ve baraj gelir ortaklığı senetlerinin satışı ile bazı münferit KİT iştiraklerinin Kamu Ortaklığı İdaresi tarafından satılması dışında kapsamlı bir özelleştirme teşebbüsü henüz başlatılmamıştır.

Bu konuya Türkiye'den sonra el atan bazı ülkelerde özelleştirme çalışmaları büyük gelişme göstermiş ve önemli başarılar sağlanmış bulunmaktadır.

Aşağıdaki tablo bu gelişmeleri özetlemektedir:

OECD ÜLKELERİNDE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI

Ülke	Özelleştirilen Kamu Hizmetleri	Özelleştirilen Sanayi Kuruluşları ve Diğerleri
İngiltere	Associated British Ports British Gas British Telecom Sea Link National Bus Company British Airways* British Airports Authority*	British Petroleum** Cable Wireless Britoil Enterprise Oil British Aerospace Jaguar Inmos Amersham International International Aeradio British Sugar Corp. British Rail Hotel Uniparts* Shorts* Rolls-Royce* Royal Ordnance* North Sea Oil Licence Land Council House Miscellaneous
Kanada	Northern Transportation Pacific Western Airlines (Alberta) Quebecair (Quebec) Teleglobe*	Canadair de Havilland Canadian Arsenal Canada Development Corp.** Urban Transport Development Corporation (Ontario) Cambior (Quebec) Nanisivik Mines Eldorado Nuclear* Donohue (Quebec)* **
F.Almanya	I.V.G.*	Veba Viag** Volkswagen* ** Deutsche Pfandbriefanstalt* ** Deutsche Siedlungs und Landesrentenbank* ** Deutsche Verkehrskreditbank*
Japonya	Nippon Telegraph & Telephone* Japan National Railway* Japan Airlines* **	Japan Tobacco Corporation*
Fransa	Tf1*	Elf-Aquitaine** St.Gobain** Paribas* AGF* CGCT*
İtalya	Alitalia* **	Aeritalia** Sirti** Selenia Alfa Romeo* Banco Nazionale del Lavoro*
İspanya	GESA Iberia*	SEAT Seceinsa Textil Tarazona SKF ENTURSA Viajes Marsans
A.B.D.	Conrail* **	Continental Illinois* ** Financial Claims*
Hollanda	KLM* **	
Avusturya	Graz-Köflacher Eisenbahn* und Bergbau GmbH* OMV*	Bayou Steel Co. Fepia-Hirsch GmbH* Futurit Werk AG*
Danimarka		Kryolitselskabet*
Türkiye	Boğaz Köprüsü Keban Barajı	Türkiye Çimento Sanayii T.A.Ş.* Türkiye Gübre Sanayii A.Ş.* TURBAN (TC Turizm Bankası Turistik işletmeleri)* USAŞ * (Uçak Servisi A.Ş.)

* Programlanıyor

** %100'den aşağı kamu hissesi olan kuruluşlar

5. Üretim

Tarımsal Üretim

1986 yılı tarımsal üretim tahminlerine göre buğday, arpa, pirinç, baklagiller, tütün, şeker pancarı, ayçiçeği, soya, elma, şeftali, zeytin, turuncgiller, fındık, incir, çay üretimi artarken; yaprağı yenen sebzeler, meyvesi yenen sebzeler ve üzüm üretimi düzeyini korumuştur. Üretimi azalan ürünler arasında kütlu pamuk, yerfıstığı, patates sayılabilir.

TARIM URUNLERİ ÜRETİM ENDEKSİ

SENELER	BUĞDAY	ARPA	PIRINC	PATATES	PAMUK	TUTUN	SEKER PAN.	AYÇICEĞİ	ZEYTİN	FINDIK	UZUM	INCİR
1970	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.
1971	135.0	128.3	109.4	109.7	130.5	116.0	140.0	124.0	47.9	65.1	100.1	91.
1972	122.0	114.6	76.3	114.9	135.9	120.0	138.6	149.3	149.6	74.5	89.2	100.
1973	100.0	89.2	99.4	114.9	128.2	99.5	119.8	149.3	48.8	98.0	86.9	88.
1974	110.0	102.5	93.7	118.8	149.6	135.8	134.2	112.0	123.3	95.7	86.9	73.
1975	147.5	138.5	93.7	130.0	120.0	133.7	163.4	130.1	82.4	124.3	84.3	81.
1976	165.0	150.8	98.8	148.8	118.7	216.2	221.1	146.7	161.1	96.1	80.0	87.
1977	165.0	146.2	103.1	146.2	143.7	165.5	211.5	121.3	58.7	113.7	82.6	81.
1978	167.0	146.2	118.8	143.6	118.8	195.2	207.7	129.3	161.5	121.6	90.8	86.
1979	175.0	161.2	140.6	149.9	119.1	144.5	205.9	157.3	63.1	117.6	90.9	93.
1980	165.0	163.8	89.4	156.7	125.0	152.1	159.1	200.0	198.2	98.0	93.5	95.
1981	170.0	181.5	123.8	156.7	122.0	112.1	262.5	153.3	58.7	137.3	96.1	116.
1982	175.0	196.9	131.3	156.7	122.3	138.8	299.3	160.0	193.8	86.3	94.8	130.
1983	164.0	166.9	118.1	159.3	130.5	152.8	300.2	190.7	58.7	153.7	88.3	154.
1984	172.0	200.0	105.0	167.1	145.0	118.7	261.1	189.3	117.5	117.6	85.7	154.
1985	170.0	200.0	101.3	214.1	-	113.4	231.1	213.3	88.1	70.6	85.7	158.
1986(1)	190.0	215.4	-	203.7	-	118.1	258.6	245.3	132.2	126.7	85.7	171.

KAYNAK:DİE

(1) TAHMİN

BITKİSEL URUNLER URETİM TAHMİN VE
GERÇEKLEŞMELERİ

(000 TON)

URUNLER	1985	1986	% DEĞİŞİM
HUBUBAT			
BUGDAY	17000	19000	11.8
ARPA	6500	7000	7.7
PIRINC	270	300	11.1
BAKLIYAT	1430	1857	29.9
ENDÜSTRİ BİTKİLERİ			
PAMUK (KUTLU)	1500	1380	-8.0
TUTUN	170	177	4.1
SEKER PANCARI	9830	11000	11.9
YUMRU BİTKİLER			
PATATES	4100	3900	-4.9
YAĞLI TOHUNLAR			
AYCICEĞİ	800	920	15.0
ÇİĞİT	125	200	60.0
YER FİSTİĞİ	59	50	-15.3
MEYVELER			
SEFTALİ	200	250	25.0
ELMA	1900	1950	2.6
NARENCİYE	983	1043	6.1
FINDIK	180	323	79.4
ZEYTİN	600	900	50.0
INCİR	340	367	7.9
ÇAY	625	650	4.0
UZUN	3300	3300	0.0
BOSTAN	12895	13051	1.2
SEBZELER	1167	1170	0.3

KAYNAK: DİE

(1)TAHMIN

İmalat Sanayii Üretimi

1986 yılının ilk dokuz ayına ait verilerden yararlanarak varılan sonuçlardan imalat sanayiinde bir üretim patlaması cereyan ettiği anlaşılmaktadır.

Yılın ilk dokuz ayında imalat sanayii üretiminin yıllık artış oranı yüzde 13.1 olmuştur. Dört sektörde olağanüstü artışlar gözlenmektedir. Metal ana sanayiinde yıllık reel artış yüzde 32.2, orman ürünlerinde yüzde 28.9, elektrikli makinalarda yüzde 24.3 ve tekstil deri ve ayakkabı sektöründe yüzde 23.5 olmuştur.

Buna mukabil kimya, petrol, lastik ve plastik sanayiinde üretim artışı yüzde 1.5, kağıt ve basım sanayiinde yüzde 2.4, otomotiv endüstrisinde yüzde 3.2 ve gıda içki ve tütünde yüzde 4.4 olmuştur.

İmalat sanayinin ortalama üretim artış oranı olan yüzde 13'ten düşük olmakla beraber elektriksiz makina sanayinin üretimi yüzde 8 oranında artmıştır.

İmalat Sanayiinde Kapasite Kullanımı

1986 yılında imalat sanayiinde kapasite kullanımı 1985 yılı ortalamasının üstünde seyretmektedir. 1985 yılının ortalama kapasite kullanımı yüzde 61.8 olmuştur. En düşük kapasite kullanımı birinci üç ayda yüzde 61.2, en yüksek kapasite kullanımı ise üçüncü üç ayda yüzde 62.3 olarak belirlenmiştir.

1986 yılının ilk dokuz ayında ortalama kapasite kullanımı yüzde 62.9 olmuştur. Bu oran önceki yılın ortalamasının üstünde olmanın ötesinde, önceki yılın en yüksek kapasite kullanımı olan yüzde 62.3'ün de üstündedir.

1986 yılı kapasite kullanımı önemli dalgalanmalar göstermemektedir. Birinci üç ayda yüzde 62.7 olan kapasite kullanımı, ikinci üç ayda yüzde 62.5 ile durumunu korumuş, üçüncü üç ayda ise yüzde 63.5'e yükselmiştir.

İMALAT SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİ İTİBARIYLA 1986 YILININ
I,II,III'NCÜ ÜÇ AYLARINDA VE ORTALAMA İLK 9 AYDA CARI
VE SABİT FİYATLARLA ÜRETİM BÜYÜMESİ

	1986 Yılı'nın I.Üç Ayında 1985'in I. Üç Ayına Göre			1986 Yılı'nın II.Üç Ayında 1985'in II. Üç Ayına Göre			1986 Yılı'nın III.Üç Ayında 1985'in III. Üç Ayına Göre			1986 Yılı'nın İlk 9 Ayında 1985'in İlk 9 Ayına Göre Ortalama Artış		
	Cari Artış %	Sabit Artış %		Cari Artış %	Sabit Artış %		Cari Artış %	Sabit Artış %		Cari Artış %	Sabit Artış %	
Gıda,İçki ve Tütün	43.2	4.2		48.5	13.4		28.5	1.1		38.4	4.4	
Tekstil,Deri ve Ayakkabı	87.4	27.7		81.1	25.3		67.5	18.4		78.1	23.5	
Orman Ürünleri	78.8	27.8		72.0	26.6		102.3	39.3		83.7	28.9	
Kağıt ve Basım Sanayii	52.7	2.4		45.2	5.0		58.5	4.0		52.8	2.4	
Kimya,Petrol Ürünleri												
Lastik ve Plastik Sanayii	67.1	0.7		49.6	4.0		47.6	0.2		54.0	1.5	
Taş ve Toprağa Dayalı San.	96.2	17.4		75.1	16.3		86.0	10.6		84.5	14.6	
Metal Ana Sanayii	71.7	21.9		66.7	23.5		102.7	50.4		80.4	32.2	
Metal Eşya Makina ve Teç- hizatı ve Ulaştırma Araçları	70.1	21.7		60.1	14.0		63.0	8.4		64.0	14.4	
Metal Eşya	88.5	24.4		75.5	18.8		77.9	9.9		80.2	17.1	
Elektriksiz Makina Sanayi	52.6	4.9		44.5	6.2		60.0	13.9		51.5	8.1	
Elektrikli Makinalar	80.8	38.0		66.3	23.6		69.2	13.0		72.7	24.3	
Otomotiv Endüstrisi	59.9	10.2		68.9	4.5		46.7	4.5		55.1	3.2	
Diğer İmalat Sanayii	40.4	1.4		39.2	1.1		10.5	11.5		28.5	3.7	
Toplam İmalat Sanayii	70.0	14.6		60.2	13.6		60.5	11.5		63.1	13.1	

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

İMALAT SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİNDE
KAPASİTE KULLANIM ORANI (TARTISIZ)

	1 9 8 2			1 9 8 3			1 9 8 4			1 9 8 5			1 9 8 6		
	II.cİ Üç Ay	III.cü Üç Ay	IV.cü Üç Ay	I.cİ Üç Ay	II.cİ Üç Ay	I.cİ Üç Ay	II.cİ Üç Ay	III.cü Üç Ay	IV.cü Üç Ay	I.cİ Üç Ay	II.cİ Üç Ay	III.cü Üç Ay	IV.cü Üç Ay	I.cİ Üç Ay	II.cİ Üç Ay
Gıda, İçki ve Tütün	60.9	62.1	60.5	59.9	59.8	62.3	63.4	61.8	62.3	65.1	61.6	58.1	59.2	60.7	59.2
Tekstil, Deri ve Ayakkabı	62.9	61.4	64.2	66.9	65.1	63.1	65.8	65.4	64.3	63.5	67.2	65.5	66.3	66.8	66.3
Orman Ürünleri	54.0	51.0	51.5	53.8	54.4	49.9	56.6	51.7	49.9	49.2	51.6	49.2	55.3	54.5	55.3
Kağıt ve Basım Sanayii	61.1	57.6	63.1	64.2	64.0	67.1	68.5	65.8	65.7	64.2	66.3	64.7	64.8	63.3	64.8
Kimya, Petrol Ürünleri	56.0	55.7	57.6	57.8	58.3	56.8	58.6	60.3	59.6	58.1	60.1	60.2	61.1	62.2	61.1
Lastik ve Plastik Sanayii	57.7	55.5	55.7	57.9	61.9	58.8	60.0	59.7	62.6	62.3	66.6	61.5	65.5	63.0	66.5
Taş ve Toprağa Dalay San.	56.8	53.4	56.4	59.2	56.9	54.0	57.8	59.3	59.1	61.7	61.4	59.6	60.6	60.4	60.6
Metal Ana Sanayii	54.1	53.2	57.2	57.5	58.3	56.7	60.9	60.2	58.8	57.3	60.9	60.6	59.9	60.0	59.9
Metal Eşya Makina ve Teç- hizatı ve Ulaşım Araçları	60.0	63.3	58.2	60.0	62.3	62.5	61.4	59.0	58.0	56.9	60.8	58.1	53.4	62.3	53.4
Diğer İmalat Sanayii	57.8	56.7	59.1	60.1	60.2	59.0	61.6	61.4	60.6	60.1	62.5	62.5	61.8	62.3	61.8
Toplam İmalat Sanayii															

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası.

İMALAT SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİ İTİBARIYLA 1986 YILININ I, II, III'NCÜ OÇ
AYLARINDA VE ORTALAMA İLK DOKUZ AYDA CARİ VE SABİT FİYATLARLA ÖRETİM
BOYÖMESİ

	1986 Yılı'nın I. Oç		1986 Yılı'nın II. Oç		1986 Yılı'nın III. Oç		1986 Yılı'nın İlk Do-	
	Cari	Sabit	Cari	Sabit	Cari	Sabit	kuz Ayında 1985'in	İlk 9 Ayına Göre Or-
	Artış	Artış	Artış	Artış	Artış	Artış	talama Artış	%
	%	%	%	%	%	%		%
Gıda, İçki ve Tütün	43.2	4.2	48.5	13.4	28.5	1.1	38.4	4.4
Tekstil, Deri ve Ayakkabı	87.4	27.7	81.1	25.3	67.5	18.4	78.1	23.5
Orman Ürünleri	78.8	27.8	72.0	26.6	102.3	39.3	83.7	28.9
Kağıt ve Basım Sanayii	52.7	2.4	45.2	5.0	58.5	4.0	52.8	2.4
Kimya, Petrol Ürün, Lastik ve Plastik San.	67.1	0.7	49.6	4.0	47.6	0.2	54.0	1.5
Taş ve Toprağa Dayalı San.	96.2	17.4	75.1	16.3	86.0	10.6	84.5	14.6
Metal Ana Sanayii	71.7	21.9	66.7	23.5	102.7	50.4	80.4	32.2
Metal Eşya Makina ve Teç- hizatı ve Ulaşım Araç.	70.1	21.7	60.1	14.0	63.0	8.4	64.0	14.4
Metal Eşya	88.5	24.4	75.5	18.8	77.9	9.9	80.2	17.1
Elektriksiz Makina San.	52.6	4.9	44.5	6.2	60.0	13.9	51.5	8.1
Elektrikli Makinalar	80.8	38.0	66.3	23.6	69.2	13.0	72.7	24.3
Otomotiv Endüstrisi	59.9	10.2	68.9	4.5	46.7	4.5	55.1	3.2
Diğer İmalat Sanayii	40.4	1.4	39.2	1.1	10.5	11.5	28.5	3.7
Toplam İmalat Sanayii	70.0	14.6	60.2	13.6	60.5	11.5	63.1	13.1

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

Elektrik Üretimi

Yılın ilk yarısında yüzde 10'luk bir artış gösteren elektrik üretimi, yılın ikinci yarısında süratle hızlanarak Ekim sonu itibariyle kümülatif artış oranını yüzde 11.1'e yükseltmiştir. Sınai üretimin bir göstergesi olarak elektrik üretiminin artış oranı sınai üretim patlamasını doğrular mahiyettedir.

ELEKTRİK ÜRETİMİ (İthalat Dahil) (Milyon Kwh)

	1 9 8 5		1 9 8 6		% Değişme	
	Aylık	Kümülatif	Aylık	Kümülatif	Aylık	Kümülatif
Ocak	3.036	3.036	3.264	3.264	7.5	7.5
Şubat	2.690	5.726	2.937	6.201	9.2	8.3
Mart	2.959	8.685	3.250	9.451	9.8	8.8
Nisan	2.816	11.501	3.143	12.594	11.6	9.5
Mayıs	3.022	14.523	3.338	15.932	10.5	9.7
Haziran	2.825	17.348	3.144	19.076	11.3	10.0
Temmuz	3.105	20.453	3.524	22.600	13.5	10.5
Ağustos	3.061	23.514	3.431	26.031	12.1	10.7
Eylül	3.105	26.610	3.487	29.518	12.3	10.9
Ekim	3.174	29.793	3.580	33.098	12.8	11.1
Kasım	3.216	33.009				
Aralık	3.339	36.348				

SINAI URETİM
(OCAK-EYLÜL)

000 TON

	1985	1984	% DEĞİŞİM	1986	1985	% DEĞİŞİM
MADENCİLİK(K)						
TAS KÖMÜR	2698	2800	-3.6	2603	2733	-5
LİNYİT	20038	14841	35.0	25109	20349	23
HAM PETROL(K+O)	1523	1674	-9.0	1726	1523	13
DOĞAL GAZ(000 METRE KUP)	38190	5754	563.7	323027	38190	746
KROMİT	167	125	33.6	94	149	-37
BAKIR KONSANTRE	99	76	30.3	102	100	2
ALUMİNA	75	48	56.3	104	75	39
VOLFRAM KONSANTRE(TON)	153	92	66.3	431	379	14
KOLEMANİT	324	164	97.6	512	297	72
KÜKÜRT	28	24	16.7	30	28	7
FOSFAT	15	38	-60.5	69	14	393
PERLİT(TON)	5400	2500	116.0	8	5	60
BARİT(TON)	31	24	29.2	45	31	45
BORAKS	238	228	4.4	264	238	11
GIDA(K)						
PAKETLİ ÇAY	71	87	-18.4	88	71	24
KIRMIZI ET	41	41	0.0	34	41	-17
BEYAZ ET(TON)	5800	5800	0.0	4000	5800	-31
SEKER	339	626	-45.8	211	128	65
PASTÖRİZE SUT(000 LT)	33	28	17.9	34014	32702	4
ÇİĞ SUT(MH LT)	109	85	28.2	129296	96891	33
YEM	410	341	20.2	424	409	4
İÇKİ-TUTUN(K)						
FİLTRELİ SİĞARA	40	39	2.6	37899	39975	-5
FİLTRESİZ SİĞARA	4.6	5.5	-16.4	4478	4692	-5
RAKİ(MH LT)	33	29	13.8	36030	34152	5
VOİKA(000 LT)	3548	2251	57.6	3794	3564	6
BİRA(MH LT)	15	25	-40.0	27394	15086	82
SARAP(000 LT)	7090	3543	100.1	7570	7090	7
LASTİK(O)						
BİNEK LASTİKLERİ(000 ADET)	920	1471	-37.5	2386	1215	96
KAMYON-OTOBUS LAS.(000 ADET)	773	1299	-40.5	1279	953	34
TRAKTOR-GRAYDER LAS.(000 ADET)	165	380	-56.6	514	375	37
İÇ LASTİK(000 ADET)	1210	1938	-37.6	2694	2077	30
KAGIT(K)						
KAGIT(TOPLAM)	357	359	-0.6	355.9	370.5	-4
YAZI TABİ KAGIDI	56	69	-18.8	50	55.7	-10
GAZETE KAGIDI	110	114	-3.5	114.2	109.7	4
SARGILIK KAGIT	40	37	8.1	23.6	40.3	-41
OLUKLU MUKAVVA	34	39	-12.8	59	33.6	76
SİĞARA KAGIDI	2.9	1.7	70.6	3.1	2.9	7
KARTONLAR	34	35	-2.9	33.6	33.7	0
KRAFT TORBA KAGIDI	95	63	50.8	72.4	94.4	-23
ORMAN URUNLERİ(K)						
KERESTE(000 MT KUP)	306	253	20.9	283	243	16
YONGA LEVHA(000 MT KUP)	47	20	135.0	50	47	6
PARKE (000 MT KARE)	296	319	-7.2	362	296	22
LİF LEVHA(000 MT KUP)	12	14	-14.3	18	13	38
AMBALAJ SANDIĞI(000 ADET)	496	895	-44.6	531	496	7
KİMYA(K)						

BORAKS DEKAHIDRAT	12	24	-50.0	12	12	0
BORIK ASIT	13	16	-18.8	17	13	31
SODYUM PERBORAT	13	9.4	38.3	11	13	-15
KARPIT	15	16	-6.3	20	15	33
TUZ	636	604	5.3	646	673	-4
ETIL ALKOL(000 LT)	7435	5315	39.9	5510	7286	-24
PETROKİMYA(K)						
POLİVİNİL KLORÜR(TON)	26964	31370	-14.0	44786	26967	66
POLİETİLEN(TON)	21948	22397	-2.0	101204	42838	136
KARBON SIYAHİ(TON)	17283	18808	-8.1	18436	17283	7
SENTETİK KAUCUK(TON)	14988	18438	-18.7	15646	20616	-24
POLİSTREN(TON)	12294	12248	0.4	13309	12294	8
KAPROLAKTAN(TON)	10396	9414	10.4	4254	10397	-59
PETROL URUNLERİ(K+O)						
BENZİN	1719	1484	15.8	1767	1683	5
MOTORİN	3704	3414	8.5	4122	3501	18
FUEL OIL	2823	4421	-36.1	4480	4281	5
HAM PETROL İŞLEME	13324	11858	12.4	13885	12649	10
GÜBRE						
GÜBRE(TOPLAM)(K+O)	5204	5394	-3.5	4829	5400	-11
AMONYAK(K)	177	249	-28.9	184	214	-14
SÜLFÜRİK ASİT(K+O)	425	400	6.3	0	13	-100
FOSFORİK ASİT(K+O)	87	73	19.2	799	764	5
AMONYUM SÜLFAT(K+O)	212	205	3.4	219	230	-5
AMONYUM NİTRAT(K)	13	41	-68.3	1	1	0
KALSİYUM AMONYUM NİTRAT(K)	770	758	1.6	397	335	19
ÜRE(K)	230	307	-25.1	206	273	-25
NORMAL SUPER FOSFAT(K)	0	34	-100.0	658	880	-25
TRIPLE SUPER FOSFAT(K+O)	349	489	-28.6	158	178	-11
DIAMONYUM FOSFAT(K+O)	252	212	18.9	438	447	-2
KOMPOZE GÜBRE(K+O)	804	694	15.9	94	87	8
TARIM ALET VE MAKİNALARI(K+O)						
TRAKTOR(ADET)	27161	32741	-17.0	17769	27161	-35
BAHÇE TRAKTORU(ADET)	577	770	-25.1	422	577	-27
DEMİR-CELİK(K)						
KÖK KÖMÜRÜ	1865	1882	-0.9	2194	1946	13
HAM DEMİR	2202	2162	1.9	2864	2200	30
PIK DEMİR	135	180	-25.0	282	135	109
SİVİ CELİK(K+O)	2265	2171	4.3	2559	2253	14
CELİK ÇEKME BORU	6	5	20.0	5166	5788	-11
DEMİR DİŞİ METALLER(K)						
BLİSTER BAKIR	6265	17869	-64.9	27735	21874	27
SİVİ ALUMİNYUM	38693	30381	27.4	44480	38694	15
FERROKROM(DK)	8457	7975	6.0	31733	39670	-20
FERROKROM(YK)	31213	16850	85.2			
ELEKTROLİTİK BAKIR(K+O)	16760			47196	33375	41
SİMENTO VE REFRAKTER(K)						
SİMENTO(K+O)	11067	10332	10.2	14206	11067	28
BAZİK REFRAKTEER(TON)	26664	25739	6.7	36324	26664	36
ASİDİK REFRAKTER(TON)	21289	16180	7.0	23516	21289	10
ENERJİ(K+O)						
ELEKTRİK ENERJİSİ(M.kwh)	26615	24138	10.3	29577	26591	11
KARAYOLU TAŞITLARI(O)(ADET)						
OTOBUS-MİDİBUS	2992	2694	11.1	2516	2332	8
MINİBUS	4867	5034	-3.3	5285	4777	11
OTOMOBİL	29816	28897	3.2	59700	23700	152
KAMYON	12355	11556	6.9	10500	12355	-15
KAMYONET	5857	5086	15.2	4879	5857	-17
ÇEKİCİ	537	825	-34.9	379	537	-29
DEMİRYOLU TAŞITLARI(K)(ADET)						

DİZEL LOKOMOTİF	10	31	-67.7	0*	11	-100
DEMİRYOLU ULASTIRMA(SI(K)						
YOLCU TASIMASI(M.YOL.KM)	4795	4731	1.4	4594	4900	-6
YUK TASIMASI(M.TON-KM)	5678	5455	4.1	5476	1948	181
YOLCU-YUK TASIMASI(M.YOL.KM)	17577	17167	2.4	16837	17323	-3
DENİZ ULASTIRMA(SI(K)						
YOLCU TASIMALARI(M.TON-MİL)	410	432	-5.1	425	410	4
ARAC TASIMALARI(M.OTO-MİL)	21	26	-19.2	33	24	38
YUK TASIMALARI(M.TON-MİL)	14075	11218	25.5	12183	12796	-5

KAYNAK:DPT

K:KAMU

O:ÖZEL

K+O:TOPLAM

* YILLIK PROGRAMDAKI DİZEL ANAHAAT LOKOMOTİFLERİNİN YIL SONUNDA TAMAMLANMALARI PLANLANMIŞTIR.

SONEMLER ITIBARITYLE SANAYI URETİM ENDEKSI SAYILARI

1981:100

SEKTÖRLER SEKTÖRLER YILLAR	OCAK-MART			HİSAR-HAZİRAN			FENÜZ-EYLÜL			EKİM-ARALIK			AĞIRLIKLI YILLIK ÖRT		
	DEVLET	ÖZEL	TOPLAM	DEVLET	ÖZEL	TOPLAM	DEVLET	ÖZEL	TOPLAM	DEVLET	ÖZEL	TOPLAM	DEVLET	ÖZEL	TOPLAM
TİMLAT SANAYI	1983	124.3	113.9	118.2	130.4	117.3	122.0	122.8	107.1	113.7	127.4	119.6	123.0	126.1	114.9
	1984	129.8	137.7	134.4	141.8	129.9	134.2	135.6	117.8	125.2	142.6	133.2	137.3	137.7	129.7
	1985	117.2	139.7	130.3	146.2	135.4	139.3	134.2	139.3	137.2	142.1	148.8	145.4	135.3	141.2
	1986	126.8	162.0	147.2	153.8	154.4	154.1								138.8
GIDA-İÇKİ-TUTUN	1983	113.0	109.7	111.7	115.2	110.7	112.8	121.8	112.6	117.9	144.3	108.0	130.8	126.7	110.1
	1984	109.1	112.8	110.5	123.4	112.6	117.7	118.5	106.9	113.6	155.1	115.9	140.6	130.0	112.2
	1985	88.4	101.3	93.3	123.6	102.8	112.6	116.2	125.2	120.0	158.8	119.3	144.1	125.6	112.3
	1986	76.9	105.9	87.9	108.0	109.8	109.0								120.3
DOKUMA-GİYİM-DERİ	1983	102.7	107.2	106.5	109.7	105.3	106.0	113.6	105.4	106.8	118.1	114.6	15.2	111.4	108.9
	1984	123.3	125.6	125.3	110.1	112.7	112.3	116.8	110.8	111.8	119.6	122.6	122.2	117.3	118.1
	1985	112.2	124.6	122.7	94.8	119.6	115.7	103.8	135.0	129.9	109.1	135.6	131.7	104.9	129.2
	1986	109.7	153.4	146.8	98.0	132.0	126.6								
ORMAN URUNLERİ	1983	112.9	96.7	102.5	114.5	106.0	109.4	122.6	92.7	104.2	136.6	108.8	121.2	123.6	101.5
	1984	142.4	96.7	113.0	111.8	97.5	103.1	123.4	85.2	100.0	126.4	113.2	119.1	125.7	99.1
	1985	113.2	87.6	96.8	123.3	86.4	101.0	123.1	99.2	108.5	151.0	129.5	139.1	130.9	102.1
	1986	161.8	108.7	127.6	132.6	114.6	121.7								113.6
KAGIT-KAGIT UP.BAŞIN	1983	122.9	109.6	116.0	110.2	101.6	105.9	95.0	99.3	97.1	98.7	121.2	109.7	106.1	107.1
	1984	132.9	134.0	133.5	131.0	136.5	133.7	118.3	106.5	112.3	135.2	133.5	134.3	128.9	127.5
	1985	150.6	141.1	147.2	114.9	127.1	121.0	115.9	124.8	120.3	113.7	134.9	124.1	122.9	132.7
	1986	137.9	154.7	146.6	124.9	138.8	131.9								127.8
KİMYA-PETROL-LAŞTIV-FLAŞTİK	1983	132.8	116.7	126.5	140.4	118.7	128.9	120.8	102.6	112.3	117.8	110.8	115.1	126.1	111.6
	1984	137.9	128.4	134.2	152.5	128.2	139.7	132.5	104.9	119.6	133.9	123.6	129.2	137.9	120.6
	1985	120.8	137.1	127.1	161.1	131.9	145.7	127.3	126.5	127.0		131.1	127.5	131.7	131.4
	1986	136.4	150.5	141.9	165.2	145.6	154.8								
TAŞ TOPRAĞA BAĞLI SANAYİ	1983	60.7	97.9	90.0	104.0	101.0	101.7	94.9	98.7	97.9	93.0	100.8	99.3	90.8	97.9
	1984	95.0	127.8	123.0	105.3	103.7	104.0	107.5	114.4	112.9	106.3	122.8	119.6	104.4	116.5
	1985	70.3	133.0	123.7	125.0	120.9	121.8	127.2	132.6	131.4	115.2	127.5	125.1	113.5	128.2
	1986	100.2	156.5	148.1	134.5	135.9	135.6								125.1
METAL ANA SANAYİ	1983	129.6	143.4	135.8	131.3	141.0	135.6	138.3	128.2	133.8	123.0	151.8	136.1	130.3	141.5
	1984	150.0	187.8	166.7	152.3	157.7	154.7	193.0	172.2	183.8	149.7	184.5	165.6	161.2	175.6
	1985	157.7	210.6	180.8	155.6	173.3	163.3	196.4	184.1	190.9	183.7	216.7	198.8	173.9	194.0
	1986	185.0	269.0	222.2	200.0	220.1	208.8								
METAL ESVA MAKİNA ULAŞIM AR.İLMİ MES. ÖLÇME ALET ÖLÇME ALE	1983	174.9	115.5	121.3	173.8	128.8	132.9	174.2	109.4	115.2	170.9	138.1	141.5	173.6	128.7
	1984	198.9	162.3	165.9	175.4	156.4	158.2	205.9	134.5	141.0	184.1	152.1	155.4	190.4	151.4
	1985	192.0	159.9	163.0	189.1	166.9	168.9	216.9	161.4	166.4	152.2	184.1	180.8	185.7	169.0
	1986	255.2	187.2	193.8	201.6	197.0	197.3								170.6

6. İstihdam

DPT verilerine göre 1986 yılında işgücü arzının 18 milyon 512 bin kişiye, işgücü talebinin ise 16 milyon 56 bin kişiye ulaşması beklenmektedir. Bu durumda toplam işgücü fazlası 3 milyon 108 bin kişi ve toplam işgücü fazlası oranı yüzde 16.8 olmaktadır.

1986 yılında tarımda istihdamın 26 bin azalarak 9 milyon 364 bine inmesi beklenmektedir. Buna karşılık tarım dışında istihdamın 204 bin artarak 6 milyon 488 binden 6 milyon 692 bine yükseleceği tahmin edilmektedir. Sanayide istihdamın 60 bin artarak 2 milyon 83 bine, hizmetlerde ise 144 bin artarak 4 milyon 609 bine yükseleceği tahmin edilmektedir.

İş ve İşçi Bulma Kurumuna kayıtlı açık işsizlerin sayısı Haziran ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 12.3 oranında artarak 1.056.879'a yükselmiştir. Haziran 1985'de kayıtlı açık işsiz sayısı 941.055 idi. Buna göre bir yıl içinde işsiz sayısı 115.823 artmıştır.

Aynı dönem zarfında başvuranlar yüzde 8.5 oranında artmıştır. Başvuran erkekler yüzde 11 oranında artarken, başvuran kadınlar yüzde 4 oranında azalmıştır.

İşyerlerinin işgücü talebi yüzde 2.6 oranında artmıştır. Talep daha çok erkek personelde yoğunlaşmıştır. Erkek işçi talebi yüzde 9.7 oranında artarken, kadın işçi talebi yüzde 12.2 oranında gerilemiştir.

İşe yerleştirilenlerin sayısında önemli artışlar meydana gelmiştir. İşe yerleştirilenlerin toplam sayısı yüzde 58.2, yerleştirilen erkek işçiler yüzde 86.2, yerleştirilen kadın işçiler yüzde 8.8 oranında artmıştır.

İşe yerleştirme kamu kesiminde yoğunlaşmıştır. Kamu kesiminde işe yerleştirme yüzde 120.7 artarken, artış oranı erkeklerde yüzde 111.7, kadınlarda yüzde 281 olmuştur. Özel sektörde işe yerleştirme sönük geçmiştir. Toplam yerleştirme yüzde 6.6 oranında gerilerken, erkek işçilerin işe yerleştirilmesi yüzde 7.1 oranında artmış, kadın işçilerin yüzde 13 azalmıştır.

İşe yerleştirme daha çok tarım dışında yoğunlaşmıştır. Tarım dışındaki sektörlerde işe yerleştirme yüzde 102 oranında artarken, erkek işçiler için yüzde 97, kadın işçiler için yüzde 173 artmıştır. Buna mukabil tarımda yüzde 0.7'lik bir azalma olmuştur. Erkeklerin işe yerleştirilmesi yüzde 29.4 artmışsa da kadınlarınki yüzde 10.2 oranında azalmıştır.

Yurt dışına giden işçilerin sayısında yüzde 28.4 oranında azalma olmuştur.

İŞGÜCÜ PİYASASI (15+Yaş, Kadın-Erkek, Bin Kişi)

	<u>1986</u>	<u>1985</u>	<u>1984</u>	<u>1983</u>	<u>1986</u>	<u>1985</u>	<u>1984</u>
Sivil İşgücü Arzı	18.512	18.269	18.016	17.773	1,3	1,4	1,4
Sivil İşgücü Talebi	16.056	15.878	15.776	15.577	1,1	0,6	1,3
Tarım	9.364	9.390	9.420	9.451	-0,3	-0,3	-0,3
Sanayi	2.083	2.023	1.984	1.911	3,0	2,0	3,8
Hizmetler	4.609	4.465	4.372	4.215	3,2	2,1	3,7
Toplam İşgücü Fazlası	3.108	3.056	2.905	2.861	1,7	5,2	1,5
Toplam İşgücü Fazlası Oranı	16,8	16,7	16,1	16,1			
Yurt Dışındaki İşgücü	1.188	1.168	1.120	1.075	1,7	4,3	4,2
Sosyal Güvenlik Altındaki İşgücü	5.904	5.690	5.392	5.083	3,8	5,5	6,1
Tarım Dışı İstihdam	6.692	6.488	6.356	6.126	3,1	2,1	3,8
Tarım Dışı İstihdam Artışı	204	132	230				
İşgücü Fazlası Artışı	52	151	44				

SEKTOREL İSTİHDAM

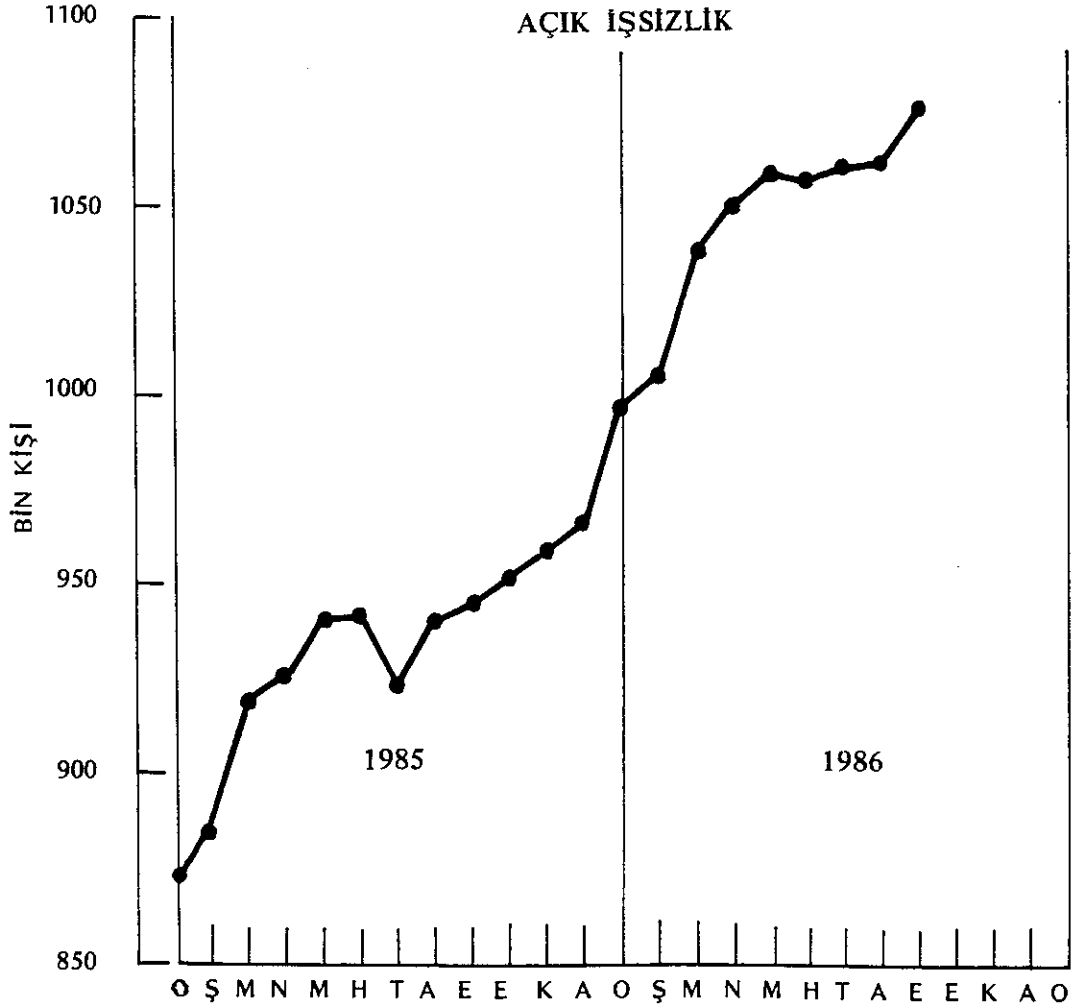
(MİLYON KİŞİ)

	1984	%	1985	%	1986	%
TARIM	9.4	59.7	9.4	59.1	58.3	9.4
SANAYİ	2.0	12.6	2.0	12.6	13.0	2.1
HİZMETLER	4.3	27.7	4.5	28.3	28.7	4.6
TOPLAM	15.7	100.0	15.9	100.0	100.0	16.1

KAYNAK:DPT

ACIK ISSIZLIK

	1984	% DEGISIM	1985	%DEGISIM	1986	% DEGISIM
OCAK	633147	30.2	882197	39.3	996703	13.0
SUBAT	664934	32.4	896823	34.9	1019908	13.7
MART	701268	33.8	921662	31.4	1039913	12.8
NISAN	736271	39.2	935778	27.1	1050679	12.3
MAYIS	743542	40.9	941279	26.6	1058634	12.5
HAZIRAN	753351	40.6	941055	24.9	1056879	12.3
TEMMUZ	780589	45.0	934699	19.7	1061131	13.5
AGUSTOS	794665	43.5	940177	18.3	1061999	13.0
EYLUL	805150	41.5	944993	17.4	1076822	14.0
EKIM	821302	40.0	951457	15.8		
KASIM	833322	36.9	958904	15.1		
ARALIK	863589	37.9	966195	11.9		



KAMU SEKTÖRÜ VE ÖZEL KESİMDE NET GÜNLÜK ÜCRETLER
(TL.)

	K a m u		Ö z e l		Net	
	Net Günlük	Endeks	Net Günlük	Endeks	Günlük	Endeks
1983	1.977	100	1.100	100	1.129	100
1984	2.978	102	1.599	98	1.877	112
1985	4.066	96	2.656	112	2.475	102
1986*	4.743	83	3.414	107	3.199	98

*Tahmin

YILLIK NET VE BRÜT ÜCRETLER

					Yıllık Değişim (%)		
	1985	1984	1983	1982	1985	1984	1983
Brüt Ücret(Gün/TL)	1.621	1.325	946	691	22.3	40.1	36.9
Net Ücret(Gün/TL)	1.225	1.001	592	430	22.4	69.1	37.7
Gerçek Brüt Ücret (1979:100)	60	65	68	66	- 7.7	- 4.4	3.0
Gerçek Net Ücret (1979:100)	68	74	75	71	- 8.1	- 1.3	5.6

BÖLÜM II

PARASAL GELİŞMELER

1986 yılında parasal göstergelerde önemli boyutlara varan yeni gelişmeler olmuştur:

- Parasal taban (rezerv para) artış hızında 1986'da 1985'e nisbetle belirgin bir yavaşlama gözlenmiştir. 21 Kasım itibariyle parasal taban artışı 1985'te yüzde 45.8'den 1986'da yüzde 24.8'e gerilemiştir.
- M2 para arzı artışı büyük çapta hızını kaybetmiştir. 1985'te ortalama yüzde 66.1 artan M2 1986'da yüzde 42.3'e düşmüştür. Bu gerileme vadeli mevduat artış hızındaki düşüşten kaynaklanmaktadır.
- 1985 yılında tedavüle çıkarılan para miktarı enflasyon oranına tekabül ederken 1986'da enflasyon oranını aşmıştır. 14 Kasım itibariyle oniki aylık artış oranı yüzde 46.7 olan emisyonu karşılık, enflasyon yıllık ortalama oranı yüzde 34.6 olmuştur.
- Merkez Bankası kredilerinin kamu lehine dağılımındaki dengesiz durum 1986'da devam etmiştir. 1985'te yüzde 74.2 kamu kesimi, yüzde 25.8 özel kesim, 1986'da da yüzde 72.3 kamu, yüzde 27.7 özel kesim (14 Kasım 1986 durumu)
- Konsolide banka mevduatları Kasım sonu itibariyle 1985'te yüzde 47 artarken 1986'da yüzde 31.6 artmıştır. Değişiklik, vadeli mevduat artış hızındaki düşüşten kaynaklanmaktadır. Buna karşılık vadesiz mevduat artış hızı büyümüştür.
- 1986'da ekonomide net kredi hacmi büyük çapta artmıştır. Artış banka kredilerinden kaynaklanmıştır..
- Kamu kesiminin aşırı büyüklükte yüksek faizli iç borçlanma politikası ekonomide gereksiz yere faizleri yukarı çekmekle kalmamış, ayrıca özel sektörde sebepsiz yere likidite sıkıntısı yaratmış bulunmaktadır. Bilimsel hiçbir izahı bulunmayan iç borçlanma politikasına devam edildiği takdirde önümüzdeki yıllarda ülke ihracatına destek sağlayan özel sektör verimli yatırımları ve ihracatı azalmakla kalmayacak, ayrıca, vergi gelirlerinde de önemli düşüşler olacaktır. Bu konuda bıçak kemiğe dayandığı zaman türlü kurtarma operasyonları düzenleyerek zaman ve emek kaybedecek yerde, zamanında rasyonel çözümleri bulmak ve uygulamaya koymak önem kazanmaktadır.

BASLICA PARASAL GOSTERGELER

	YUZDE DEGİSME	
	OCAK-KASIM 1985	OCAK-KASIM 1986*
EMİSYON	47.2	55.8
PARASAL TABAN	34.8	26.8
PARA ARZI (M1)	23.6	29.3
PARA ARZI (M2)	45.7	29.8
MERKEZ BANKASI KREDİLERİ	-3.4	31.5
KAMU	8.2	28.1
ÖZEL	-23	41.3
MEVDUAT BANKA KREDİLERİ	46.7	69.8
YATIRIM BANKA KREDİLERİ	11	55.9
TOPLAM KREDİ STOKU	36.8	62.1
TOPLAM KONSOLİDE MEVDUAT	48.7	31.6
TASARRUF MEVDUATI	58.8	29.1
a)VADESİZ	31.2	65.1
b)VADELİ	62.3	25.4
TOPTAN ESYA FİYAT ENDEKSİ	35.7	23.4
TUKETİCİ FİYAT ENDEKSİ	41.9	28.6

* 14 Kasım İtibariyle

1. Para Politikası

1986 yılında takip edilen iktisat politikası, enflasyon-büyüme ilişkisi çerçevesinde, yüzde 5 civarında reel ekonomik büyüme ve yüzde 25'ler düzeyinde bir enflasyon amaçlıyordu. Bu amaçla -geçmiş iki yıla benzer şekilde- 1986'da da parasal genişlemenin kontrole alınması başlıca hedefler arasındaydı.

Para politikası, son bir iki yılda, kısa vadede satın alma gücünü kontrol amacıyla parasal genişlemeyi dar tanımlı para arzından daha geniş tanımlara kaydırmayı hedeflemiş, bu amaçla vadesiz mevduat faizleri yüzde 5 düzeyinde tutulurken, vadeli mevduat türlerine ödenen faiz oranları yükseltilmiştir. 1986'da da benzer bir parasal yaklaşımın benimsendiği dolayısıyla vadesiz mevduat faiz oranının yüzde 5'ten Mayıs ayında yüzde 11.67'ye yükseltilmesi ve tüm diğer vadeler için faizlerin bir miktar aşağı çekilmesine rağmen, faiz oranlarının vade yapısı itibariyle vadeli mevduatın yine teşvik edilmeye çalışıldığı gözlenmiştir.

ULUSLARARASI LİKİDİTE DURUMU (REZERVLER)
(Milyon ABD Doları)

	5 Aralık 1986	Aralık 1985	Aralık 1984
MERKEZ BANKASI'nda	2.219,7	1.691,9	1.637,2
1. Altın (Resmi Değer)	1.048,8	1.047,6	815,3
(Piyasa Değeri)	(1.471,5)	(1.224,1)	(1.162,0)
2. Döviz*	1.304,4	1.020,0	1.239,0
TİCARİ BANKALAR'da	1.350,0	1.594,6	1.859,6
Akreditif	(600,0)	(925,8)	(724,9)
LİKİDİTE REHBERİ**	2,78	2,04	1,95

* Overdraft dahil

** Mevcut Kullanılabilir Uluslararası Rezervlere kaç aylık ithalatın karşılanabileceği gösteren bir ölçü.

Satın alma gücü düzeyinin kontrolünde tedavüldeki para ve vadesiz mevduatı kapsayan dar tanımlı para arzı hedefinin seçilmesine karşın, bu parasal büyüklük ile fiyat düzeyindeki değişimler arasında geçmişte gözlemlenen sıkı ilişki son bir kaç yılda zayıflamış olup; M2 para arzı olarak bilinen ve vadeli mevduatı da kapsayan daha geniş tanımlı para arzındaki değişimlerin fiyat düzeyindeki hareketleri daha iyi "açıklayıcı" bir değişken niteliği kazandığı gözlenmektedir. Nitekim, M2 ile ölçülen parasal genişleme hızı 1984'te yüzde 49, 1985'te yüzde 50, 1986'nın ilk onbir ayında yüzde 31.8 olarak gerçekleşirken; aynı dönemdeki enflasyon hızları (Tüketici Fiyat Endeksine göre) sırasıyla yüzde 49.7, yüzde 44.2 ve yüzde 28.6 olmuştur. Enflasyon-para arzı ilişkisinin dar para arzından geniş para arzına kayışını, kısmen 1983 sonunda yapılan düzenlemelere bağlamak mümkündür. Şöyle ki, yapılan düzenlemelerle daha kısa vadeli mevduata da yüksek faiz ödenmekte olup (üç ay ihbarlı vadeli mevduat adı altında yeni bir mevduat türü oluşturulmuştur), bu durum toplam mevduatın faiz yükünü arttırma yanında, tahakkuk eden faizin daha kısa sürelerle banka hesaplarına yansımaya yol açmaktadır. Bu durum kısa vadede satın alma gücü kontrolünü zorlaştırma yanında, rezerv parayla birlikte M2'nin de daha uygun bir para politikası aracı olduğu anlamına gelmektedir.

Para politikasıyla ilgili diğer bir husus ta, para otoritelerinin makro ekonomik faaliyeti kontrolde eş-anlı olarak "faiz oranı" (fiyat) ve para arzı (miktar) için hedef belirlemelerinin imkansızlığına ilişkindir. Zira, kontrolü hedef alınan parasal değişkenin faiz oranı M1 yoksa para arzı mı olması gerektiğinin tesbiti etkin bir makro ekonomik kontrol için önem arz etmektedir. Bu bağlamda; nominal gelir seviyesindeki değişimlerin ekonominin daha ziyade reel kesiminden mi yoksa parasal kesiminden mi kaynaklandığının araştırılması gerekir. Eğer reel kesimdeki istikrarsızlık, büyük ölçüde kısa vade para talebindeki kaymalardan kaynaklanıyorsa bu durumda nominal gelir seviyesindeki istikrarsızlık, faiz

oranlarını kontrolden ziyade likiditenin (örneğin para arzı) kontrolüyle asgariye indirilebilir. Buna karşılık parasal istikrarsızlığın ağır bastığı durumlarda faiz oranlarının ekonominin ihtiyacı olan normal seviyelere düşürülmesi daha rasyonel bir çözüm olabilir.

Enflasyon hızı-parasal genişleme arasındaki yakın ilişkinin 1986'da da gözlenmesi, enflasyonun oluşumunda parasal faktörlerin ağırlığını sürdürmeye devam ettiğine işaret etmektedir. Enflasyonun daha aşağılara çekilmesi, arz (malîyet) yönlü tedbirler ve enflasyonist beklentilerin kırılması yanısıra, daha yavaş bir parasal genişlemeyi zorunlu kılmaktadır. Ancak, belirlenen tüm parasal hedeflere rağmen, bütçe gelir ve gider tahminlerindeki önemli sapmaların, beklenenin üzerinde bir bütçe açığı sorununa yol açması parasal kontrolü

zorlaştırmaktadır. Bütçe açığı bir yandan yüksek oranda iç istikraz yolu ile para piyasasında önemli bir talep baskısı ve likidite sorunu yaratırken faiz oranlarında (enflasyonun düşüşüne paralel olarak) kayda değer bir düşüşe engel olmakta, diğer yandan Hazine'nin yüksek orandaki nakit ihtiyacı Merkez Bankası kaynaklarını tehlikeli bir biçimde zorlamaktadır. Nitekim Merkez Bankası'nca 1986'da açılan toplam kredilerin yüzde 61 gibi yüksek bir oranı Hazine avansları ve yüzde 10.7 oranında ise KİT borçlanmaları tarafından massedilmiş, özel sektöre açılan Merkez Bankası kredileripayı ise nisbeten sınırlı kalmıştır.

Birçok batı ülkesinde fon piyasalarında muhtelif finansal araçların sağladığı getiri taşıdıkları risk ile orantılı olarak belirlenmekte olup, devlet tahvilleri sıfır risk taşımaları nedeniyle asgari faiz oranlarını temsil etmektedir. Kısaca devlet bu yolla piyasadaki değişik malî araçlar için "referans" faiz oluşturmaktadır. Türkiye'de ise benzer bir durumu gözlemek mümkün olmayıp kamu sektörünün kronik fon açıkları piyasadaki faiz teşekkülünü olumsuz olarak etkilemektedir.

KREDİ VE MEVDUAT FAİZ ORANLARI
(Yıllık Yüzde Olarak)

		1985			1986			
		1 Ocak	1 Temm.	1 Agus.	1 Mart	1 Mayıs	7 Haz.	30 Ekim
MERKEZ BANKASI	REESKONT ORANLARI							
KISA VADELİ								
a.Genel		52.00	52.00	52.00	52.00	52.00	52.00	48.00
b.Tarım								
Kredi Koop.		28.00	28.00	28.00	28.00	28.00	28.00	28.00
Satis Koop		46.50	46.50	46.50	46.50	46.50	46.50	46.50
c.Kucuk Esnaf&Sanat.		27.00	27.00	27.00	27.00	27.00	27.00	27.00
d.Sanayi		33.00	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00
e.Ihracat		-	-	-	-	-	-	-
MAKSİMUM BANKA KREDİ FAİZ ORAN								
KISA VADELİ KREDİLER								
A.Genel		53.50	53.50	53.50	53.50	53.50	53.50	50.00
b.Ihracat		-	-	-	-	-	-	-
ORTA VADELİ KREDİLER								
A.Genel		52.00	52.00	52.00	52.00	52.00	52.00	52.00
b.Tarım		30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00
MAKSİMUM MEVDUAT FAİZ ORAN.								
Vadesiz Mevduat		5.00	5.00	5.00	5.00	11.67	10.00	10.00
Tasarruf Mevduatı (1-2 Ay)		35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	30.00	29.00
Tasarruf Mevduatı (2-3 Ay)		-	-	-	-	-	-	-
Tasarruf Mevduatı (3-6 Ay)		53.00	48.00	45.00	44.00	42.00	40.00	36.00
Tasarruf Mevduatı (6-12 Ay)		52.00	52.00	50.00	48.00	45.00	45.00	41.00
Tasarruf Mevduatı (12-24 Ay)		45.00	56.00	55.00	55.00	52.00	52.00	48.00
Mevduat Sertifikaları								
(3-6 Ay)		53.00	48.00	45.00	44.00	42.00	40.00	36.00
(6-12 Ay)		52.00	52.00	50.00	48.00	45.00	45.00	41.00
(12-24 Ay)		45.00	56.00	55.00	55.00	52.00	52.00	48.00

kaynak:d.p.t

Özetle; 1986'da da bütçe gelişmelerinden tümüyle bağımsız bir para politikası izlemek mümkün olmamış, para politikası araçları bütçenin bir uygulama aracı olma özelliğini sürdürmüşlerdir. Benzer şekilde, enflasyon hedefinin yüzde 25' ler düzeyinde ilan edildiği, özel sektör tahvillerinin yüzde 52-55 getiri sağladığı bir ortamda, devlet tahvili ve Hazine bonolarının yüzde 50 civarında bir faiz sağlaması (bu finansal araçların sıfır risk taşıma özelliği de hesaba katıldığında) fon ihtiyacını gidermek için kamu sektörünün ne denli özel sektörle bir rekabet içinde girdiğine işaret etmektedir. Ayrıca enflasyonun oluşumunda ekonomik birimlerin kısa ve orta vade enflasyon beklentilerinin de etkisi hesaba katıldığında, yüzde 50 faizli devlet tahvillerinin varlığının, yüzde 25' lik enflasyon hedefinin gerçekçiliğine ve inandırıcılığına gölge düşürdüğü de aşikardır.

TASARRUF MEVDUATI VADE DAĞILIMI

(MİLYAR TL)

	1985			1986 *		
	VADESİZ	VADELİ	TOPLAM	VADESİZ	VADELİ	TOPLAM
Ocak	398.2	3009.8	3408	490.8	4808.5	5299.3
Şubat	395.1	3192.7	3587.8	498.2	5000.3	5498.5
Mart	390	3360.7	3750.7	531.3	5149.2	5680.5
Nisan	410.2	3514.4	3924.6	544.2	5246.9	5791.1
Mayıs	415.5	3695.4	4110.9	585.4	5340.6	5926
Haziran	434	3859.5	4293.5	615.2	5408	6023.2
Temmuz	503.2	3979	4482.2	653.7	5455.5	6109.2
Ağustos	486.1	4120.3	4606.4	700.6	5498.1	6198.7
Eylül	488.7	4265	4753.7	735.2	5589	6324.2
Ekim	476	4379.1	4855.1	751.7	5719.9	6471.6
Kasım	475.4	4515.1	4990.5	800.8	5782.1	6582.9
Aralık	580.8	4634	5214.8			

14 Kasım itibariyle

PARA STOKU

PARA STOKU (Milyar TL)

	1986*	1985 Sonu	% Değişim**	
			1986	1985
Parasal Taban	3.508,0	2.810,6	24,8	45,8
- Net İç Aktifler	5.394,9	3.588,8		
- Net Dış Aktifler	-1.886,9	-778,2		
Tedavüle Çıkan Para	1.949,0	1.285,8	51,6	47,2
Tedavüldeki Para	1.656,2	1.110,5	49,1	48,8
+ Kaydî Para	8.078,1	6.276,9	28,7	45,5
= Para Arzı (M2 Geniş Tanımı)	9.734,3	7.387,4	31,8	45,7
Enflasyon (%) ***			28,6	41,9

* 21 Kasım itibariyle

** İlk 11 ay

*** Tüketici Fiyat Endeksine göre

2. Emisyon ve Para Arzı

Parasal kontrolde önemli bir yer teşkil ettiği kabul edilen parasal taban (ya da rezerv para) artış hızında 1986 yılında 1985'e nisbetle belirgin bir yavaşlama gözlenmiştir. Parasal tabanda ilk onbir aydaki yüzde 24.8'lik artış (kısmen yıl içindeki 3 milyar doları aşan dış borç ana para ve faiz ödemeleri sonucu) Merkez Bankası net dış aktiflerindeki azalmaya karşın net iç aktiflerindeki genişlemeden kaynaklanmıştır. Net dış aktiflerdeki 1.108.7 milyar TL'lik azalma, net iç aktiflerdeki 1.806.1 milyar TL'lik genişleme ile dengelenerek, parasal tabanda 697.4 milyar TL'lik bir artışa yol açmıştır.

Diğer yanda, emisyon (ya da tedavüle çıkan para) artış hızı geçen yıla oranla bir miktar hızlanma göstermiştir. Bu artışta Hazine'nin nakit açığı etkin olmuştur; nitekim Merkez Bankası toplam kredilerinin yüzde 61'i sadece Hazine finansmanında kullanılmıştır.

PARA ARZI (M2)		(MİLYAR TL)		
		Yıllık Yüzde Değişme		
1985	1986*	1985	1986*	
Ocak	4660.5	7219.8	57.1	54.9
Şubat	5117.6	7651.6	63.9	49.5
Mart	5343.8	8000.6	60.6	49.7
Nisan	5588	8230.7	66.2	47.3
Mayıs	5825.8	8412.2	68.0	44.4
Haziran	6113.9	8712.9	66.6	42.5
Temmuz	6396.7	8862.5	73.3	38.5
Ağustos	6824.8	9110.1	74.0	33.5
Eylül	6903.2	9342.3	72.2	35.2
Ekim	7010.1	9445.2	68.6	34.7
Kasım	7113.5	9595.5	63.7	34.7
Aralık	7387.4		59.1	
Ortalama %				
Değişme Hızı		66.1	42.3	
14 Kasım İtibarıyla				

DOLASIMA CIKAN PARA		(MİLYAR TL)				
	1985	1986*	Yıllık % Değişme		Aylık % Değişme	
			1985	1986*	1985	1986*
Ocak	911.1	1344.5	35.7	47.6	-6.3	-3.5
Şubat	922.1	1391.4	39.6	50.9	1.2	3.5
Mart	966.4	1406.5	34.5	45.5	4.8	1.1
Nisan	974.3	1431.2	35.1	46.9	0.8	1.8
Mayıs	1068.2	1594.8	51.6	49.3	9.7	11.4
Haziran	1190.2	1633.6	46.4	37.3	11.3	2.4
Temmuz	1166.8	1701.5	45.7	45.8	-2.0	4.2
Ağustos	1463.2	1962.2	60.7	34.1	25.4	15.3
Eylül	1376.3	1908.9	52.8	38.7	-5.9	-2.7
Ekim	1327.1	2015.2	48.2	51.8	-3.6	5.6
Kasım	1352.8	1983.9	45.9	46.7	1.9	1.6
Aralık	1393.5		43.3		3.0	
Ortalama Yıllık % Değişme			45.0	45.0		

14 Kasım itibarıyla

Emisyon eksi Banka Kasaları olarak tanımlanan tedavüldeki para miktarında ise yılın ilk onbir ayında yüzde 49'luk bir artış gözlenmiştir. Buna karşılık ticari bankalarca yaratılan (kaydi ya da ikincil) para artış hızı yüzde 28.7 ile sınırlandırılmıştır. Bu gelişmeler sonucu geniş tanımlı para arzı artış oranı 1985'in ilk onbir ayında yüzde 45.7'den 1986'nın aynı döneminde yüzde 31.8 civarına gerilemiştir.

3. Mevduat

1983 sonunda uygulamaya konan faiz politikası:

- Tasarruf sahiplerine "reel faiz" sağlamayı
- Anti-enflasyonist çerçevede bankalardaki mevduatın vade yapısına daha uzun vadeye kaydırmayı amaçlıyordu.

Bu çerçevede faiz oranlarının enflasyondaki gelişmelerin paralelinde üçer aylık dönemler itibarıyla yeniden gözden geçirilmesi öngörülmüyordu. 1984 yılında bir önceki yıla oranla toplam mevduatta bir hızlanma görülmüş; mevduat artışı 1985'te de devam etmişti.

MEVDUAT GELİŞMELERİ (Milyar TL)

	1986*	1985 Sonu	% Değişim**	
			1986	1985
1. Tasarruf Mevduatı	6.626,7	5.097,6	30,0	58,8
- Vadeli	5.798,5	4.612,5	25,7	62,3
- Vadesiz	828,2	485,1	70,7	31,2
2. Ticari Mevduat	1.846,4	1.459,3	17,6	28,9
- Vadeli	416,6	297,0	40,3	400,7
- Vadesiz	1.429,8	1.162,3	23,0	5,8
3. Kamu Mevduatı	1.735,5	1.067,3	62,6	61,5
TOPLAM MEVDUAT	10.208,6	7.624,2	33,9	53,1

* 21 Kasım itibariyle

** ilk 11 aydaki % değişme

1986'da da mevduat artışı gözlenmekle birlikte artış hızının 1985'in oldukça altında kaldığı gözlenmektedir. 1985'in ilk onbir ayındaki yüzde 53.1'lik artışa karşın bu yılın aynı döneminde toplam mevduatta yüzde 33.9'luk bir artış kaydedilmiştir. Mevduatta 1986 yılı içinde görülen yavaşlama tasarruf mevduatında (bilhassa vadelide) oldukça belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. 1985'teki yüzde 62.3'lük tasarruf mevduatı artışına karşın, 1986'da bu artış yüzde 25.7 ile sınırlı kalmıştır. Enflasyon hızı gözönüne alındığında, tasarruf mevduatında geçen yıl reel bir artış bu yıl ise reel bir azalış gözlenmektedir.

4. Kredi Stoku

MEVDUAT/KREDİ ORANLARI

	Kasım 1985	Kasım 1986
Bütün Ticari Bankalar*	170,9	132,1
Kamu Bankaları	149,6	126,2
7 Büyük Özel Banka	218,3	152,0
Diğer Özel Bankalar	77,6	58,0
Yabancı Bankalar	91,9	84,7

* Yatırım Bankalarının kredileri dahildir.

Ekonomideki kredi hacmi 1986 yılında gerek reel ve gerekse nominal olarak 1985'e oranla önemli bir genişleme göstermiş, sözkonusu bu genişlemede banka kredilerindeki artış önemli rol oynamıştır. Banka kredileri yüzde 69.5 artarken, Merkez Bankası dolaysız kredileri sadece yüzde 33.6 artmış ve sonuçta banka kredilerinin yüzde 63.8 artan kredi stoku içindeki payı yüzde 84'ten yüzde 87'ye yükselmiştir.

Banka kredileri ağırlıklı olarak ticari krediler biçiminde (bu tür kredilerin toplam banka kredileri içindeki payı yüzde 74) açılmış; buna karşın tarım kesimine açılan kredilerin payında nisbi bir daralma gözlenmiştir.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ
KESİMSSEL DAĞILIMI (MİLYAR TL)

	1985	1986*
KAMU SEKTÖRÜ	878.5	1125.1
Hazine Avansları	781.5	937.5
Destekleme Kredileri	97.0	187.3
Sanayi	-	-
Devlet Yatırım	-	-
Bankası	-	-
OZEL SEKTÖR	304.7	430.4
Mevduat Bankaları	232.2	292.4
Tarım	-	35
Küçük Sanatlar	-	26.6
Diğer Krediler	25.8	27.9
Diğ. Kalk.ve Yat.Bank	46.0	75.1
Tahkim Edilen Krediler	-	-
TOPLAM	1183.2	1555.5

14 Kasım 1986 itibarıyla

KREDİ GELİŞMELERİ

	1986*	1985 Sonu	% Değişme **	
			1986	1985
NET KREDİ STOKU	9.070.1	5.538.1	63.8	38.4
1. MERKEZ BANKASI DOLAYSIZ KREDİLERİ	1.173.4	878.5	33.6	17.6
2. TOPLAM BANKA KREDİLERİ	7.896.7	4.659.6	69.5	45.2
- Ticari	5.868.9	3.322.7	76.6	45.0
- Tarım	1.172.4	788.5	48.7	53.5
- Sanayi	482.3	311.3	54.9	27.1
- Küçük Esnaf	373.1	237.1	57.4	48.7

* 21 Kasım itibarıyla

** İlk 11 aydaki % değişme

MERKEZ BANKASI TOPLAM KREDİLERİ

(MİLYAR TL)

	1985	1986*	Yıllık % Değişme	
			1985	1986*
Ocak	1470.8	1412.4	31.5	-4.0
Şubat	1389.3	1438.4	26.6	3.5
Mart	1025.6	1347.9	-9.12	31.4
Nisan	1000.7	1284.2	-11.6	28.3
Mayıs	988.9	1454.4	-10.7	47.1
Haziran	1125.4	1412.5	-11.3	25.5
Temmuz	1062.0	1511.1	-12.4	42.3
Ağustos	1219.6	1601.3	-3.5	31.3
Eylül	1120.0	1559.6	-6.7	39.3
Ekim	1120.0	1591.1	-6.6	42.1
Kasım	1183.1	1601.2	-1.8	35.3
Aralık	1183.2			

Merkez Bankası toplam kredilerinin kesimlel dağılımı incelendiğinde, geçen yıla nisbetle önemli bir değişimin olmadığı, bu tür kredilerin 1986 yılı içinde de ağırlıklı olarak kamu kesimine kullanılmaya devam olduğu gözlenmektedir. Kamu İktisadi Teşekkülleri açıklarının son yıllarda bütçe açıklarından ziyade fiyat artışlarına yansıtılarak karşılanmasına; bütçe dışında muhtelif fonlar aracılığı ile gelir elde etme yoluna gidilmesine rağmen, Merkez Bankası kamu kredilerinin yüzde 83 oranında Hazine avanslarına tahsisi, bütçe açıklarının halen ciddiyetini koruduğunu göstermektedir.

Merkez Bankasının özel sektöre kullandığı kredilerin 1986'da da ağırlıklı olarak bankalar kanalıyla gerçekleştiği gözlenmektedir.

REEL KREDİ ENDEKSİ

	1982	1983	1984	1985	1986*
Toptan Eşya Fiyat Endeksi (1981:100)	136,2	190,8	293,0	405,0	500,2
Reel Kredi Endeksi (1981 Sabit Fiyatlarıyla)					
Merkez Bankası Kredileri	100	96,5	44,9	48,0	46,5
- Kamu	100	79,7	46,2	53,4	53,0
- Özel	100	126,2	42,8	38,6	35,2
Mevduat Bankası Kredileri	100	95	81,1	104,4	118,5
Kalkınma ve Yatırım Bankası Kredileri	100	88,5	72,0	62,9	75,5
Net Kredi Stoku	100	92	73,7	90,1	91,7

* 14 Kasım itibarıyla

Reel net kredi stoku 1986 yılında bir ölçüde artmıştır. Ancak henüz 1982 düzeyi aşmış değildir.

Kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinde 1986 yılında büyük çapta bir artış olmuştur.

Merkez Bankası kredileri reel olarak gerilemiştir. Ancak gerileme gerçeği aks ettirmemektedir. Çünkü kamu sektörünün bir kısım borçları sıfırlanmıştır.

Mevduat bankaları kredileri 1985 yılında önemli bir artış göstermiş ve reel olarak 1982 düzeyinin üstüne çıkmıştır. 1986 yılında mevduat bankaları kredileri reel olarak 1982 düzeyinin yüzde 18.5 üstündedir.

MEVDUAT BANKA KREDİLERİ

(MİLYAR TL)

	1985	1986*	Yıllık Yüzde Değişme	
			1985	1986*
Ocak	2765.3	4849.5	15.1	75.4
Şubat	2748.6	4969	12.2	80.8
Mart	2806.1	5073.8	13.3	80.8
Nisan	2992.3	5472.4	15.7	82.9
Mayıs	3109	5752.5	19.3	85.0
Haziran	3196.8	6115.3	22.2	91.3
Temmuz	3394.2	6901.7	26.4	103.3
Ağustos	3556.9	6634.9	32.5	86.5
Eylül	3582.1	6881.5	33.6	92.1
Ekim	3888.8	7340.6	40.4	88.8
Kasım	4098.2	7414.4	48.9	80.9
Aralık	4348.3			
Ortalama Yıllık % Değişme			25.4	86.2

5. 1986 Yılında Sermaye Piyasası

1986 yılında sermaye piyasası oldukça hareketli geçmiştir. Bu canlılıkta etkili olan faktörleri üç grupta toplayabiliriz:

- Yıl başından itibaren İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının (İMKB) faaliyete geçmesi
- Hazinenin nakit ihtiyacı nedeniyle iç borlanmanın çok hızlı bir şekilde artması
- Yılın son aylarına doğru artan haciz iflas olayları nedeniyle soruna bankaların desteklenmesi yerine sermaye piyasası araçlarını kullanarak çözüm arama arzusu.

Tahminlerin aksine İMKB'nın faaliyetinin ilk yılı oldukça hareketli geçmiştir.

İlk on ayda 577.6 milyar TL.lık işlem hacminin yüzde 85'i hazine bonosu ve devlet tahvilleri işlemlerinden oluşmuştur. Gelir ortaklığı senetleri ile birlikte kamu tarafından ihraç edilmiş finansal varlıklar üzerine yapılan işlemlerin toplam borsa işlemi içindeki payı (TL olarak) yüzde 94'e yükselmektedir. Bu durum 1986 yılında finansal piyasaların genel karakteristiğini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kamunun ve kamu kuruluşlarının finans pazarlarında giderek artan bir biçimde fon talebinde bulunması, Tasarruf hacminde önemli bir artış olmadığına göre bu kullanım başka bir kesimin bu pazardan daha fazla fon temin etmesi ile mümkün olmuştur, ki bu da özel sektör olmuştur.

1986 yılının bir özelliği de para ve sermaye piyasaları arasındaki araçların vadelerine göre yapılan ayırımın giderek ortadan kalkması olmuştur. Sermaye piyasası hala gelişmeye çalışırken bilinen artık klasik sayılabilecek etkenler nedeniyle uzun vadeli araçlar (sermaye piyasası araçları)ndan kaçma eğilimini yatırımcılar sürdürmüşlerdir. Böylece para piyasası Türkiye'de giderek büyümeye başlamıştır. Belki de sağlıklı bir sermaye piyasasının kurulması için ilk önce bu piyasanın gelişmesi şarttır.

Sermaye piyasası araçları ile ilgili 1986 yılı göstergelerini inceleyecek olursak, birincil piyasada tahvil piyasası canlılığını korumuştur. 1986 yılının ilk on aylık döneminde 58.7 milyar liralık tahvil ihracına Sermaye Piyasası Kurulu izin vermiştir. Bu, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 144'lük bir artış demektir. Bu tahvillerin ortalama faiz haddi yüzde 55 olmuştur. Bir önceki döneme kıyasla faiz oranlarındaki çok az bir düşme görülmüştür. İhracatçı kuruluşların faiz oranlarının düşeceği şeklindeki beklentileri Ağustos ayından itibaren ihraçları yavaşlatmıştır.

Sermaye Piyasası Kurulundan alınan hisse senedi ihraç izinleri ilk on ayda 72.3 milyar TL olmuştur. Bir önceki döneme kıyasla bu yaklaşık yüzde 10'luk artış demektir. Bu rakamları karşılaştırarak tahvil ihraçlarının daha hızlı arttığını söylemek mümkün değildir. Çünkü, tahvil çıkarmaya yetkili tüm şirketler ihraç için Sermaye Piyasası Kurulundan izin almak zorundadır. Dolayısıyla bu rakamlar tüm tahvil ihraçlarını göstermektedir. Hisse senetleri ise sadece Sermaye Piyasası Kanununa tabi kuruluşların ihraç izinlerini yansıtmaktadır.

İkinci el tahvil piyasası aktif bir yıl geçirmiştir. Borsada tahvil işlemleri tutarı ilk on ayda 30 milyar olmuştur ki bu hisse senedi işlem hacminin yaklaşık 6 mislidir. Yılın ilk aylarında görülen hisse senedi fiyatlarındaki yükselmeler Ağustos ayına kadar düşmüş sonra tekrar sıçramıştır. İlk on ayda fiyat endeksindeki değişme (Aralık 1985'e göre) yüzde 47 civarında olmuştur. Temettü dağıtımları, sermaye arttırımı ve bedelsiz hisse dağıtımları fiyat artışlarında en etkili faktörler olmuşlardır.

Bu gelişmelere ek olarak piyasa ile ilgili yasal düzenlemelere de değinmek gerekir. Özellikle Eylül ayından itibaren başlayan haciz işlemleri ve iflas zinciri, hükümeti yeni önlemler almaya yöneltmiştir. Özellikle yeni araç türleri yaratılmaya çalışılmıştır. Yapılan düzenlemeleri satır başları ile şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yeni finansal araç türleri yaratılarak finans pazarlarında çeşitlendirmeye gidilme amacı güdülmüştür. TUSİAD'ın uzun bir süreden beri ihracını önerdiği finansman bonoları (commercial paper) ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. İlk önce kalkınma ve ihtisas bankalarına bu imkan tanınmış, banka bonosu ve banka garantili bono ile bu finansal varlık fon pazarlarına girmiştir. Bugüne kadar TSKB 65 milyarlık banka bonosu ihraç etmiştir. Banka garantili bono henüz çıkarılmamıştır.

- Şirketlere de finansman bonusu çıkarma olanağı sağlanmıştır. Şirketlerin ihraçları ile ilgili tebliğ hazırlanmış olup yeni yılın ilk günlerinde yayınlanacaktır. Bu bonolar ile banka kredisine olan talebi azaltma amacı güdülürken, faiz oranlarında getirilen serbestlik serbest faize geçiş için önemli bir adım sayılacaktır. Son üç yılını kârla kapatmış şirketler SPK'nun onayıyla tahvil ihraç sınırlarının yarısına eşit tutarda finansman bonusu çıkartabileceklerdir.
- Tahvil ihraç sınırları genişletilmiştir. Yine SPK'nun onayı ile mevcut tahvil ihraç sınırının 6 misline kadar şirketlerin tahvil ihraç etmeleri mümkündür.
- Hem menkul değer türlerinin artışı hem de küçük tasarruflara daha verimli bir yatırım sağlama arzusu bankaları harekete geçirmiş ve dört banka yatırım fonu kurmak üzere harekete geçmiştir. SPK, yatırım fonlarının ihraç edecekleri katılma belgeleri ihraç koşulları ile ilgili bir tebliğ yayınlamıştır. Aradan beş yıl geçtikten sonra bankaların Sermaye Piyasası Kanununun sadece kendilerine verdiği bu olanağı kullanma girişimi çok olumludur. Fakat belgelerin vergi durumu açıklık kazanıncaya kadar yatırım fonlarının fiilen çalışmaya başlamaları da pek mümkün görülmemektedir.
- Yılın son günlerinde zor durumdaki şirketlere çözüm bulma girişimleri ağırlık kazanmıştır. Geçmiş yıllarda denenen klasik yol olan direkt devlet yardımı yerine belki de dolaylı olarak bu yapılmak istenmekte ve bu amaçla halka açılarak şirketlerin sermaye sağlaması düşünülmektedir. Bunu özendirmek için de halka açılma derecesine bağlı olarak önemli oranda kurumlar vergi oranında indirim yapılacaktır.

Gelecek yıl başlarında halka açılma konusu güncelliğini koruyacaktır. Dolayısıyla vergi indiriminden faydalanmak için birçok şirket halka açılmayı deneyebilir. Bununla birlikte şirketlerin finansal verilerinin herhangi bir şekilde denetime tabi olmaması, geçmişte çeşitli dönemlerde karşılaşılan krizlerle karşı karşıya getirebilir ki bu da nisbeten kazanılmış olan yatırımcı güveninin tekrar kaybedilmesine yol açar.

Yine 1986 yılında mevzuatta yapılan değişikliklerle tahvil ihraçlarında önemli oranda artışlar olacaktır. Faiz hadlerinin düşme eğilimi de bu ihraçları arttıracaktır.

Tüm bunlara rağmen kamu kesimi 1987 yılında finans piyasalarında egemenliğini sürdürecektir. Hernekadar 1987 yılında 2.890 milyar liralık yeni iç borçlanma öngörülmekteyse de, 1987'de ödenecek 1.260 milyar liralık faiz yükü bu ihraçların çok daha fazla olacağı fikrini kuvvetlendirmektedir.

Ayrıca Merkez Bankasının açık piyasa işlemlerine başlaması ve hazine bonoları, devlet tahvili gibi kamu menkul değerlerinin vadeden önce paraya çevrilmesi durumunda elde edilen faiz gelirlerinin vergi dışı tutulması gibi faktörler dikkate alındığında kamu menkul değerlerinin 1987'de üstünlüğünü devam ettireceği rahatlıkla söylenebilir.

Son olarak henüz faaliyete geçmesi bir yıl olmasına rağmen borsa mekanizması tartışılmaya başlamış ve yeni sistem arayışlarına yönelinmiştir. Bu sorun büyük bir olasılıkla 1987 yılında daha çok tartışılacaktır.

1986 EYLÜL AYI SONUNA KADAR BORSADA YAPILAN İŞLEMLER (Milyon TL)

AYLAR	HİSSE SENEDİ (1)	ÖZEL SEKTÖR TAHVİL (2)	GELİR ORTAKLIĞI SENEDİ	HAZİNE BONOSU VE DEVLET TAHVİLİ	TOPLAM
OCAK	359	223	-	-	582
ŞUBAT	694	150	1	7	845
MART	610	411	-	-	1.021
NİSAN	485	979	-	-	1.464
MAYIS	408	3.627	100	55.233	59.368
HAZİRAN	635	5.281	349	63.070	69.335
TEMMUZ	778	6.268	20.859	102.239	130.144
AĞUSTOS	553	4.270	5.597	105.938	116.358
EYLÜL	719	9.432	23.777	164.545	198.473
TOPLAM *	5.241	30.641	50.683	491.025	577.590

(1) I.Pazar+II.Pazar+Kot Dışı Pazar (2) Resmi Pazar+ Kot Dışı Pazar

Kaynak: IMKB, Aylık Bültenleri 1986

* Alınan en son bilgilere göre, Ekim ve Kasım aylarında sırasıyla 880 ve 968 milyon TL'lik Hisse Senedi işlem görmüştür.

VERİLEN İHRAÇ İZİNLERİ

	TAHVİLLER			Hisse Senetleri (2)	Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgeleri	Banka Bonosu ve Banka Garantili Bono	Genel Toplam
	Halka Arzedilmek Üzere	Halka	Toplam				
OCAK-EKİM 1985							
İhraççı Ortaklık Sayısı	31	4	35	144	1	-	180
İhraç Malları Milyon TL	23.995,0	1.360,0	25.355,0	66.059,4	450,0	-	91.864,4
Ağırlıklı Ortalama Faiz (%)	55,8	56,6	55,8	-	-	-	-
OCAK-EKİM 1986							
İhraççı Ortak Sayısı	75	12	87	114	1	3	205
İhraç Miktarı Milyon TL	58.672,0	6.770,0	65.442,0	72.371,5	750,0	60.250,0	198.813,5
Ağırlıklı Ortalama Faiz (%)	54,8	58,4 (3)	55,1	-	-	-	-

(1) İhraç Miktarlarıyla Ağırlıklandırılmış Ortalama Faiz Oranı

(2) Nakit Sermaye Arttırmalarını İfade EtmeKtedir

(3) Değişken Faizli İhraçlar Hariç

Kaynak: Sermaye Piyasası Kurulu, Aylık Bülten Ekim 1986

6. Fiyatlar ve Enflasyon

Ekonominin gündemindeki en önemli sorun olan enflasyon 1986 yılında da çözüm bekleyen bu özelliğini sürdürmüştür. Bununla birlikte enflasyona ilişkin tüm göstergeler 1986'da fiyat artış hızında nisbi bir yavaşlama olduğuna işaret etmektedir. Genel olarak ekonominin arz (malîyet) kesiminden kaynaklanan enflasyonun bir göstergesi sayılabilecek Toptan Eşya Fiyat Endeksi artış hızı 1985'de yüzde 43.2'lik artışa karşın, 1986 yılında yüzde 29.6'lık bir artış kaydetmiştir. Aradaki fark 13.6 puandır. Talep kesiminden kaynaklanan enflasyonun bir göstergesi sayılabilecek Tüketici Fiyat Endeksi artış hızı ise 1985'te 44.9'dan, 1986'da yüzde 34.6'ya gerilemiştir. Aradaki fark 10.3 puandır. Tüketici fiyatlarındaki artışın (yüzde 34.6), toptan eşya fiyatlarındaki artışın (yüzde 29.6) oldukça üstünde seyretmesi, enflasyonun oluşumunda talep faktörlerinin hala önemini sürdürdüğüne işaret etmektedir.

KİT'lerin fiyat politikası; yüksek finansman maliyetleri; ve TL'sının yabancı para-lar karşısındaki değer kaybının yol açtığı "ithal enflasyon", enflasyonun oluşu-mundaki belli başlı arz faktörleridir. Talep yönünde ise; bütçe dışındaki fonların ulaştığı boyut ve harcama biçimi kesinlikle bilinmemekle beraber, toplam talebin kontrolünü zorlaştırdığı açıktır. Rant gelirlerinin ise ek talep artışlarına yol açtığı ortadadır. (Örneğin sadece bankalardaki tasarruf mevduatına yapılan faiz ödemelerinin 1986 yılında Gayri Safi Milli Gelir'in yüzde 6'sına yakın bir oran-dadır).

Konsolide borç faiz ödemelerinin konsolide bütçe ödenekleri içinde yüzde 15.6 oranına ulaştığı da nazara alınırsa yüksek faiz politikasının, artık normal bir istikrar programının gerektirdiği sürenin de ötesinde süreklilik arzemesi sebe-biyle, talep daraltıcı yöndeki etkinliğin azaldığı, bilakis rant kesiminden kay-naklanan büyük ek talep artışlarına yol açtığı aşıkardır.

İç ticaret hadlerindeki gelişmeleri gözlediğimizde, fiyat artışlarının tarım aley-hine (sanayi lehine) gelişme eğilimini 1986'da da sürdürdüğünü görüyoruz. Nitekim (tarım fiyatları/sanayi fiyatları) oranı şeklinde ifade edilen iç ticaret hadleri 1984'te 74'ten, 1985'te 70.1'e ve 1986'da da 66.8'e gerilemiştir.

FİYATLAR VE ENFLASYON

(Yıllık Ortalama)

	1983	1984	1985	1986
Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (DİE 1981:100)	30,5	50,3	43,2	29,6
Tüketici Fiyatları Endeksi (DİE 1978-79:100) (Türkiye)	31,4	48,4	44,9	34,6

İÇ TİCARET HADLERİ

	1984	1985	1986*
Tarım Fiyatları/Sanayi Fiyatları	74.0	70.1	66.8
Tüketici Fiyatları/Toptan Eşya Fiyatları	109.9	113.8	128.6

* 21 Kasım itibariyle

DİE TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKS SAYILARI VE ARTIŞLARI
(1978-1979=100)

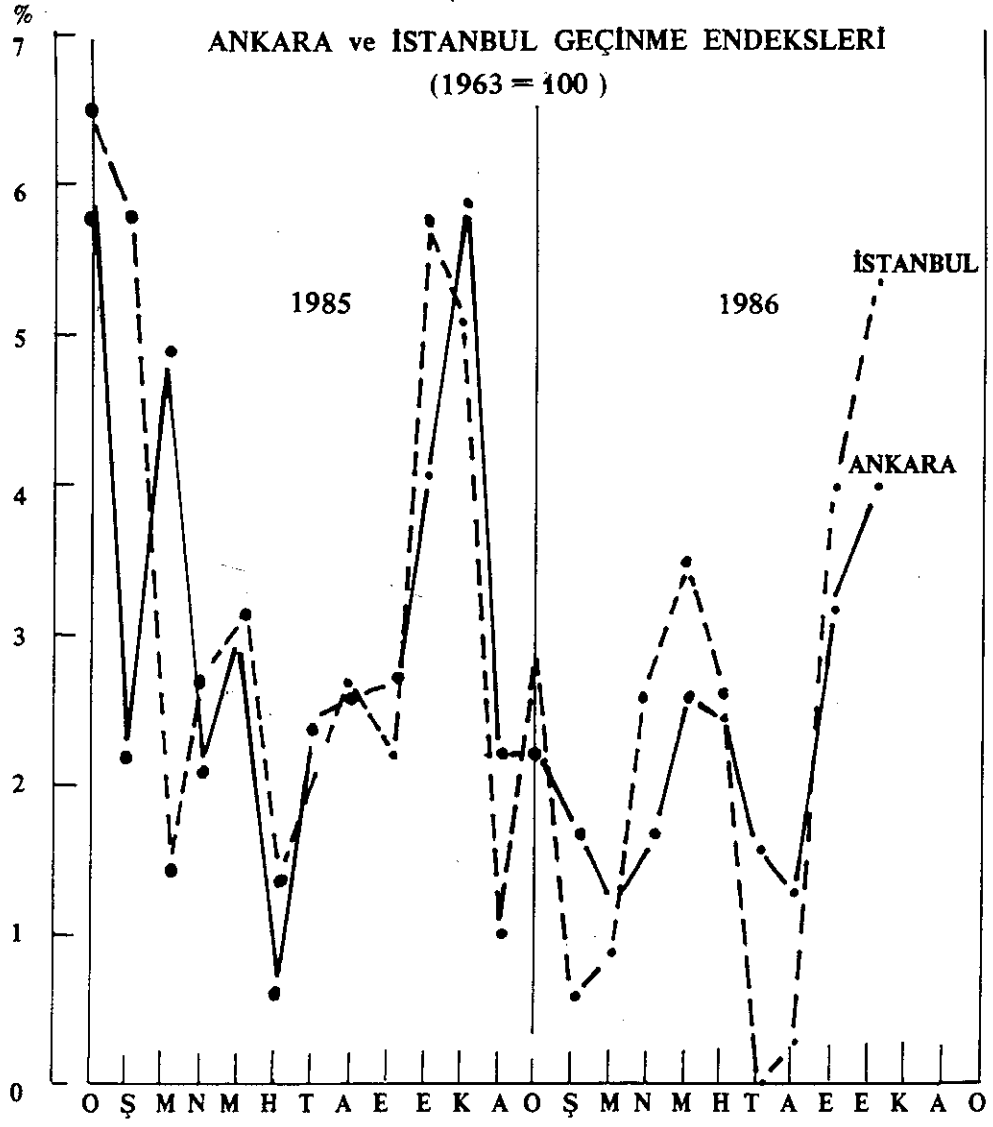
Türkiye Beş Bölge ve 14 Şehir	Genel Endeks Sayıları		1985 ve 1986 Aralık Aylarının Bir Önceki (Kasım) Aylarına Göre Artış Oranları		1985/Aralık Ayına Göre 1986/Aralık Ayındaki Artış Oranları (12 Aylık Artış) (%)
	1986 Kasım	1986 Aralık	1985 Aralık	1986 Aralık	
Türkiye	1.755,9	1.784,7	1,6	1,6	30,7
Ege ve Marmara Bölgesi	1.735,2	1.767,3	1,6	1,8	30,0
Akdeniz Bölgesi	1.773,3	1.802,8	1,7	1,7	32,3
İç Anadolu Bölgesi	1.742,2	1.768,5	1,5	1,5	31,6
Karadeniz Bölgesi	1.761,1	1.787,7	1,3	1,5	30,8
Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.785,1	1.811,9	1,9	1,5	29,1
Adana	1.872,8	1.904,1	2,3	1,7	36,4
Ankara	2.021,3	2.053,5	1,0	1,6	34,5
Antalya	1.894,6	1.897,0	0,0	0,1	33,0
Bursa	1.861,6	1.883,4	2,0	1,2	34,5
Diyarbakır	1.902,2	1.956,7	2,9	2,9	36,1
Erzurum	1.764,9	1.789,1	2,8	1,4	30,7
İskişehir	1.839,2	1.865,4	1,2	1,4	39,1
İstanbul	2.006,9	2.041,4	1,2	1,7	31,5
İzmir	1.847,4	1.875,6	1,9	1,5	33,1
Kayseri	1.900,1	1.908,1	0,5	0,4	27,0
Ordu	1.790,9	1.812,4	1,2	1,2	26,3
Samsun	1.724,8	1.749,4	0,6	1,4	30,2
Trabzon	1.801,2	1.830,8	2,8	1,6	28,9
Zonguldak	1.818,0	1.859,3	1,1	2,3	35,9

DİE TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ
(1981=100)

1986 ARALIK AYI DEĞİŞİM ORANLARI

T.TOPLAM D.DEVLET SEKTÖRÜ Ö.ÖZEL SEKTÖR

Sektörler ve Alt Sektörler	1985 ve 1986 Aralık Aylarının bir önceki (Kasım) Aylarına göre Değişim Oranları						1985/Aralık ile 1986/Aralık Aylarındaki Değişim Oranları		
	1985/Aralık			1986/Aralık			T	D	Ö
	T	D	Ö	T	D	Ö			
Genel	1,9	3,2	1,3	0,9	0,7	1,0	24,6	19,6	26,7
Tarım (Genel)	1,1	-	1,1	-0,3	-	-0,3	18,7	-	18,7
-Tahıllar	2,5	-	2,5	1,8	-	1,8	15,3	-	15,3
-Baklagiller	4,5	-	4,5	3,2	-	3,2	25,6	-	25,6
-Diğer Tarla Ürünleri	-2,5	-	-2,5	-3,6	-	-3,6	17,6	-	17,6
-Sebze ve Meyveler	2,7	-	2,7	2,6	-	2,6	12,0	-	12,0
-Canlı Hayvanlar	-0,3	-	-0,3	8,9	-	8,9	41,2	-	41,2
-Hayvansal Ürünler	1,6	-	1,6	1,5	-	1,5	39,4	-	39,4
-Su Ürünleri	-11,0	-	-11,0	-33,7	-	-33,7	17,6	-	17,6
Madencilik (Genel)	0,7	0,8	0,5	1,7	1,2	3,2	3,6	12,9	-19,2
-Kömür Madenleri	-0,7	0,0	-2,0	0,4	0,0	1,1	17,9	19,0	15,5
-Ham Petrol	1,4	2,2	1,1	5,7	4,1	6,2	-39,2	-38,5	-39,4
-Metalik Madenler	0,7	0,7	0,6	0,4	0,6	0,2	23,3	31,1	14,3
-Metalik Olmayan Maden- ler ve Taşocakları	0,7	0,9	0,4	1,4	2,0	0,0	44,1	53,8	27,4
İmalat Sanayi (Genel)	1,7	1,9	1,5	1,5	0,7	1,9	29,3	21,6	33,9
-Gıda,İçki,Tütün	1,3	2,4	0,1	0,5	0,4	0,5	27,0	31,4	22,0
-Tekstil	2,1	1,2	2,3	2,9	1,8	3,1	36,0	36,4	35,9
-Orman Ürünleri	12,1	20,9	4,4	3,2	0,0	6,7	46,9	49,4	44,4
-Kağıt Ürünleri ve Basım	3,8	0,0	8,6	4,3	6,3	2,3	32,6	24,3	42,2
-Kimya,Petrol Ürünleri	1,3	1,4	1,0	1,3	0,4	3,2	15,5	9,8	30,5
-Taş ve Toprak	1,2	0,9	1,4	1,1	0,8	1,2	48,9	56,3	45,2
-Metal Ana Sanayi	0,8	0,7	0,4	1,8	0,9	2,9	28,5	26,3	31,0
-Metal Eş.Mak.Taşıt	2,5	5,6	1,8	2,4	0,6	2,8	43,5	37,3	45,0
-Diğer İmalat	1,5	-	1,5	1,7	-	1,7	50,5	-	50,5
Enerji (Genel)	12,2	12,2	-	0,0	0,0	-	13,1	13,1	-
-Hava Gazı	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	17,2	17,2	-
-Su	0,1	0,1	-	0,0	0,0	-	23,9	23,9	-
-Elektrik	14,4	14,4	-	0,0	0,0	-	11,5	11,5	-

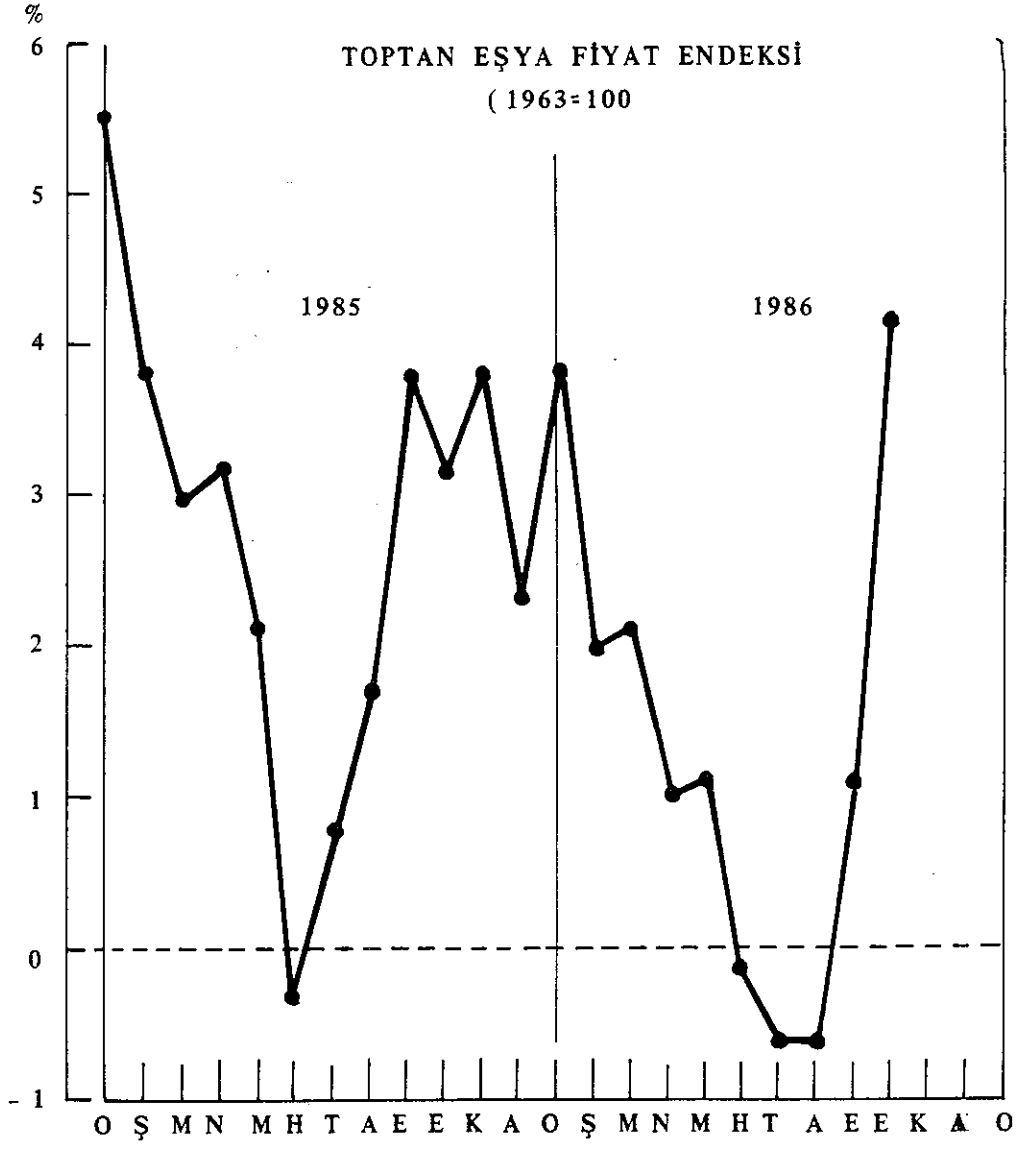


HAZINE VE DİS TİCARET MUSTESARLIĞI
İSTANBUL GECİNME ENDEKSİ
(1963=100)

	1985		1986	
	YIL SONUNA GÖRE DEG.	12 AYLIK DEĞİŞME	YIL SONUNA GÖRE DEG.	12 AYLIK DEĞİŞME
OCAK	6.5	47.5	2.9	42.6
SUBAT	12.6	54.6	3.5	35.6
MART	14.2	53.9	4.5	34.9
NISAN	17.3	43.8	7.3	34.9
MAYIS	20.9	41.5	11.1	35.4
HAZİRAN	22.5	40.6	13.9	37.1
TEMMUZ	25.2	39.9	13.9	34.2
AĞUSTOS	28.5	42	14.2	31.1
EYLÜL	31.3	40.5	18.7	33.4
EKİM	38.9	42.4	25.1	32.7
KASIM	46	48.8	31.2	32.5
ARALIK	47.5	47.5		

HAZINE VE DİS TİCARET MUSTESARLIĞI
ANKARA GECİNME ENDEKSİ
(1963=100)

	1985		1986	
	YIL SONUNA GÖRE DEG.	12 AYLIK DEĞİŞME	YIL SONUNA GÖRE DEG.	12 AYLIK DEĞİŞME
OCAK	5.8	51.6	2.2	40.9
SUBAT	8.1	49.8	4	40.3
MART	13.4	54.1	5.2	35.2
NISAN	15.9	48.6	7	34.7
MAYIS	19.3	45.3	9.8	34.3
HAZİRAN	20	40.4	12.5	36.8
TEMMUZ	22.9	42.3	14.4	35.8
AĞUSTOS	26.2	42	15.9	34
EYLÜL	29.5	38.4	19.6	34.7
EKİM	34.3	39.9	24.5	34.7
KASIM	42.7	45.3	27.5	30.3
ARALIK	45.9	45.9		



HAZINE VE DIS TICARET MUSTESARLIGI
TOPTAN ESVA FIYAT ENDEKSI
(1963=100)

	1985		1986	
	YIL SONUNA GORE DEG.	12 AYLIK DEGISME	YIL SONUNA GORE DEG.	12 AYLIK DEGISME
OCAK	5.5	48.7	3.8	35.6
SUBAT	9.5	49	5.8	33.3
MART	12.8	49.9	8.1	32.2
HISAR	16.4	45.4	9.1	29.3
MAYIS	18.9	38.4	10.4	28.1
HAZIRAN	18.5	37.2	10.3	28.4
TEMMUZ	19.3	37.5	9.6	26.7
AGUSTOS	21.4	34.4	8.9	23.8
EYLUL	26	35.6	10.2	20.6
EKIM	30	36.5	14.8	21.8
KASIM	34.9	38.6	19.0	21.6
ARALIK	37.9	37.9		

TARIMSAL URUNLERIN DESTEKLEME FIYATLARI

(TL/KG)

						YUZDE ARTISLAR			
	1982	1983	1984	1985	1986(7)	1983	1984	1985	1986(7)
BUGDAY(1)	22.95	29.00	46.83	62.48	76.00	26.36	61.48	33.42	21.64
ARPA(1)	15.58	21.00	42.98	51.39	67.00	34.79	104.67	19.57	30.38
CAVUDAR(1)	15.42	18.00	43.58	49.86	62.00	16.73	142.11	14.41	24.35
MISIR(1)					75.00				
PAMUK	78.00	95.00	160.00	232.80	285.00	21.79	68.42	45.00	22.84
TUTUN(2)	211.25	282.24	377.94	537.54	772.96	33.60	33.91	42.23	43.80
CAY	55.00	72.50	101.00			31.82	39.31		
SEKER PANCARI(3)	5.86	6.75	8.96	13.96	18.14	15.19	32.74	55.80	29.94
AYCICEGI	50.00	61.00	95.00	135.00	168.00	22.00	55.74	42.11	24.44
FINDIK(4)	150.00	175.00	240.00			16.67	37.14		
YER FISTIGI	35.00	105.00				23.53			
KURU INCIR	78.00	94.00	135.00	180.00	250.00	20.51	43.62	35.35	38.39
CEKIRDEKSIZ KURU	132.00	158.00	210.00	290.00	400.00	19.70	32.91	38.10	37.93
UZUM	150.00								
ZEYTINYAGI	885.00		1800.00						
TIFTIK(5)	345.00	375.00	450.00			8.70	20.00		
MERINOS YAPAGI(6)				670.00					
ANTEPFISTIGI	52.00	63.00	95.00	132.00	162.00	21.15	50.79	38.95	22.73
SOYA FASULYESI	44.80	48.86	49.91	70.69	105.80	9.06	2.15	41.63	48.54
HASHAS KAPSULU(1)		52.00							
KIRMIZI MERCIMEK		60.00							
NOHUT	10.00								
PATATES	15.00								
KURU SOGAN									

KAYNAK:OPT

(1)TMO GN.MD ORTALAMA ALIM FIYATIDIR.

(2)TEKEL GN.MD ORTALAMA ALIM FIYATIDIR.

(3) T.SEKER FABRIKALARI A.S GN MD ORTALAMA ALIM FIYATIDIR

(4)% 50 RANDIMANLI TOMBUL KABUKLU FINDIK FIYATIDIR

(5) BIRINCI KALITEO GLAK TIFTIK FIYATIDIR

(6)%58 RANDIMANLI 64-70 KALITELI MERINOSYAPAGISI FIYATIDIR

(7)GECICI

ISTANBUL SERBEST PIYASASI
1 GR.KULCE ALTIN (24 CA/TL)

	1985	1986	YUZDE DEGISME
			1985/1986
OCAK	4560	6733	47.7
SUBAT	4585	6855	49.5
MART	4590	7343	60.0
NISAN	5213	7718	48.1
MAYIS	5465	7768	42.1
HAZIRAN	5586	8008	43.4
TEMMUZ	5807	8195	41.1
AGUSTOS	5800	8668	49.4
EYLUL	6050	9850	62.8
EKIM	5938	10014	
KASIM	6020		
ARALIK	6180		

CUMHURİYET ALTINI(TL)

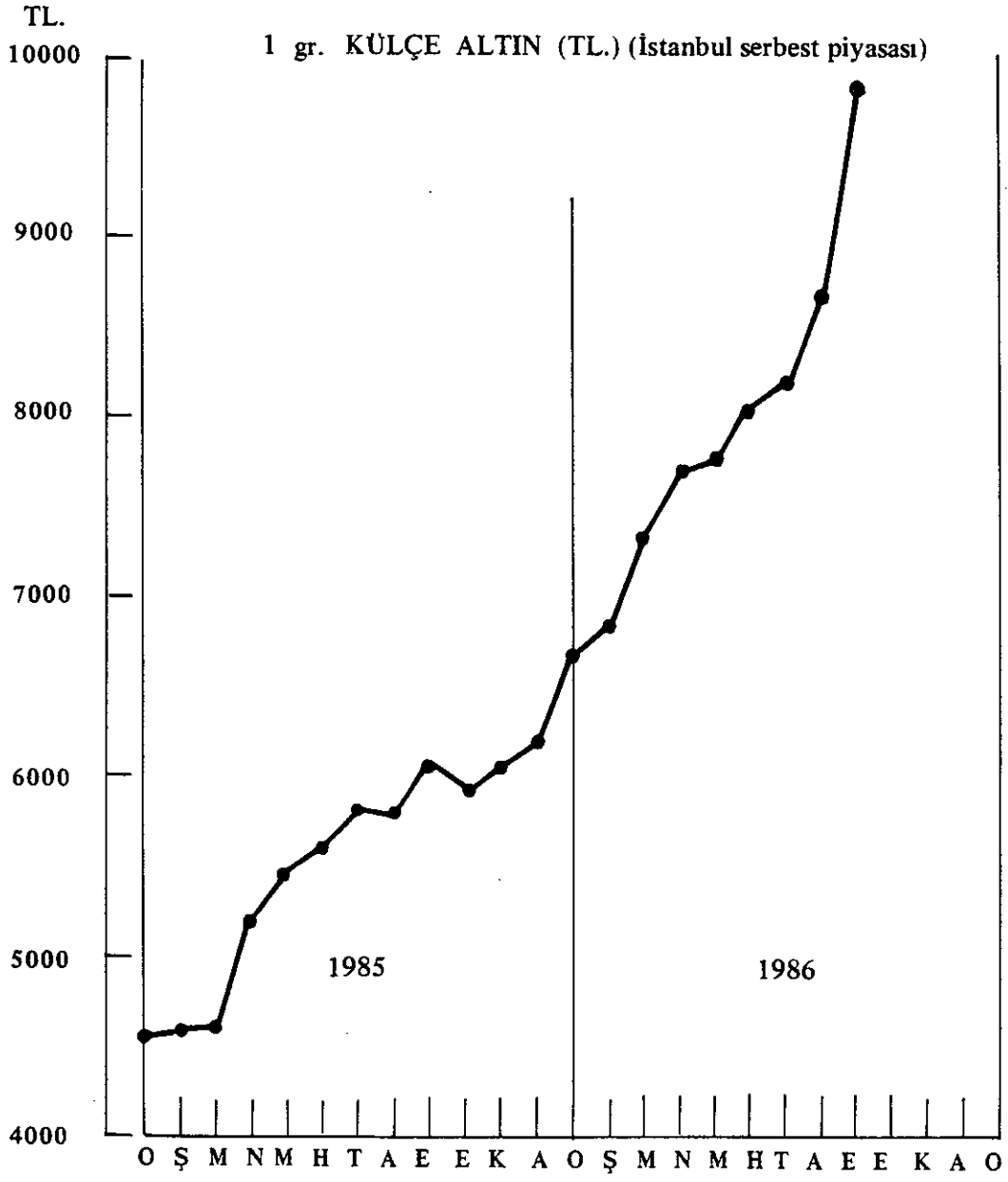
	1985	1986	YUZDE DEGISME
			1985/1986
OCAK	30450	44675	46.7
SUBAT	30367	45900	51.2
MART	30133	49380	63.9
NISAN	34625	52825	52.6
MAYIS	36300	53238	46.7
HAZIRAN	37025	54780	48.0
TEMMUZ	39583	58200	47.0
AGUSTOS	39150	62200	58.9
EYLUL	42300	71200	68.3
EKIM	40712	72200	
KASIM	40600		
ARALIK	41475		

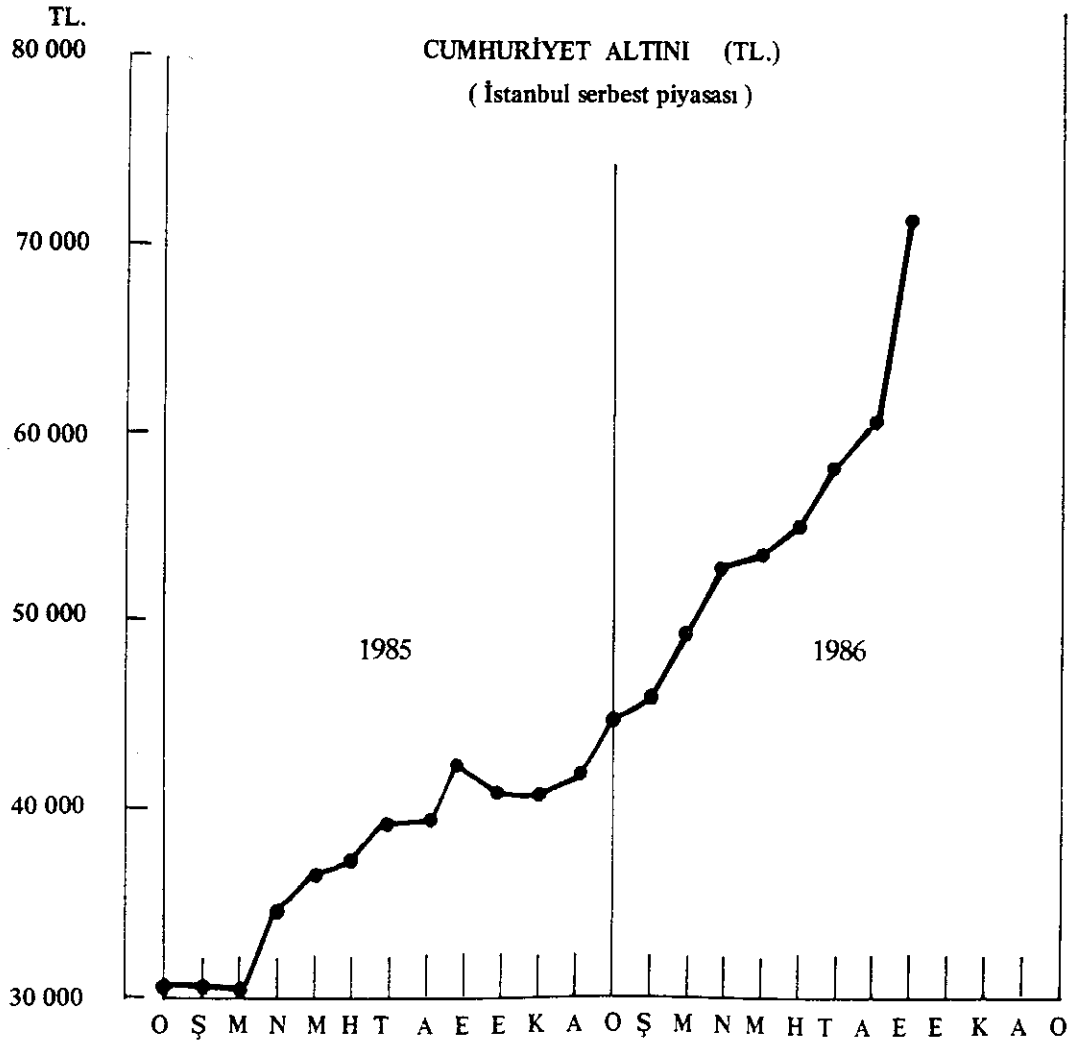
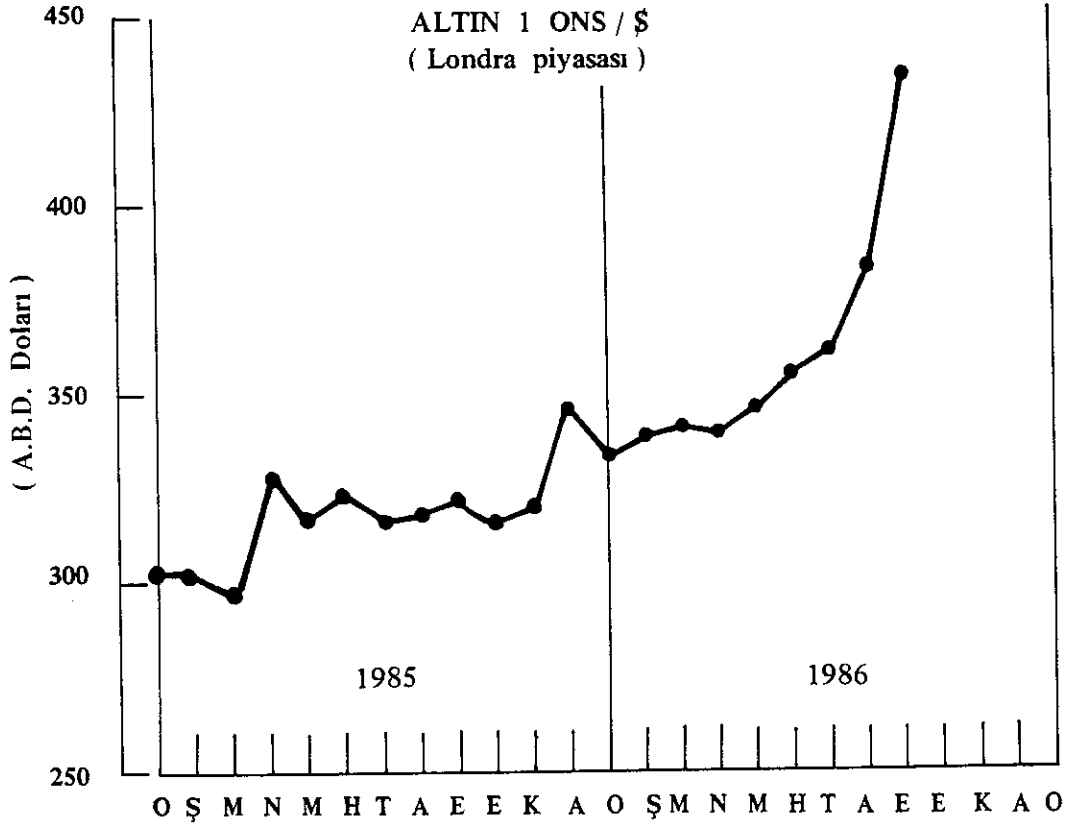
Kaynak: T.C.M.B

ALTIN 1 ONS.LONDRA PIYASASI (DOLAR)

	1985	1986	YUZDE DEGISME
			1985/1986
OCAK	304	334	9.9
SUBAT	303	338	11.6
MART	298	341	14.4
NISAN	328	340	3.7
MAYIS	317	346	9.1
HAZIRAN	323	355	9.9
TEMMUZ	316	361	14.2
AGUSTOS	317	383	20.8
EYLUL	322	435	35.1
EKIM	316	407	
KASIM	320		
ARALIK	347		

Kaynak: T.C.M.B





BÖLÜM III

DİŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

1986 yılında dış ekonomik ilişkiler beklendiği ölçüde gelişmemiştir. Bilindiği üzere petrol fiyatlarındaki düşmenin dış ticaret üzerinde iki değişik yönlü etkisi olmuş, bunlardan ihracata olumsuz yansıyanı, tahmin edilen boyutlarda olduğu halde, ithalattaki yavaşlama tam anlamıyla gerçekleşmemiştir.

Ham petroldeki ucuzlamanın özellikle bazı İslam ülkelerinde ithalata ayrılabilir kaynakları azaltacağı ve bu yüzden Türkiye'nin bu ülkelere yönelik ihracatında önemli azalmalar olacağı önceden tahmin edilmişti.

Ancak buna paralel olarak ithalatta da petrol faturasının, hatta ucuz petrolün dolaylı etkileriyle diğer bazı ithal kalemleri için döviz kullanımının azalacağı yönündeki iyimser tahminlerin, özellikle yüksek büyüme hızı ile ilişkili olarak gerçekleşen rakamlara uymadığı görülmektedir.

Dış ticaret ile ilgili resmi rakamlar genellikle üç-dört ay gecikmeli olarak yayınlandığından yıl sonu itibarıyla ödemeler dengesi ile ilgili veriler henüz mevcut değildir. Bununla birlikte, şimdiye kadar yayınlanan ödemeler dengesi rakamlarına bakılarak bazı tahminler yapılabilir.

İhracatın yıl içindeki eğilimi devam ettiği takdirde 1985 yılı seviyesinden bir miktar aşağıda kalacağı, yani yaklaşık 7.5 milyar doları aşmayacağı bellidir. Bu durumda ithalat 11 milyar doları fazla aşmasa bile, dış ticaret açığı 1985 yılındaki seviyesinin üstünde kalmış olacaktır.

Geçen yıla göre işçi döviz girişi ve turizm net gelirlerinde bir yavaşlama olması sonucu görünmeyenler dengesinin dış ticaret açığını kapatmaya yönelik katkısı bir miktar azalmış olacaktır.

Bu durumda, cari işlemler açığının yine bir önceki yıla göre genişlemiş olması ihtimali büyüktür.

Ancak, dış ticaret ve cari işlemler açıklarındaki genişlemeler oran olarak büyük görünmekle birlikte mutlak rakam olarak önemli boyutlarda değildir.

DİS TİCARET GÖSTERGELERİ
(BİN DOLAR)

	EYLÜL			OCAK-EYLÜL		
	1985	1986	86/85	1985	1986	86/85
İHRACAT	694471	570404	-17.9	5728800	5226314	-8.8
Tarım ve Hayvancılık	122365	133882	9.4	1042775	1097312	5.2
Madencilik	22222	20464	-7.9	166487	175350	5.3
Sanayi	549884	416058	-24.3	4519538	3953652	-12.5
İTHALAT	1038961	943652	-9.2	7891583	8098664	2.6
Yatırım Maddeleri	245705	327754	33.4	1586705	2489970	56.9
Tüketim Maddeleri	81397	86956	6.8	605293	692886	14.5
Hammaddeler	711859	528942	-25.7	5699585	4915808	-13.8
(Ham Petrol)	(299150)	(154637)		(2528044)	(1359901)	
DİS TİCARET DENGESİ	-344490	-373248	8.3	-2162783	-2872350	32.8
DİS TİCARET HACMI	1733432	1514056	-12.7	13620383	13324978	-2.2
İHR. İTH. KARSILAMA ORANI(%)	66.84	60.45	-9.6	72.59	64.53	-11.1

1. İhracat

Ocak-Eylül döneminde ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8.8 gerileyerek 5 milyar 226 milyon dolarda kalmıştır. Bu toplamın 1 milyar 97 milyon dolarlık kısmını tarım ve hayvancılık ürünleri, 175 milyon dolarlık kısmını madencilik ürünleri ve 3 milyar 954 milyon dolarlık kısmını da sanayi ürünleri oluşturmıştır.

Yukarıda dokuz aylık toplam dış ticaret göstergeleri ile izleyen sayfada kümülatif ve aylık ihracat rakamları verilmiştir.

İHRACAT-AYLIK
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	479.2	541.3	668.1	626.3	13.2	23.43	-6.26
ŞUBAT	403.4	600.4	495.4	625.3	48.8	-17.49	26.22
MART	476.5	713.3	616.9	626.8	49.7	-13.51	1.60
NİSAN	483.5	612.3	570.0	582.3	26.6	-6.91	2.16
MAYIS	425.4	540.5	684.9	626.8	27.1	26.72	-8.48
HAZİRAN	406.9	521.5	604.6	479.2	28.2	15.93	-20.74
TEMMUZ	351.3	437.2	626.8	567.5	24.3	43.37	-9.46
AĞUSTOS	422.5	580.7	767.6	521.6	37.4	32.19	-32.05
EYLÜL	459.8	524.6	694.5	570.4	14.1	32.39	-17.27
EKİM	566.2	639.9	730.0		13.0	14.08	
KASIM	578.7	652.4	689.6		12.7	5.70	
ARALIK	674.0	769.5	809.6		14.2	5.21	

İHRACAT-KUMULATİF
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	94/83	85/84	86/85
OCAK	478.2	541.3	668.1	626.3	13.2	23.43	-6.26
ŞUBAT	881.6	1141.7	1163.5	1251.6	29.5	1.91	7.57
MART	1358.1	1855.0	1780.4	1878.4	36.6	-4.02	5.50
NİSAN	1841.6	2467.3	2350.4	2460.7	34.0	-4.74	4.69
MAYIS	2267.0	3007.8	3035.3	3087.5	32.7	0.91	1.72
HAZİRAN	2673.9	3529.3	3639.9	3566.7	32.0	3.13	-2.01
TEMMUZ	3025.7	3966.5	4266.7	4134.2	31.1	7.57	-3.11
AĞUSTOS	3448.2	4547.2	5034.3	4655.8	31.9	10.71	-7.52
EYLÜL	3908.0	5071.8	5728.8	5226.2	29.8	12.95	-8.77
EKİM	4474.2	5711.7	6458.8		27.7	13.08	
KASIM	5052.9	6364.1	7148.4		25.9	12.32	
ARALIK	5726.9	7133.6	7958.0		24.6	11.56	

Ülke Gruplarına Göre İhracat

AET ülkelerine yapılan ihracat yılın ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6.6 gerileyerek 2.232.3 milyon dolara düşmüştür. Bu tutar toplam ihracatın yüzde 42.7'sini oluşturmaktadır. Geçen yılın aynı döneminde AET ülkelerine yapılan ihracat, toplam ihracatın yüzde 41.7'si kadardı.

Türkiye'nin diğer OECD ülkelerine yaptığı ihracat bu yılın ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2.5 azalarak 591.2 milyon dolara inmiştir. Orta-Doğu ülkelerine yapılan ihracat yüzde 22.2 azalırken, Kuzey Afrika ülkelerine gerçekleştirilen ihracat yüzde 33.7 artmıştır. Doğu Avrupa ülkelerine ihracat ise yüzde 15.1 azalarak 235.7 milyon dolardan 200.1 milyon dolara inmiştir.

DİE verilerine göre bu yılın ilk dokuz ayında gerçekleştirilen ihracatın 950.5 milyon dolarlık kısmı F.Almanya'ya yapılmıştır. Geçen sene bu ülkeye 1.008.3 milyon dolarlık ihracat yapılmıştı. F.Almanya'yı 486.5 milyon dolarlık ihracatla İran, 455.2 milyon dolar ile Irak ve 416.7 milyon dolar ile İtalya izlemektedir.

Bu sene ihracatımızın en çok arttığı ülkelerin başında Güney Yemen, Lübnan ve Libya gelmektedir. Bu ülkelere yapılan ihracat sırası ile yüzde 1.050.0, yüzde 144.4 ve yüzde 124.3 artmıştır. AET ülkelerinden Fransa'ya ihracatımız yüzde 53.6 ve Belçika-Lüksemburg yüzde 15.6, İtalya yüzde 8.9 ve Danimarka yüzde 5.9 artmış, diğerleri ise azalmıştır.

Mal Gruplarına Göre İhracat

Bu yılın Ocak-Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12.5 azalarak 3.954 milyon dolarda kalan sanayi malları ihracatı toplam ihracatın yüzde 75.6' sını oluşturmaktadır. Aynı dönemde tarım ürünleri ihracatı yüzde 5.2 artarak 1.097 milyon dolara yükselmiş ve toplam içinde yüzde 21.0 pay almıştır. Madencilik ve taşocaklığı kesimi ise, yüzde 5.3 genişleme göstermiş ve 175 milyon dolara erişerek yüzde 3.4 pay almıştır.

Bu gelişmeler, geçen yıl bir önceki yıla göre gerçekleşenlerin tersi yönündedir. Geçen yıl sanayi malları ihracatı artarken tarım ve madencilik kesimleri azalma göstermiştir.

MAL GRUPLARINA GÖRE İHRACAT (OCAK-EYLÜL) (MİLYON DOLAR)

	1985	Pay(%)	1986	Pay(%)	Artis(%)
I. TARIM VE HAYVANCILIK	1042.8	18.2	1097.3	21.0	5.2
A. Bitkisel Ürünler	889.1	15.5	852.9	16.3	-4.1
Pamuk(ham)	146.4	2.6	43.9	0.8	-70.0
Tütün	190.0	3.3	152.5	2.9	-19.7
Findik	169.4	3.0	184.5	3.5	8.9
Uzum	43.1	0.8	62.2	1.2	44.3
Diğerleri	340.2	5.9	409.8	7.8	20.5
B. Hayvan ve Hayvancılık Ürünleri	132.4	2.3	209.6	4.0	58.3
C. Su Ürünleri	13.9	0.2	24.1	0.5	73.4
D. Ormancılık Ürünleri	7.4		10.7	0.2	44.6
II. MADENCİLİK VE TAŞOCAKLIĞI	166.5	2.9	175.4	3.4	5.3
III. SANAYİ	4519.6	78.9	3953.7	75.6	-12.5
1. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler	458.6	8.0	458.5	8.8	-0.0
2. Petrol Ürünleri	308.0	5.4	143.3	2.7	-53.5
3. Sanayi Ürünleri	3753.0	65.5	3351.9	64.1	-10.7
a. Çimento Sanayii	34.6	0.6	20.9	0.4	-39.6
b. Kimya Sanayii	163.5	2.9	260.4	5.0	59.3
c. Lastik-Plastik Sanayii	73.3	1.3	97.9	1.9	33.6
d. Deri-Kosele Sanayii	355.5	6.2	221.2	4.2	-37.8
e. Orman Ürünleri Sanayii	92.1	1.6	48.6	0.9	-47.2
f. Dokumacılık Sanayii	1330.7	23.2	1332.7	25.5	0.2
g. Cam-Seramik Sanayii	148.0	2.6	119.7	2.3	-19.1
h. Demir-Çelik Sanayii	706.8	12.3	618.2	11.8	-12.5
i. Demirdisi Metal Sanayii	74.1	1.3	86.3	1.7	16.5
j. Madeni Esya Sanayii	63.9	1.1	52.9	1.0	-17.2
k. Makina İmalat Sanayii	345.1	6.0	183.1	3.5	-46.9
l. Elektrikli Aletler Sanayii	94.5	1.6	112.0	2.1	18.5
m. Taşıt Araçları Sanayii	114.1	2.0	64.5	1.2	-43.5
n. Diğer Sanayi Dalları	156.8	2.7	133.5	2.6	-14.3
T O P L A M	5728.9	100.0	5226.4	100.0	-8.8

ULKELERE GORE IHRACAT (OCAK-EYLUL)
(MILYON DOLAR)

	1985	Pay(%)	1986	Pay(%)	Artis(%)
I. OECD ULKELERI	2995.2	52.3	2823.5	54.0	-5.7
A. AET Ulkeleri	2389.1	41.7	2232.3	42.7	-6.6
Bati Almanya	1008.3	17.6	950.5	18.2	-5.7
Belcika-Luksemburg	128.1	2.2	148.1	2.8	15.6
Danimarka	18.5	0.3	19.6	0.4	5.9
Fransa	127.7	2.2	196.2	3.8	53.6
Hollanda	162.5	2.8	154.5	3.0	-4.9
Ingiltere	455.8	8.0	246.0	4.7	-46.0
Irlanda	6.2	0.1	5.1	0.1	-17.7
Italya	382.6	6.7	416.7	8.0	8.9
Yunanistan	55.5	1.0	50.7	1.0	-8.6
Ispanya	31.5	0.5	38.9	0.7	23.5
Portekiz	12.4	0.2	6.0	0.1	-51.6
B. Diger OECD Ulkeleri	606.1	10.6	591.2	11.3	-2.5
ABD	318.9	5.6	305.1	5.8	-4.3
Japonya	28.4	0.5	43.2	0.8	52.1
Isvicre	93.3	1.6	102.5	2.0	9.9
Avusturya	87.4	1.5	78.0	1.5	-10.8
Digerleri	78.1	1.4	62.4	1.2	-20.1
II. ISLAM ULKELERI	2430.7	42.4	2034.9	38.9	-16.3
A. Orta Dogu	2165.7	37.8	1684.9	32.2	-22.2
Iran	768.1	13.4	486.5	9.3	-36.7
Irak	689.3	12.0	455.2	8.7	-34.0
Suudi Arabistan	300.5	5.2	266.0	5.1	-11.5
Kuveyt	76.0	1.3	79.6	1.5	4.7
Lubnan	50.0	0.9	122.2	2.3	144.4
Suriye	40.5	0.7	45.5	0.9	12.3
Urdun	76.8	1.3	133.0	2.5	73.2
Abu Dabi	8.0	0.1	13.0	0.2	62.5
Dubai	102.6	1.8	16.3	0.3	-84.1
Bahreyn	0.9	0.0	1.7	0.0	88.9
Katar	5.4	0.1	9.7	0.2	79.6
Umman	0.8	0.0	1.6	0.0	100.0
KKTC	44.1	0.8	52.2	1.0	18.4
Yemen	0.2	0.0	2.3	0.0	1050.0
Demokratik Yemen	2.5	0.0	0.1	0.0	-96.0
B. Kuzey Afrika	247.6	4.3	331.1	6.3	33.7
Libya	42.3	0.7	94.9	1.8	124.3
Mısır	112.8	2.0	97.6	1.7	-22.3
Cezayir	76.4	1.3	137.7	2.6	80.2
Tunus	13.7	0.2	10.1	0.2	-26.2
Fas	2.4	0.0	0.8	0.0	-66.7
C. Diger Islam Ulkeleri	17.4	0.3	18.9	0.4	8.6
III. DOGU AVRUPA ULKELERI	235.7	4.1	200.1	3.8	-15.1
SSCB	134.4	2.3	95.7	1.8	-28.6
Digerleri	101.3	1.8	104.4	2.0	3.1
IV. DIGER ULKELER	67.2	1.2	167.8	3.2	149.7
			142.3		
T O P L A M	5728.8	100.0	5226.3	100.0	-9.8

2. İthalat

Son yayınlanan verilere göre Ocak-Eylül döneminde ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2.6 artarak 8 milyar 099 milyon dolara ulaşmıştır.

İTHALAT-AYLIK (MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	739.7	664.4	822.2	1012.1	-10.2	23.75	23.10
SUBAT	750.0	694.4	685.3	857.8	-7.4	-1.31	25.17
MART	859.6	821.4	928.3	941.8	-4.4	13.81	1.45
NİSAN	665.2	924.6	866.5	855.7	39.0	-6.28	-1.25
MAYIS	711.4	876.8	914.8	951.2	23.2	4.33	3.98
HAZİRAN	724.5	846.0	801.6	833.0	16.8	-5.25	3.92
TEMMUZ	629.6	893.7	940.8	897.0	41.9	5.27	-4.66
AĞUSTOS	764.4	830.7	893.2	810.1	8.7	7.52	-9.30
EYLÜL	683.0	942.1	1039.1	943.6	37.9	10.30	-9.19
EKİM	792.1	917.3	1044.5		15.8	13.87	
KASIM	825.4	978.6	1032.0		18.6	5.46	
ARALIK	1090.1	1366.9	1086.3		25.4	-20.53	

İTHALAT-KUMULATİF (MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	739.7	664.4	822.2	1012.1	-10.2	23.8	23.1
SUBAT	1489.7	1358.8	1507.5	1869.9	-8.8	10.9	24.0
MART	2349.3	2180.2	2435.8	2811.7	-7.2	11.7	15.4
NİSAN	3014.5	3104.8	3302.3	3667.4	3.0	6.4	11.1
MAYIS	3725.9	3981.6	4217.1	4618.6	6.9	5.9	9.5
HAZİRAN	4450.4	4827.6	5018.7	5451.6	8.5	4.0	8.6
TEMMUZ	5080.0	5721.3	5959.5	6348.6	12.6	4.2	6.5
AĞUSTOS	5844.4	6552.0	6852.7	7158.7	12.1	4.6	4.5
EYLÜL	6527.4	7494.1	7891.8	8102.3	14.8	5.3	2.7
EKİM	7319.5	8411.4	8936.3		14.9	5.2	
KASIM	8144.9	9390.0	9968.3		15.3	6.2	
ARALIK	9235.0	10756.9	11054.6		16.5	2.8	

Ülke Gruplarına Göre İthalat

Tüm AET, OECD ve Doğu Avrupa ülkelerinden yapılan ithalat geçen yıla göre artış gösterirken İslam ülkeleri, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden yapılan ithalat azalmıştır.

Bu yılın dokuz aylık rakamlarına göre sözkonusu ülkelerin toplam ithalat içindeki payları sırasıyla şöyle olmuştur: OECD yüzde 65.7, AET yüzde 41.7, İslam ülkeleri yüzde 19.8, Orta Doğu yüzde 15.0, Doğu Avrupa yüzde 7.2 ve Kuzey Afrika yüzde 4.0

Ülke bazında en yüksek artışlar Abu Dabi, Bahreyn, Lübnan, Katar, Mısır, Fransa, Kuveyt, Fas, İrlanda ve Yunanistan'dan yapılan ithalatta gerçekleşmiştir. Bu ülkelerden yapılan ithalattaki artış yüzde 60'ların üzerindedir. Geçen yıl ithalat yapılmamış olan Abu Dabi ve Bahreyn'den ithalat bu yıl olağanüstü artmış görülmektedir.

ULKELERE GORE ITHALAT (OCAK-EYLUL)
(MILYON DOLAR)

	1985	Pay(%)	1986	Pay(%)	Artis(%)
I. OECD ULKELERI	4194.4	53.2	5317.3	65.7	26.8
A. AET Ulkeleri	2514.4	31.9	3373.8	41.7	34.2
Bati Almanya	913.4	11.6	1300.9	16.1	42.4
Belcika-Luksemburg	158.1	2.0	207.7	2.6	31.4
Danimarka	19.2	0.2	28.5	0.4	48.4
Fransa	216.7	2.7	429.7	5.3	98.3
Hollanda	159.7	2.0	194.8	2.4	22.9
Ingiltere	325.7	4.1	387.4	4.8	18.9
Irlanda	3.7	0.0	6.4	0.1	73.0
Italya	443.3	5.6	640.0	7.9	44.4
Yunanistan	33.1	0.4	52.0	0.6	57.1
Ispanya	226.6	2.9	113.2	1.4	-50.0
Portekiz	14.9	0.2	13.2	0.2	-11.4
B. Diger OECD Ulkeleri	1680.0	21.3	1943.5	24.0	15.7
ABD	820.9	10.4	828.2	10.2	0.9
Japonya	328.8	4.2	485.0	6.0	47.5
Isvicre	129.4	1.6	188.1	2.3	45.4
Avusturya	97.6	1.2	109.1	1.3	11.8
Digerleri	303.3	3.8	333.1	4.1	9.8
II. ISLAM ULKELERI	2820.7	35.7	1606.3	19.8	-43.1
A. Orta Dogu	2142.6	27.2	1217.3	15.0	-43.2
Iran	1034.8	13.1	192.5	2.4	-81.4
Irak	868.7	11.0	556.7	6.9	-35.9
Suudi Arabistan	138.1	1.7	144.3	1.8	4.3
Kuveyt	73.9	0.9	145.2	1.8	96.5
Lubnan	0.6	0.0	4.1	0.1	583.3
Suriye	9.9	0.1	17.2	0.2	73.7
Urdun	9.5	0.1	7.7	0.1	-18.9
Abu Dabi	1.4	0.0	124.6	1.5	8800.0
Dubai	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0
Bahreyn	0.2	0.0	15.8	0.2	7800.0
Katar	0.3	0.0	1.1	0.0	266.7
Uman	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0
KKTC	5.2	0.1	7.6	0.1	46.2
Yemen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Demokratik Yemen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
B. Kuzey Afrika	614.3	7.8	321.5	4.0	-47.7
Libya	424.5	5.4	218.5	2.7	-48.5
Misir	4.4	0.1	15.4	0.2	250.0
Cezayir	139.9	1.8	14.0	0.2	-99.0
Tunus	13.0	0.2	13.1	0.2	39.1
Fas	33.0	0.4	55.5	0.7	68.2
C. Diger Islam Ulkeleri	63.3	0.8	67.5	0.8	6.6
III. DOGU AVRUPA ULKELERI	472.8	6.0	580.6	7.2	22.8
SSCB	149.5	1.9	197.8	2.4	32.3
Digerleri	323.3	4.1	382.8	4.7	18.4
IV. DIGER ULKELER	483.7	5.1	594.9	7.3	47.4
T O P L A M	7891.6	100.0	8099.1	100.0	2.5

Mal Gruplarına Göre İthalat

Bu yılın Ocak-Eylül döneminde geçen yıla göre sanayi ve tarım malları ithalatı artarken madencilik kesimi azalmıştır. Tarım kesiminde buğday ithalatı ile madencilikte taş kömürü ithalatı genişlemiştir. Ham petrol ithalatında ise yüzde 46.2 düzeyinde bir daralma sağlanmıştır.

Yatırım malı ithalatının toplam ithalat içindeki payı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 20.1'den bu yıl yüzde 30.7'ye, tüketim malı ithalatının payı ise yüzde 7.7'den yüzde 8.6'ya yükselirken, hammadde ithalatı payı yüzde 72.2'den yüzde 60.7'ye düşmüştür.

ANA GRUPLARA GÖRE İTHALAT (OCAK-EYLÜL) (MİLYON DOLAR)

Mal Grupları	1985	Pay(%)	1986	Pay(%)	Artış(%)
Yatırım Malları	1586.7	29.1	2490	30.7	56.9
Tüketim Malları	605.3	7.7	692.9	8.6	14.5
Hammadde	5699.6	72.2	4915.8	60.7	-13.8
T O P L A M	7891.6	100.0	8098.7	100.0	2.6

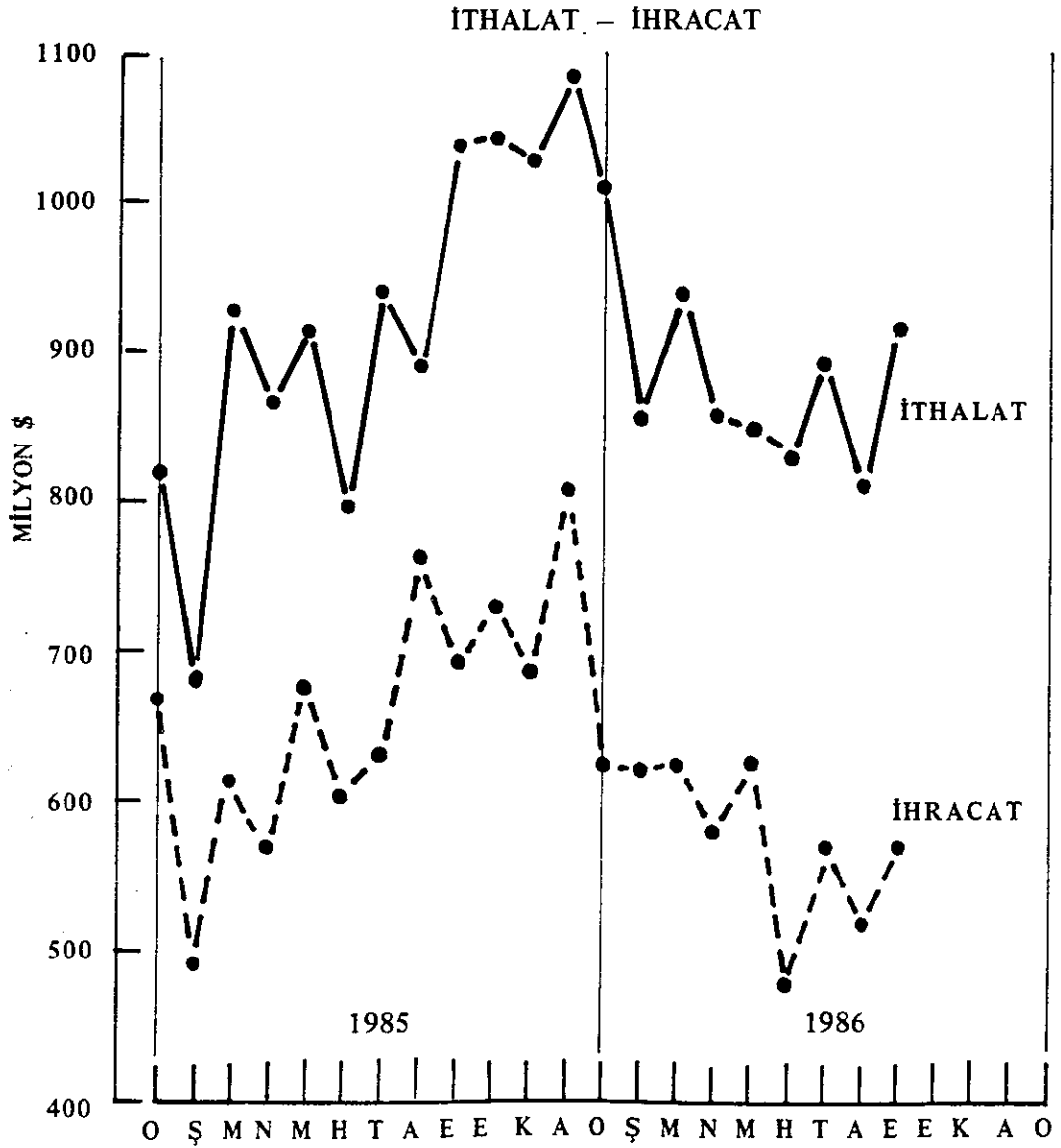
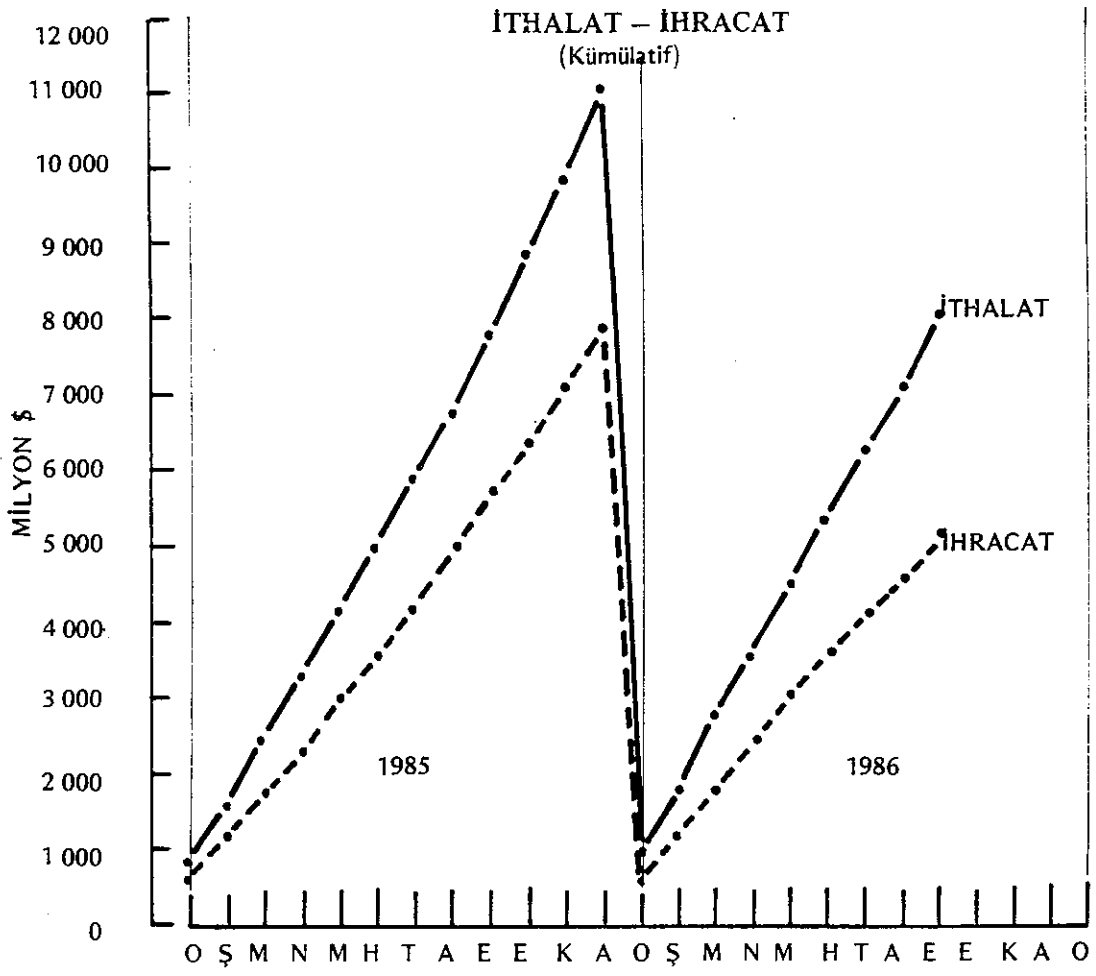
Sanayi ürünleri arasında ithalatta gerileme görülen sektör yüzde 12.2 oranı ile orman ürünleri olmuş, diğer tüm sanayi ürünleri ithalatı yükselmiştir. En hızlı artış ise yüzde 114.7 ile deri-kösele sanayiinde gerçekleşmiş bulunmaktadır.

MAL GRUPLARINA GÖRE İTHALAT (OCAK-EYLÜL)
(MİLYON DOLAR)

	1985	Pay(%)	1986	Pay(%)	Artış(%)
I. TARIM VE HAYVANCILIK	280.8	3.6	352.2	4.3	25.4
Bugday	78.3	1.0	88.7	1.1	13.3
Pirinc	18.1	0.2	14.8	0.2	-18.2
Merinos yunu	50.4	0.6	50.4	0.6	0.0
Diğerleri	134.0	1.7	198.3	2.4	48.0
II. MADENCİLİK VE TASOAKLIĞI	2733.7	34.6	1602.3	19.8	-41.4
Ham Petrol	2528.0	32.0	1359.9	16.8	-46.2
Tas Komuru	80.4	1.0	104.5	1.3	30.0
Diğerleri	125.3	1.6	137.9	1.7	10.1
III. SANAYİ	4877.0	61.8	6144.6	75.9	26.0
1. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler	347.7	4.4	356.8	4.4	2.6
2. Petrol Ürünleri	200.0	2.5	151.8	1.9	-24.1
3. Sanayi Ürünleri	4329.3	54.9	5636.0	69.6	30.2
a. Çimento Sanayii	0.7	0.0	1.0	0.0	42.9
b. Kimya Sanayii	923.9	11.7	1055.2	13.0	14.2
c. Lastik-Plastik Sanayii	232.9	3.0	269.8	3.3	15.8
d. Deri-Kesele Sanayii	7.5	0.1	16.1	0.2	114.7
e. Orman Ürünleri Sanayii	4.9	0.1	4.3	0.1	-12.2
f. Dokuma-Giyim Sanayi	97.2	1.2	124.8	1.5	28.4
g. Cam-Seramik Sanayii	35.3	0.4	69.3	0.9	96.3
h. Demir-Çelik Sanayii	746.1	9.5	751.8	9.3	0.8
i. Demirdışı Metal Sanayii	148.6	1.9	178.1	2.2	19.9
j. Madeni Eşya Sanayii	25.8	0.3	35.6	0.4	38.0
k. Makina Sanayii	1001.3	12.7	1571.4	19.4	56.9
l. Elektrikli Makina ve Aletler	441.8	5.6	622.0	7.7	40.8
m. Taşıt Araçları Sanayii	430.9	5.5	597.5	7.4	38.7
n. Diğer Sanayi Dalları	232.4	2.9	339.1	4.2	45.9
T O P L A M	7891.5	100.0	8099.1	100.0	2.6

Finansman Kaynaklarına Göre İthalat

Proje kredisi kullanımında yılın ilk sekiz ayında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 85.4 oranında artış olmuştur. DİE verilerine göre, 1985 yılının Ocak-Ağustos döneminde 422.9 milyon dolar olan proje kredisi kullanımı, bu yıl aynı dönemde 784.0 milyon dolara yükselmiş, proje kredisi kullanılarak gerçekleştirilen ithalatın toplam ithalat içindeki payı da yüzde 6.2'den yüzde 11.4'e çıkmıştır.



Yılın ilk sekiz ayında 7 milyar 155 milyon dolar olan ithalatın 5 milyar 427 milyon doları libere ithalattan oluşmuştur. Libere ithalat, geçen yılın aynı dönemindeki 5 milyar 458 milyon dolarlık gerçekleşmeye göre yüzde 0.6 oranında azalış göstermiştir.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının izniyle gerçekleştirilen ithalat ise 1985 yılına göre yüzde 3.5 azalmıştır. Ocak-Ağustos dönemi itibariyle geçen yıl 850.4 milyon dolar olan izne bağlı ithalat, bu yıl 820.3 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiş ve izne bağlı ithalatın toplamdaki payı yüzde 12.4'den yüzde 12'ye gerilemiştir.

İthalatın kaynaklar itibariyle dağılımını gösteren DİE verilerine göre Ocak-Ağustos döneminde yabancı sermaye olarak 44.3 milyon dolarlık ithalat yapılmıştır. Aynı dönemde NATO kanalıyla gerçekleşen ithalat 30.0 milyon dolar, fuar tahsisli ithalat 8.0 milyon dolar, bedelsiz ithalat ise 41.3 milyon dolar olmuştur. Geçen yılın aynı dönemine göre yabancı sermaye ithalatı yüzde 55.4, NATO ithalatı yüzde 21.0 artarken, fuar tahsisli ithalatın yüzde 52.1, bedelsiz ithalatın ise yüzde 18.2 oranında gerilediği belirlenmektedir.

İTHALATIN FİNANSMAN KAYNAKLARINA DAĞILIMI
(OCAK-AĞUSTOS)
(MİLYON DOLAR)

	1985	Pay(%)	1986	Pay(%)	Artis(%)
Liberasyon	5458.7	79.7	5427.3	79.2	-0.6
Fuar Tahsisli	16.7	0.2	8.0	0.1	-52.1
Musaadeye Tabi	850.4	12.4	820.3	12.0	-3.5
Nato	24.8	0.4	30.0	0.4	21.0
Yabancı Sermaye	28.5	0.4	44.3	0.6	55.4
Proje Kredisi	422.9	6.2	784.0	11.4	85.4
Bedelsiz	50.5	0.7	41.3	0.6	-18.2
T O P L A M	6852.5	100.0	7155.2	104.4	4.4

3. Dış Ticaret Dengesi

Yılın ilk dokuz ayı sonunda dış ticaret açığı 2.9 milyon dolara ulaşmış bulunmaktadır. Bir önceki yılın aynı döneminde dış ticaret açığı yaklaşık 2.2 milyon dolar idi. Buna göre açık yüzde 33.0 genişlemiş bulunuyor.

DIS TICARET ACIGI-AYLIK
(MILYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	-261.5	-123.1	-154.1	-385.8	-52.9	25.2	150.4
SUBAT	-346.6	-94.0	-189.9	-232.5	-72.9	102.3	22.4
MART	-383.1	-108.1	-311.4	-315.0	-71.3	108.1	1.2
NISAN	-181.7	-312.3	-296.5	-273.4	71.9	-5.1	-7.3
MAYIS	-286.0	-336.3	-229.9	-324.4	17.6	-31.6	41.1
HAZIRAN	-317.6	-324.5	-197.0	-353.8	2.2	-39.3	79.6
TEMMUZ	-277.8	-456.5	-314.0	-329.5	64.3	-31.2	4.9
AGUSTOS	-341.9	-250.0	-125.6	-288.5	-26.9	-49.8	129.7
EYLUL	-223.2	-417.5	-344.6	-373.2	87.1	-17.5	8.3
EKIM	-225.9	-277.4	-314.5		22.8	13.4	
KASIM	-246.7	-326.2	-342.4		32.2	5.0	
ARALIK	-416.1	-597.4	-276.7		43.6	-53.7	

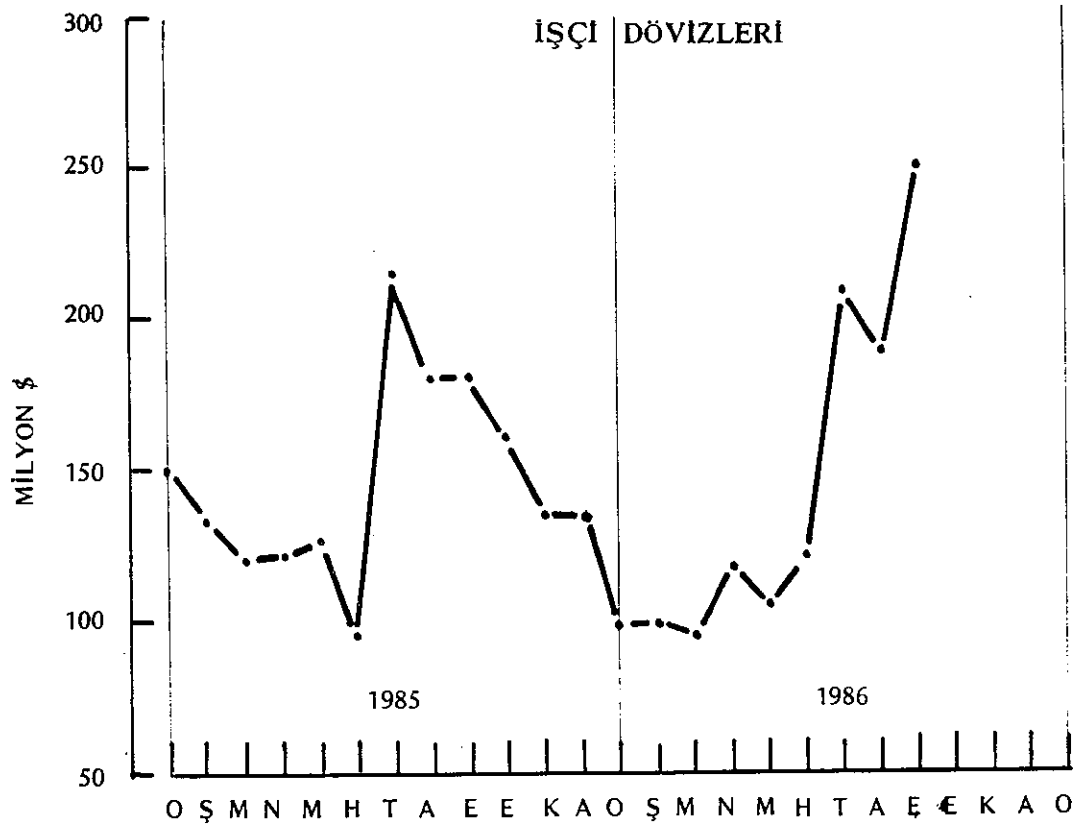
DIS TICARET ACIGI-KUMULATIF
(MILYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	-261.5	-123.1	-154.1	-385.8	-52.9	25.2	150.4
SUBAT	-608.1	-217.1	-344.0	-618.3	-64.3	58.5	79.7
MART	-991.2	-325.2	-655.4	-933.3	-67.2	101.5	42.4
NISAN	-1172.9	-637.5	-951.9	-1206.7	-45.6	49.3	26.8
MAYIS	-1458.9	-973.9	-1181.8	-1531.1	-33.3	21.4	29.6
HAZIRAN	-1776.5	-1298.3	-1378.8	-1884.9	-26.9	6.2	36.7
TEMMUZ	-2054.3	-1754.3	-1692.8	-2214.4	-14.6	-3.5	30.3
AGUSTOS	-2396.2	-2604.8	-1818.4	-2502.9	-16.3	-9.3	37.6
EYLUL	-2619.4	-2422.3	-2163.0	-2876.1	-7.5	-10.7	33.0
EKIM	-2845.3	-2699.7	-2477.5		-5.1	-8.2	
KASIM	-3092.0	-3025.9	-2819.9		-2.1	-6.3	
ARALIK	-3508.1	-3623.3	-3096.6		3.3	-14.5	

4. İşçi Dövizleri

1986 yılının ilk dokuz ayında işçi dövizleri geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 3.4 daralarak 1 milyar 295 milyon doları bulmuştur.

30 Ekim'deki kur düzeltilmesinden sonra yılın son aylarında işçi dövizleri girişinin bir miktar canlanacağı ve yıl sonu rakamının 1.5 milyar doları bulacağı tahmin edilmektedir.



İSÇİ DÖVİZLERİ-AYLIK
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	121.2	83.4	151.9	97.6	-31.2	82.1	-35.7
SUBAT	105.7	98.5	134.1	100.3	-6.8	36.1	-25.2
MART	129.3	98.7	122.8	91.1	-23.7	24.4	-25.8
NİSAN	117.1	81.7	123.1	118.7	-30.2	50.7	-3.6
MAYIS	107.7	119.2	128.5	106.1	10.7	7.6	-17.4
HAZİRAN	108.9	139.8	98.3	121.5	28.4	-29.7	23.6
TEMMUZ	164.0	233.8	216.0	216.6	42.5	-7.6	0.3
AĞUSTOS	191.6	242.3	182.8	192.4	26.5	-24.6	5.3
EYLÜL	139.7	172.9	183.5	250.7	23.8	6.1	36.6
EKİM	140.3	160.2	162.3		14.2	1.3	
KASIM	103.4	267.4	136.6		158.6	-48.9	
ARALIK	123.8	183.3	134.4		48.1	-26.7	

İSÇİ DÖVİZLERİ-KUMULATİF
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	121.2	83.4	151.9	97.6	-31.2	82.1	-35.7
SUBAT	226.9	181.9	286.0	197.9	-19.8	57.2	-30.8
MART	356.2	280.6	408.8	289.0	-21.2	45.7	-29.3
NİSAN	473.3	362.3	531.9	407.7	-23.5	46.8	-23.4
MAYIS	581.0	481.5	660.4	513.8	-17.1	37.2	-22.2
HAZİRAN	689.9	621.3	758.7	635.3	-9.9	22.1	-16.3
TEMMUZ	853.9	855.1	974.7	851.9	0.1	14.0	-12.6
AĞUSTOS	1045.5	1097.4	1157.5	1044.3	5.0	5.5	-9.6
EYLÜL	1185.2	1270.3	1341.0	1295.0	7.2	5.6	-3.4
EKİM	1325.5	1430.5	1503.3		7.9	5.1	
KASIM	1428.9	1697.9	1639.9		18.8	-3.4	
ARALIK	1552.7	1981.2	1774.3		21.2	-5.7	

5. Turizm Gelirleri

Bu yılın ilk dokuz ayında, turizmde hem gelir azalışı, hem de gider artışı iki yönlü olumsuzluk olarak dikkatleri çekmektedir. Dokuz aylık turizm gelirleri toplamı 877.6'dan 721.0'a inerken giderler ise 237.4'den 240.0'a çıkmıştır. Turizmin geçen yıl ödemeler dengesine olan 640.2 milyon dolarlık net katkısının bu yıl 481.0 milyar dolara gerilediği görülmektedir.

TURİZM GELİRLERİ-AYLIK
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	22.1	26.7	42.7	36.3	20.8	59.9	-15.7
SUBAT	26.5	32.3	45.2	31.0	21.9	39.9	-31.4
MART	23.1	24.7	66.7	47.0	6.9	170.0	-29.5
NISAN	26.3	36.8	84.2	72.0	39.9	128.8	-14.5
MAYIS	43.3	48.2	98.6	77.0	11.3	104.6	-21.9
HAZİRAN	30.5	44.3	106.7	83.0	45.2	140.9	-22.2
TEMMUZ	33.7	48.0	154.0	135.0	42.4	220.8	-12.3
AĞUSTOS	58.8	85.7	153.5	135.3	45.7	79.1	-12.1
EYLÜL	41.5	54.7	126.0	105.0	31.3	130.3	-16.7
EKİM	40.6	55.6	101.0		36.9	81.7	
KASIM	29.5	40.7	64.0		38.0	57.2	
ARALIK	44.1	50.3	52.0		14.1	3.4	

TURİZM GİDERLERİ-AYLIK
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	6.8	13.0	18.2	22.0	91.2	40.0	20.9
SUBAT	6.5	17.6	14.7	36.0	170.8	-16.5	144.9
MART	9.1	23.2	18.1	18.0	154.9	-22.0	-0.6
NISAN	8.1	18.9	23.8	36.0	133.3	25.9	51.3
MAYIS	20.3	44.7	51.8	26.0	120.2	15.9	-49.8
HAZİRAN	11.2	27.6	26.9	33.0	146.4	-2.5	22.7
TEMMUZ	15.7	25.2	33.4	28.0	60.5	32.5	-16.2
AĞUSTOS	11.3	34.3	26.5	21.0	203.5	-22.7	-20.8
EYLÜL	9.7	18.7	24.0	20.0	92.8	28.3	-16.7
EKİM	8.0	17.8	31.0		122.5	74.2	
KASIM	6.9	16.2	28.0		134.8	72.8	
ARALIK	13.8	19.8	27.0		43.5	36.4	

NET
TURİZM GELİRLERİ-AYLIK
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	15.3	13.7	24.5	14.0	-10.5	78.8	-42.9
SUBAT	20.0	14.7	30.5	-5.0	-26.5	107.5	-116.4
MART	14.0	1.5	48.6	29.0	-89.3	3140.0	-40.3
NISAN	18.2	17.9	60.4	36.0	-1.6	237.4	-40.4
MAYIS	23.0	3.5	46.8	51.0	-84.8	1237.1	9.0
HAZİRAN	19.3	16.7	79.8	50.0	-13.5	377.8	-37.3
TEMMUZ	18.0	22.8	120.6	107.0	26.7	428.9	-11.3
AĞUSTOS	47.5	51.4	127.0	114.0	8.2	147.1	-10.2
EYLÜL	31.8	36.0	102.0	85.0	13.2	183.3	-16.7
EKİM	32.6	37.8	70.0		16.0	85.2	
KASIM	22.6	24.5	36.0		8.4	46.9	
ARALIK	30.3	30.5	25.0		0.7	-18.0	

TURİZM GELİRLERİ-KUMULATİF
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	22.1	26.7	42.7	36.0	20.8	59.9	-15.7
SUBAT	48.6	59.0	87.9	67.0	21.4	49.0	-23.8
MART	71.7	83.7	154.6	114.0	16.7	84.7	-26.3
NİSAN	98.0	120.5	238.8	186.0	23.0	98.2	-22.1
MAYIS	141.3	168.7	337.4	263.0	19.4	100.0	-22.1
HAZİRAN	171.8	213.0	444.1	346.0	24.0	108.5	-22.1
TEMMUZ	205.5	261.0	598.1	481.0	27.0	129.2	-19.6
AĞUSTOS	264.3	346.7	751.6	616.0	31.2	116.8	-18.0
EYLÜL	305.8	401.4	877.6	721.0	31.3	118.6	-17.8
EKİM	346.4	457.0	978.6		31.9	114.1	
KASIM	375.9	497.7	1042.6		32.4	109.5	
ARALIK	420.0	548.0	1094.6		30.5	99.7	

TURİZM GİDERLERİ-KUMULATİF
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	6.8	13.0	18.2	22.0	91.2	40.0	20.9
SUBAT	13.3	30.6	32.9	58.0	130.1	7.5	76.3
MART	22.4	53.8	51.0	76.0	140.2	-5.2	49.0
NİSAN	30.5	72.7	74.8	112.0	138.4	2.9	49.7
MAYIS	50.8	117.4	126.6	138.0	131.1	7.8	9.0
HAZİRAN	62.0	145.0	153.5	171.0	133.9	5.9	11.4
TEMMUZ	77.7	170.2	186.9	199.0	119.0	9.8	6.5
AĞUSTOS	89.0	204.5	213.4	220.0	129.8	4.4	3.1
EYLÜL	98.7	223.2	237.4	240.0	126.1	6.4	1.1
EKİM	106.7	241.0	268.4		125.9	11.4	
KASIM	113.6	257.2	296.4		126.4	15.2	
ARALIK	127.4	277.0	323.4		117.4	16.8	

NET
TURİZM GELİRLERİ-KUMULATİF
(MİLYON DOLAR)

AYLAR	1983	1984	1985	1986	84/83	85/84	86/85
OCAK	15.3	13.7	24.5	14.0	-10.5	78.9	-42.9
SUBAT	35.3	28.4	55.0	9.0	-19.5	93.7	-83.6
MART	49.3	29.9	103.6	38.0	-39.4	246.5	-63.3
NİSAN	67.5	47.8	164.0	74.0	-29.2	243.1	-54.9
MAYIS	90.5	51.3	210.8	125.0	-43.3	310.9	-40.7
HAZİRAN	109.8	68.0	290.6	175.0	-38.1	327.4	-39.8
TEMMUZ	127.8	90.8	411.2	282.0	-29.0	352.9	-31.4
AĞUSTOS	175.3	142.2	538.2	396.0	-18.9	278.5	-26.4
EYLÜL	207.1	178.2	640.2	481.0	-14.0	259.3	-24.9
EKİM	239.7	216.0	710.2		-9.9	228.8	
KASIM	262.3	240.5	746.2		-8.3	210.3	
ARALIK	292.6	271.0	771.2		-7.4	184.6	

6. Yabancı Sermaye

Türkiye'ye girmesine izin verilen yabancı sermaye içinde garantisiz ticari borçlar (GTB) ve dövize çevrilebilir mevduattan (DÇM) karşılanan kısmın oranı hızla gerileyerek yüzde 89'dan yüzde 1.3'e düşmüştür.

DPT Yabancı Sermaye Başkanlığı verilerine göre, yılın ilk dokuz ayında izin verilen 232 milyon dolarlık yabancı sermayenin sadece 3 milyon doları DÇM ve GTB'den karşılanacak ve oran yüzde 1.3 olacaktır. Garantisiz ticari borçların yabancı sermaye olarak değerlendirilmesine olanak tanınmasıyla 1981 yılında izne bağlanan yabancı sermaye 38 milyon dolara tırmanmış ve bu miktarın yüzde 89 oranında 300 milyon dolarının GTB ve DÇM'den karşılanması öngörülmüştü.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI (MİLYON DOLAR)

Yıllar	Toplam Yabancı Sermaye	Toplamda Yıllık Pay(%)	GTB ve DÇM'den Karşılanan Kısım	TYS'de GTB ve DÇM Payı(%)	Net Yabancı Sermaye Girisi	HYSG'nin Yıllık Artış Hızı(%)
1959-1979	228	13.64	0	0.00	228	
1980	97	5.80	35	36.08	62	-72.81
1981	338	20.23	300	88.76	38	-98.71
1982	167	9.99	89	53.29	78	105.26
1983	103	6.16	27	26.21	76	-2.56
1984	271	16.22	29	10.70	242	218.42
1985	235	14.06	19	8.09	216	-18.74
1986 (Eylül)	232	13.88	3	1.29	229	5.02
T O P L A M	1671	100.00	502	30.04	1169	

İzin verilen yabancı sermayenin GTB ve DÇM'den karşılanacak kısmının toplam içindeki oranı 1982'de yüzde 53'e, 1983'te yüzde 26'ya, 1984'de yüzde 11'e, 1985'de yüzde 8'e, 1986'nın ilk dokuz ayında da yüzde 1.3'e gerilemiştir.

YABANCI SERMAYELI FİRMALARIN SEKTÖREL DAĞILIMI
(30.9.1986) (MİLYON TL)

Sektörler	Firma Sayısı	Firmalar Toplamında Payı(%)	Mevcut Yabancı Sermaye	Toplam Yabancı Serm.deki Payı(%)	Toplam Sermaye	Toplam Sermayede Yab.Sermaye Payı(%)
İMALAT SANAYİİ	220	41.12	140028	52.28	404130	34.65
Gıda-İçki	30	5.61	27271	10.18	53561	50.92
Cimento	1	0.19	765	0.29	5400	14.17
Gübre	2	0.37	4276	1.60	7565	56.52
Pis.Kil.Cimento'dan Gereçler	4	0.75	827	0.31	3160	26.17
Dokuma-Giyim	27	5.05	3096	3.02	17302	46.79
Diğer	14	2.62	974	0.36	2677	36.38
Makina İmalat	15	2.80	9867	3.68	34254	28.81
Plastik	7	1.31	1352	0.50	3868	34.95
Tasit Araçları	9	1.68	17807	6.65	51436	34.62
Elektrik-Elektronik	22	4.11	21392	7.99	44217	48.38
Kimya	34	6.36	18337	6.85	25368	72.28
Tasit Araçları Yan San.	10	1.87	8400	3.14	20605	40.77
Demir-Çelik	8	1.50	9892	3.69	74185	13.33
Demirdışı Metaller	3	0.56	1262	0.47	8160	15.47
Madeni Eşya	13	2.43	2093	0.78	11362	18.42
Uçak	2	0.37	245	0.09	500	49.00
Çam	3	0.56	2600	0.97	29200	8.90
Orman	7	1.31	1158	0.43	3743	30.94
Lastik	3	0.56	1790	0.67	3527	50.75
Kâğıt	6	1.12	1624	0.61	4040	40.20
TARIM	10	1.87	7137	2.66	15706	45.44
MADEN	6	1.12	2686	1.00	4884	55.00
HİZMET SEKTÖRÜ	299	55.89	117973	44.05	205567	57.39
Ticaret	186	34.77	15126	5.65	19571	77.29
Turizm	33	6.17	15821	5.61	36877	40.73
Diğer	50	9.35	11671	4.36	18784	62.40
Bankacılık	21	3.93	54165	20.22	94122	57.55
Yatırım Finansmanı	2	0.37	8500	3.17	10000	85.00
Deniz Tasımacılığı	3	0.56	11956	4.46	23930	49.96
Kara Tasımacılığı	4	0.75	1534	0.57	2363	64.92
GENEL TOPLAM	535	100.00	267824	100.00	630287	42.49

YABANCI SERMAYELI FİRMALARIN ÜLKELERE DAĞILIMI
(30.9.1986) (MİLYON TL)

Ülkeler	Firma Sayısı	Firmaların Toplamında Payı(%)	Mevcut Yabancı Sermaye	Toplam Yabancı Serm.deki Payı(%)	Toplam Sermaye	Toplam Sermayede Yab.Sermaye Payı(%)
ABD	66	12.34	33056	12.34	60868	54.31
Avusturya	7	1.31	370	0.14	713	51.89
BAE	3	0.56	1370	0.51	2300	59.57
B.Almanya	76	14.21	30618	11.43	66591	45.98
Bahreyn	2	0.37	4139	1.55	4262	97.11
Belçika	6	1.12	5943	2.22	14717	40.38
Bulgaristan	1	0.19	473	0.18	1050	45.05
Danimarka	7	1.31	9787	3.65	20930	46.76
Finlandiya	2	0.37	462	0.17	1086	42.54
Fransa	7	1.31	11328	4.23	21115	53.65
Hollanda	22	4.11	19252	6.81	27036	67.51
IKB	8	1.50	2049	0.77	13573	15.10
IFC	2	0.37	1975	0.74	21000	9.40
İngiltere	39	7.29	13011	4.86	22081	59.14
İrak	9	1.68	1477	0.55	2406	61.39
İran	34	6.36	4783	1.79	5020	95.28
İsrail	2	0.37	59	0.02	60	98.33
İsvec	6	1.12	207	0.08	299	69.23
İsviçre	69	12.90	33979	12.69	134159	25.33
İtalya	10	1.87	9212	3.44	19575	47.06
Japonya	5	0.93	68	0.03	216	31.48
KKTC	3	0.56	974	0.36	997	97.69
Kanada	1	0.19	1097	0.41	3540	30.99
Karım	49	9.16	45192	16.87	108549	41.63
Katar	1	0.19	60	0.02	60	100.00
Kuveyt	2	0.37	1087	0.38	2096	49.34
Libya	4	0.75	14667	5.48	29043	50.50
Liechtenstein	1	0.19	49	0.01	100	49.00
Lübnan	4	1.68	2316	0.86	7390	31.34
Luxemburg	5	0.93	3979	1.49	11435	34.80
Mısır	2	0.37	81	0.03	135	60.00
Monako	1	0.19	140	0.05	312	44.87
Pakistan	3	0.56	2483	0.93	2554	97.22
Panama	3	0.56	738	0.28	1173	62.92
Suriye	40	7.48	1902	0.71	3110	61.16
Suudi Arabistan	17	3.18	9876	3.69	19216	51.39
Tunus	1	0.19	30	0.01	30	100.00
Ürdün	3	1.50	271	0.10	530	51.13
Y.Zelanda	1	0.19	40	0.01	40	100.00
Yugoslavya	1	0.19	313	0.12	1889	31.20
T O P L A M	535	100.00	267824	100.00	630287	42.49

1986 YILINDA
IZIN VERILEN YABANCI SERMAYENIN SEKTOREL DAGILIMI
(OCAK-EYLUL) (MILYON DOLAR)

Sektorler	Izin Adedi	Toplam Icindeki Payi(%)	Izin	
			Verilen Yabancı Sermaye	Toplam Icindeki Payi(%)
IMALAT SANAYII	132	39.71	37.4	37.68
Gıda-Içki	17	4.99	10.2	4.29
Pis.Kil.Cimento'dan Gereçler	3	0.88	0.3	0.12
Dokuma-Giyim	15	4.40	15.8	6.80
Diğer	17	4.99	4.3	1.86
Makina Imalat	8	2.35	1.8	0.78
Plastik	3	0.88	0.3	0.12
Tasit Araçları	8	2.35	12.4	5.34
Elektrik-Elektronik	12	3.52	19.6	3.43
Kimya	23	6.74	7.0	3.01
Tasit Araçları Van San.	6	1.76	4.6	2.00
Demir-Çelik	8	2.35	9.2	3.96
Demirdışı Metaller	4	1.17	1.1	0.47
Uçak	1	0.29	0.5	0.23
Çam	3	0.88	0.0	0.00
Orman	1	0.29	0.3	0.11
Lastik	2	0.59	0.0	0.00
Kâğıt	1	0.29	0.1	0.03
TARIM	11	3.23	14.7	6.35
MADEN	4	1.17	0.9	0.38
HİZMET SEKTÖRÜ	194	56.89	129.0	55.59
Ticaret	117	34.91	11.6	5.01
Turizm	36	7.62	37.1	15.97
Diğer	45	13.20	10.7	4.60
Bankacılık	2	0.59	0.0	0.00
Hatırım Finansmanı	2	0.59	69.4	29.91
Deniz Tasimacılığı	1	0.29	0.1	0.03
Kara Tasimacılığı	1	0.29	0.1	0.04
GENEL TOPLAM	341	100.00	232.0	100.00

1986 YILINDA
IZIN VERILEN YABANCI SERMAYENİN ÜLKELERE DAĞILIMI
(OCAK-EYLÜL) (MİLYON DOLAR)

Ülkeler	İzin Adedi	Toplam İçindeki Payı(%)	İzin	
			Verilen Yabancı Sermaye	Toplam İçindeki Payı(%)
ABD	30	3.80	15.12	6.51
Avusturya	5	1.47	0.88	0.38
B. Almanya	54	15.84	31	13.35
Bahreyn	1	0.29	0.9	0.39
Belçika	4	1.17	0.15	0.06
Brezilya	1	0.29	0.1	0.04
Danimarka	8	2.35	3.91	1.68
Finlandiya	5	1.47	2.61	1.12
Fransa	11	3.23	7.66	3.30
G.Kore	1	0.29	0.1	0.04
Hollanda	9	2.64	1.88	0.47
IKB	0	0.00	0.57	0.25
IFC	2	0.59	0	0.00
İngiltere	22	6.45	20.01	8.62
Irak	4	1.17	0.2	0.09
İran	37	10.85	4.83	2.08
İspanya	1	0.29	0.05	0.02
İsrail	2	0.59	0.11	0.05
İsviç	5	1.47	1.03	0.44
İsviçre	31	9.09	14.83	6.39
İtalya	10	2.93	4.62	1.99
KKTC	1	0.29	0.05	0.02
Katma	27	7.92	0.4	0.17
Katar	1	0.40	28.42	8.79
Kuveyt	1	0.05	0.4	0.17
Libya	1	0.35	0.35	0.12
Liechtenstein	3	0.22	0.22	0.09
Lübnan	10	2.67	2.67	1.15
Luxemburg	4	0.55	0.55	0.24
Mısır	3	0.15	0.15	0.06
Pakistan	2	0.14	0.14	0.06
Panama	2	20.36	20.36	8.77
Suriye	15	1.29	1.29	0.56
Suudi Arabistan	14	74.70	74.7	32.17
Ürdün	6	0.33	0.33	0.16
Y. Zelanda	1	0.05	0.35	0.12
Yugoslavya	1	0.07	0.07	0.03
Yunanistan	2	0.12	0.12	0.05
Diğer	4	1.17	0	0.00
T O P L A M	341	100.00	232.23	100.00

Garantisiz ticari borçlarla dövize çevrilebilir mevduatın hızla azalması Türkiye'ye girmesine izin verilen "gerçek" yabancı sermayenin son yıllarda artmasını sağlamıştır.

Türkiye'ye, 1954 yılı başından bu yılın Eylül ayı sonuna kadar 1 milyar 671 milyon dolarlık yabancı sermayenin girmesine izin verilmiş ve bu miktarın 502 milyon dolarının GTB ve DCM'den karşılanması öngörülerek, "net" yabancı sermaye izni ise 1 milyar 169 milyon dolar olmuştur.

1 milyar 169 milyon dolarlık yabancı sermayenin yüzde 59 oranında 687 milyon dolarlık kısmına son üç yılda izin verilmiştir. 1984'te 242 milyon dolarlık, 1985'te de 216 milyon dolarlık yabancı sermayeye izin verilmiştir. Yaklaşık 33 yılda 1 milyar 169 milyon dolar olan iznin beşte birini oluşturan 229 milyon dolar 1986 yılının ilk dokuz ayına ait bulunmaktadır.

Türkiye'de yabancı sermayeli 535 firma faaliyet göstermektedir. DPT Yabancı Sermaye Başkanlığının verilerine göre 535 firmanın toplam sermayesi 268 milyar lirası yabancı sermaye olmak üzere 630 milyar lira düzeyinde bulunmaktadır.

Yabancı sermayeli firmalar arasında Federal Alman firmaları ilk sırayı almakta, 535 firmanın 76'sı Federal Alman, 69'unda İsviçre, 66'sında Amerikan, 40'ında Suriye, 39'unda İngiliz, 34'ünde de İran sermayesi bulunmaktadır.

Yabancı sermayeli firmaların 299'u hizmetler, 220'si imalat, 10'nu tarım, 6'sı da madencilik sektöründe faaliyet göstermektedir.

İmalat sektöründe en fazla yabancı sermaye 27 milyar lira ile gıda-içki, 21 milyar lira ile de elektrik-elektronik sanayiinde bulunmakta ve bu sektörde faaliyet gösteren 220 firmanın 140 milyar lira olan yabancı sermayesinin 404 milyar liralık toplam sermayeye oranı ise yüzde 35 düzeyine ulaşmaktadır.

Hizmetler sektöründeki firmaların 118 milyar liralık yabancı sermayesinin 54 milyar lirası bankacılık sektörüne ait bulunmakta ve bankacılık sektöründeki sermaye, toplam yabancı sermayenin beşte birini oluşturmaktadır.

Ticaret ve turizm 15'er milyar liralık, deniz taşımacılığı ise 12 milyar liralık yabancı sermaye ile hizmetler sektörü kapsamında bankacılığı izlemektedir.

Hizmetler sektöründeki 299 firmanın 118 milyar lira olan yabancı sermayesi, 206 milyar liralık toplam sermayenin yüzde 57'sini oluşturmaktadır.

7. Ödemeler Dengesi

Bir önceki aya göre Ağustos ayında 16 milyon dolar azalarak sekiz ay sonunda 1 milyar 216 milyon dolara gerileyen cari işlemler açığı Eylül ayında 170 milyon dolar daha artarak 1 milyar 386 milyon dolara yükselmiştir. Geçen yılın ilk yedi ayında 468 milyon dolar açık veren cari işlemler dengesi giderek azalmış ve sekizinci ay sonunda 253 ve dokuzuncu ay sonunda da 242 milyon dolara düşmüştür. Bu yıl ise eğilimin tersine olduğu görülmektedir. Ağustos ayındaki nispi azalışa rağmen Eylül'de artış vardır. 1985'in Eylül sonuna göre 1986'da cari işlemler açığı 5.7 kat daha büyüktür.

Cari işlemler dengesi açığının büyümesi dış ticaret açığının genişlemesinden kaynaklanmaktadır. Dış ticaret açığı geçen yılın Eylül sonunda 1.71 milyar dolar iken bu yıl aynı dönemde 2.46 milyar dolar olmuştur.

Cari işlemler açığının artışında en büyük etkiyi dış ticaretteki olumsuz gidis yaratmıştır. Cari işlemler açığını yıl sonuna kadar 1.3 milyar dolar düzeyinde tutabilme ihtimali kalmamıştır.

İhracat, turizm ve işçi dövizini girişinde ortaya çıkan olumsuzluğu, dış borç faiz ödemelerinin artışı daha da hızlandırmış, 1985 yılının ilk dokuz ayında 1 milyar 281 milyon dolar olan dış borç faiz ödemesi, bu yıl 1 milyar 533 milyon dolara yükselmiştir.

Uzun vadeli kredilere ilişkin olarak geçen yıl 1.4 milyar dolar olan geri ödeme, bu yıl 1.6 milyar dolara çıkmış, böylece dokuz ayda ödenen dış borç anapara ve faizinin tutarı 3 milyar 146 milyon dolara ulaşmıştır. Geçen yılki ödemeler 2 milyar 700 milyon dolar olmuştur.

Uzun vadeli kredi kullanımı 667 milyon dolardan 1 milyar 955 milyon dolara yükselirken, kısa vadeli dış borç kullanımındaki artış yüzünden kısa vadeli sermaye hareketlerindeki büyüme de 1 milyar 413 milyon dolardan 1 milyar 745 milyon dolara yükselmiştir.

8. Kurlar

30 Ekim'de döviz piyasasını tanzim etmek üzere alınan yeni kararlar ilan edilmiştir. Bu kararlara göre bankalar, Merkez Bankası satış kurlarını geçmemek şartıyla döviz alış fiyatlarını tespit etme serbest bırakılmışlar, ancak döviz satışında fiyatlar, Merkez Bankası satış kuruyla sınırlandırılmıştır.

Merkez Bankası'nca uygulanacak döviz alış kurları ise döviz satış kurlarının ancak yüzde yarım altında olabileceğinden, bankaların döviz işlemlerinden elde edecekleri kâr marjları şimdilik iyice daralmış olmaktadır.

Bu kararlarla birlikte çeşitli dövizlerin fiyatları yüzde 2.3 civarında yükseltilmiş, ayrıca bankalara topladıkları döviz tevdiatının en az yarısını döviz kredisi olarak kullandırma yükümlülüğü getirilmiş, bunun yanında bankalar döviz aktif-pasif dengelerini yüzde 90-110 oranına getirmekle yükümlü kılınmışlardır.

Döviz piyasası ilgili kararların amacının piyasaya disiplin getirmek olduğu anlaşılmaktadır. Kanımızca, söz konusu kararlar serbest döviz piyasası şartlarından bir dönüş anlamına gelmemekte, daha ziyade serbestliğin sağlam bir zeminde oluşması için yeni destekler aranışından kaynaklanmaktadır.

ODEMELER DENGESİ
(MİLYON DOLAR) (OCAK-EYLÜ)

	1985	1986*	DEĞİŞİM(%)
A. CARI İŞLEMLER DENGESİ			
İHRACAT FOB	5888	5333	-9.4
İHRACAT	5729	5227	-8.8
TRANSİT TİCARET	159	106	-33.3
İTHALAT FOB	-7601	-7793	2.5
İTHALAT CIF	-7892	-8175	3.6
TRANSİT TİCARET	-137	-86	-37.2
NAVLUN VE SİGORTA	428	468	9.3
DIS TİCARET DENGESİ	-1713	-2460	43.6
DİĞER MAL VE HİZMET GELİRLERİ	2318	2403	3.7
TURİZM	877	732	-16.5
DİĞER	1441	1671	16.0
DİĞER MAL VE HİZMET GİDERLERİ	-2291	-2649	15.6
TURİZM	-245	-242	-1.2
DIS BORÇ FAİZ ODEMELERİ	-1281	-1533	19.7
DİĞER	-765	-874	14.2
TOPLAM MAL VE HİZMETLER	-1686	-2706	60.5
KARSILIKSIZ TRANSFER GİRİSLERİ(ÖZEL)	1349	1236	-8.4
GÖÇMEN TRANSFERLERİ	0	0	0.0
İSCI GELİRLERİ	1295	1188	-8.3
DİĞER	54	48	-11.1
KARSILIKSIZ TRANSFER ÇIKIŞLARI(ÖZEL)	-14	-11	-21.4
KARSILIKSIZ TRANSFERLER(RESMİ):NET	109	95	-12.8
İSCI GELİRLERİ	48	39	-18.8
DİĞER	61	56	-8.2
CARI İŞLEMLER DENGESİ	-242	-1386	472.7
B. SERMAYE HAREKETLERİ(REZERV HARİC)	726	2186	201.1
DOĞRUDAN YATIRIMLAR	65	99	52.3
PORTFOY YATIRIMLARI	0	0	0.0
DİĞER UZUN VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	-752	342	-145.5
KULLANIMLAR	667	1955	193.1
ODEMELER	-1419	-1613	13.7
KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	1413	1745	23.5
VARLIKLAR	-118	-52	-55.9
YÜKÜMLÜLÜKLER	1531	1797	17.4
C. NET HAT VE HOKSAH	-1116	-379	-66.0
D. ODEMELER DENGESİ FİNANSMANI	676	0	-100.0
E. KARSILIK KALEMLERİ	88	155	76.1
GENEL DENGİ	132	576	336.4
F. REZERV HAREKETLERİ	-132	-576	336.4
İMF	-190	-284	49.5
RESMİ REZERVLER	58	-292	-603.4

*GECİCİ

9. Rezerv Hareketleri

ULUSLARARASI REZERVLER* (MİLYON DOLAR)

Villan	Altın (1)	Merkez Bankası (2)	Bankalar (3)	Brut Doviz Rezerv- leri (a)	Brut Uluslar- arası Rezerv (b)	Munabir Borçları (Üvercrafts) (4)	Net Rezervler (c)	Konsolidi- Doviz Rezervleri (d)
1981	155	928	643	1571	1726	44	1687	1501
1982	155	1088	793	1873	2029	48	1980	1825
1983	155	1253	845	2098	2253	164	2034	1934
1984	800	1239	1800	3099	3099	417	3482	2682
1985	1040	1020	1595	2615	3655	376	3279	2239
1986 (9ay)	1027	1322	1531	2853	3880	245	3631	2604

*a=2+3; b=a+1; c=b-4; d=c-1.

Net rezerv toplamı 1985 yılı sonunda 1984 sonuna göre yüzde 5.8 azalarak 3.5 milyar dolardan 3.3 milyar dolara düşmüştür. 1986'nın ilk dokuz ayı sonunda ise rezervler 3.6 milyon dolara çıkmıştır. Bu miktar 1985 sonuna göre yüzde 10.7 oranında bir artışı ifade etmektedir.

10. Dış Borçlar

Son dönemde artış eğilimi gösteren kısa vadeli dış borçların toplam dış borç içindeki payı yüzde 30'u bulmaktadır.

1985 yılı sonunda yüzde 26.5 olan kısa vadeli borçların toplamdaki payının bu yıl sonunda yüzde 29.7'ye çıkacağı, 1987 sonunda ise yüzde 30.7'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Merkez Bankası verilerine göre, Türkiye'nin toplam dış borcunun bu yıl sonunda 26 milyar 547 milyon dolara ulaşması beklenmekte, bu borcun 18 milyar 662 milyon dolarını orta ve uzun vadeli, 7 milyar 885 milyon dolarını da kısa vadeli borçlar oluşturmaktadır.

Merkez Bankasının tahminlerine göre dış borç toplamı gelecek yıl sonunda 27 milyar 310 milyon dolara ulaşacak ve bu miktarın 18 milyar 925 milyon doları orta ve uzun vadeli, 8 milyar 385 milyon doları da kısa vadeli borçlardan oluşacaktır.

Merkez Bankasının tahmini gerçekleştiği takdirde, 1987 sonunda kısa vadeli borçların toplam dış borç içindeki payı ilk kez yüzde 30'u aşacaktır.

Ancak bu arada kısa vadeli borçların bir kısmını orta vadeli olarak değiştirmek üzere gayretlerin yoğunlaştığı görülmektedir. Bu konuda başarılı olunduğu takdirde kısa vadeli borçların toplam dış borçlar içindeki oranı bir hayli azalacaktır.

Belirlemelere göre, kısa vadeli borçlardaki artış 1983 ve 1984 yıllarında çok hızlanmıştır. Kısa vadeli borçlar bu yıllarda sırasıyla yüzde 48 ve yüzde 47 oranında

artmıştır. 1986 yılı sonu için tahmin edilen 7 milyar 885 milyon dolarlık miktara göre beş yıldaki artışı yüzde 259 olarak hesaplanmaktadır. Aynı dönemde orta ve uzun vadeli borcun yüzde 27.2, toplam dış borcun yüzde 57.4 oranında arttığı belirlenmektedir.

Kısa vadeli dış borçların toplam içinde 1981 sonunda yüzde 13 olan payı, 1982 sonunda yüzde 12.3'e inmiş, sonraki yıllarda sürekli yükselerek 1983'te yüzde 16.5, 1984'te yüzde 21.2, 1985'te de yüzde 26.5 olmuştur. Merkez Bankası kısa vadeli borçların payını 1986 sonu için yüzde 29.7, 1987 sonu için de yüzde 30.7 olarak tahmin etmektedir.

Kısa vadeli borçların yüzde 48.97'sinin Türk vatandaşlarına ait mevduatlardan oluşması nedeniyle toplam borç içinde kısa vadeli borçların payının artması güven açısından tehlikeli bir gelişme olarak yorumlanmamalıdır.

Türkiye'nin dış borçlarının vadeye göre yıllar itibariyle durumu şöyledir:

D İ Ş B O R Ç L A R
VADEYE VE YILLARA GÖRE
(MİLYON DOLAR)

Yıllar	Toplam Borc	Orta ve Uzun Vadeli		Kısa Vadeli	Pay (%)
		Uzun Vadeli	Orta ve Uzun Vadeli		
1981	16861	14667	87.0	2194	13.0
1982	17619	15455	87.7	2164	12.3
1983	18391	15352	83.5	3039	16.5
1984	21288	16782	78.8	4506	21.2
1985	25012	18395	73.5	6617	26.5
1986*	26547	18662	70.3	7885	29.7
1987*	27310	18925	69.3	8385	30.7

*Tahmin

D İ S B O R C L A R (1)
(MİLYON DOLAR)

	1984	1985	1986(2)
TOPLAM DIŞ BORÇLAR	21273	25366	28189
Orta-Uzun Vade	16767	18749	19979
Kısa Vade	2184	3215	4189
Doviz Tevdiat Hesapları(3)	2322	3402	4021
BOCULARA GÖRE			
Orta-Uzun Vade	16767	18749	19979
Kamu Sektörü	12805	14688	16232
Merkez Bankası	3142	3200	2903
Özel Sektör	820	861	844
Kısa Vade	2184	3215	4189
Kamu Sektörü	215	230	265
Merkez Bankası	731	865	1383
Özel Sektör	1238	2120	2541
Doviz Tevdiat Hesapları(3)	2322	3402	4021
ALACAKLILARA GÖRE			
Orta-Uzun Vade	16767	18749	19979
Uluslararası Kuruluşlar	5494	6157	6410
İkili Anlaşmalar	7200	7955	8548
Ticari Bankalar	3723	4372	4783
Özel Alacaklılar (4)	350	265	238
Kısa Vade	2184	3215	4189
İslam Kalkınma Bankası	65	30	26
İkili Anlaşmalar	0	0	0
Ticari Bankalar ve Özel Alacaklar	2119	3185	4163
Doviz Tevdiat Hesapları(3)	2322	3402	4021
KREDİ TÜRLERİNE GÖRE			
Orta-Uzun Vade			
Proje-Program Kredisi	10348	11285	12365
Uluslararası Para Piyasası	1654	2617	3012
Ertelenmiş Borçlar	4295	4251	3996
OECD	1876	2231	2197
DCM'ler	1669	1440	1296
Banker Kredileri	400	315	265
Garantisiz Borçlar	350	265	238
Özel Kesim	470	596	606
Kısa Vade	2184	3215	4189
Kamu Sektörü			
Banker Kredileri	195	432	1030
Muhabir Acıkları	417	376	300
Diğerleri	273	269	304
Özel Sektör			
DCM'ler	61	18	14
Kabul Kredileri	703	1093	1201
Prefinansman	414	609	611
Diğerleri	121	416	725
Kredi Mektuplu Doviz Tevdiat Hesapları	1778	2670	3114
Doviz Tevdiat Hesapları(3)	544	724	907

(1) Borç stokunu vermektedir.

(2) 30/6/1986 itibarıyla geçici rakamdır.

(3) Bu hesaplar orta ve kısa vadeli olup ve Kredi Mektuplu Doviz Tevdiat Hesaplarını ve Doviz Tevdiat Hesaplarını kapsamaktadır.

(4) Garantisiz Ticari Borçları kapsamaktadır.

11. Dış Borç Ödemeleri

Hızlanan dış borç ödemeleri 1987'de 1986'ya göre ancak yüzde 1.2 oranında artış kaydetmiş olacaktır.

DİŞ BORÇ ÖDEMELERİ (MİLYON DOLAR)				
	1985	1986*	1986**	1987**
Ana Para	2112	1661	2483	2487
IMF	254	219	313	337
Diğer	1858	1442	2177	2156
Faiz	1753	1190	1850	1900
TOPLAM	3865	2851	4333	4387

*Gerçekleşen değerler: 1985 yılsonu, 1986 15 Ağustos itibarıyla.

**Tahmin değerlerdir.

Dış borç geri ödemelerinin hızlanması, ödemelerin giderek döviz gelirlerinden daha fazla pay almasına yol açmaktadır.

Türkiye'nin ihracat, diğer mal ve hizmetlerden sağlanan net gelir ile karşılıksız transferlerden oluşan döviz gelirlerinin dış borcu karşılama oranının 1982 yılında yüzde 26.4 iken 1983'te yüzde 29.5'e yükseldikten sonra 1984'te yüzde 27 olarak gerçekleştiği, 1985 yılında yeniden yükselerek yüzde 32.3'e çıkan borç ödemelerinin döviz gelirlerinden aldığı payın bu yılın ilk yarısında yüzde 39 gibi yüksek bir düzeye ulaştığı belirtilmektedir.

1987 Borçlanması

Merkez Bankası'nca yapılan tahminlere göre Türkiye bu yıl sonuna kadar 2 milyar 750 milyon doları orta ve uzun vadeli, 1 milyar 299 milyon doları da kısa vadeli olmak üzere 4 milyar 49 milyon dolar borçlanacaktır. Merkez Bankası, 1987 yılındaki borçlanmayı ise 2 milyar 750 milyon doları orta ve uzun vadeli, 500 milyon doları da kısa vadeli olmak üzere 3 milyar 250 milyon dolar olarak tahmin etmektedir.

Türkiye'nin 1985 yılındaki borçlanması ile 1986 ve 1987 için tahmin edilen borçlanmasının dağılımı şöyledir.

SAGLANAN DIS KREDİLER
(MİLYON DOLAR)

	1985*	1986**	1987**
Uzun Vadeli	1835	2750	2750
Ödemeler Dengesi Finansmanı	676	0	0
SAMA	50	0	0
Dunya Bankası	126	0	0
Ticari Bankalar	500	0	0
Diğer	1159	2750	2750
Proje Kredisi	923	1670	1300
Dunya Bankası	50	200	225
Doviz Tevdiat Hesapları	79	200	800
Avrupa İskan Fonu	107	200	200
Diğer	0	480	225
Kısa Vadeli(Net)	1650	1299	500
Dresdner Bank	400	400	500
Doviz Tevdiat Hesapları	180	300	200
Ticari Finansman	472	100	200
Diğer	472	879	-200
Varlıklar***	-126	380	200
TOPLAM	3485	4049	3250

*Gerçekleşme.

**Tahmin.

***Varlıklar (-)oldugunda(+), (+) oldugunda (-) olarak toplanma giriyor.

12. Dış Ticarete Son Gelişmeler

Dış ticarete gerçekleşen son gelişmelerin karşılaştırmalı bir özeti aşağıda verilmektedir:

A. İhracatta Yeni Tedbirler

Tesvikler

Eski

Yeni

1) Vergi iadesinde 10 liste vardı

Liste sayısı 4 oldu.

2) Oranlar %0-20 arasında idi. Eski 1 sayılı listede oran kademeli olarak yüzde 20'ye çıkıyordu. Ancak zaten 1.1.1987'de yüzde 8'e inecekti.

Oranlar yüzde 2-8 oldu. İlave vergi iadesi konuldu.

a) 0-2 (milyon dolar)	% 0
2-10 (" ")	% 2
10-30 " "	% 4
30-50 " "	% 4 (tüm toplama)

b) İhracat 50 milyon dolardan fazla olursa 0'dan itibaren bütün toplama yüzde 6 ek iade getirildi.

3) Liste kapsamındaki mallar değişti. En yüksek vergi iadesi oranının uygulandığı 1. listedeki malların sayısı arttırıldı. En fazla artış da orman ürünlerinde oldu.

4) Oran uygulamasında kademeli azalma vardı.

Azaltılma kaldırıldı.

5) İhracat malı bünyesine giren ithal malları için sıfır gümrüklü ithalat hakkı vardı.

Devam ediyor. Sıfır oranlı liste yeniden düzenlendi, yeni imkanlar getirildi.

6) Vergi, resim, harç istisnası vardı.

Devam ediyor.

7) Kurumlar vergisinde ihracat istisnası (döviz gelirinin yüzde 20'si) vardı.

Devam ediyor.

8) İhracat kredisi kalkmıştı.

Yeniden getirildi. Reeskont kredisi olarak yüzde 38 faizli. Son üç yılda her yıl 1 milyon dolardan az olmamak üzere en az 5 milyon dolarlık ihracat yapanlara kredi veriliyor. Ayrıca, vergi iadesinin yüzde 40'ı oranında avans kredi sağlanacak. 1986 yılında hak edilen vergi iadesi baz alınarak 1987'de yüzde 40'ı peşin ödenecek.

9) Kaynak kullanımı destekleme primi yüzde 4'ten yüzde 2'ye düşürüldü. 1987 yılbaşı da kaldırıldı. KDV iadesi (yüzde 10) vardı.

44 mala 1-550 dolar arasında ek prim ödemesi getirildi.

Eski

Yeni

10) Kur politikası yolu ile
tesvik vardı.

Devam ediyor.

11)

Vergi iadesi ihracat dövizinin en az
yüzde 70'inin yurda getirilmesinden
sonra ödenecek.

12)

İhracatta taşımacılığın ve sigortanın
yerli kuruluşlarca yapılması özendiril-
di. CF ve CIF ihracatta taşıma ve si-
gorta yabancı kuruluşlarca yapılırsa
vergi iade matrahından navlun ve si-
gorta bedelleri düşürülecek.

13)

Yerli girdi kullanımı özendirildi.
Gümrüksüz ithal girdisinin ihracata
oranı yüzde 40'a kadar olduğu takdirde
ihracatın tümü; yüzde 50 olursa yüzde
95'i; yüzde 60 olursa yüzde 85'i;
yüzde 70 olursa yüzde 55'i; yüzde 80
olursa ihracatın yüzde 20'si vergi
iadesi matrahı olarak kabul edilecek.

14)

Hayali ihracat kaçakçılık sayılacak.

B. İthalatta Yeni Tedbirler

1) 185 kalem malın fon kesintisi, 144 malın da gümrük vergisi yeniden belirlen-
di. Genel olarak ithalatta fon kesintisi arttırılırken gümrük vergisi düşü-
rüldü.

2) 1987 yılı için yeni bir ithalat rejimi yayınlanmayacağı, 1986 rejiminin sa-
dece 1986 için olmayıp, sonraki yılları da kapsadığı belirtildi.

3) Dış ticaret mevzuatında kısa süreli değişikliklerden kaçınıldığı yetkililer-
ce ifade ediliyor. Bundan sonra her yıl için yeni bir rejim hazırlanması yo-
luna gidilmeyecek.

4) Halen yüzde 7 olan ithalat teminat oranı devam ediyor.

5) İzne tabi mallar listesindeki mal sayısı 245'den 111'e düşürüldü.

Bazı Mallarda Fon Değişikliği

<u>Malın Cinsi</u>	<u>Birim</u>	<u>Eski</u>	<u>Yeni</u>
Et	1 ton başına dolar	300	400
İstakoz	1 kg. başına dolar	6	3
Patates	1 ton başına dolar	10	25
Arpa	1 ton başına dolar	15	30
Buğday	1 ton başına dolar	-	35
Rafine yağ	1 ton başına dolar	60	100
Lavabo, Klozet, rezerv vb. inşaat malzemeleri			
(beyazlar)	1 adet başına dolar	5	4
(renkliler)	1 adet başına dolar	10	8

Fon Kapsamına Alınan Yeni Mallar:

- Bazı tekstil ürünleri,
- Avize, elektrik motoru, telefon cihazı,
- Mobilya,
- Bazı süs eşyaları,
- Bulgur, irmik, meyan balı, sucuk, sosis, salam, fıstık, badem, hindistan cevi-
zi, turuncgiller gibi gıda maddeleri.

Bazı Mallarda Gümrük Vergisi Değişikliği

<u>Malın Cinsi</u>	<u>Birim</u>	<u>Eski</u>	<u>Yeni</u>
Bira	Yüzde	100	40
Traş Kremi	Yüzde	200	50
Diş Macunu ve Toz	Yüzde	100	50
Çeşitli Tekstil Ür.	Yüzde	100	50
Mobilya ve Süs Eşyaları	Yüzde	100	50
Bilgisayar	Yüzde	10	1

EK I: TüsiAD 1987 TAHMİNLERİ

1987 yılında tarım katma değeri yüzde 2.7, sanayi katma değeri yüzde 6.5, inşaat katma değeri yüzde 4.0 ve hizmetler katma değeri yüzde 4.8'lik bir gelişme kaydedecektir. Gayri Safi Milli Hasıla büyüme hızı yüzde 5.0 - 5.5 olması beklenmektedir.

Toplam sabit sermaye yatırımları yüzde 6, toplam tüketim ise yüzde 4.7 artacaktır.

İhracat ve ithalat 8.0 ve 11.9 milyar dolar olacaktır. Üçer aylık tahminlerimize göre ihracatta ilk ve son üç aylık dönemlerde, ithalatta ise son üç aylık dönemde önemli artışlar beklenmektedir.

Enflasyon oranının yüzde 32 olacağı tahmin edilmektedir. Ancak vergi gelirlerinde önemli artışlar ve harcamalardaki kıسمalar ile enflasyon oranının yüzde 25'e düşebileceği düşünülebilir.

Milli gelirin üç aylık dönemler itibariyle geçici tahmini de ilk defa burada verilmektedir. Önümüzdeki yılın ilk iki üç aylık döneminde sanayi üretiminde, üçüncü üç aylık dönemde ise tarım sektörü üretiminde gelişmeler görülmektedir. Bunlara bağlı olarak milli gelirin ilk üç aylık dönemdeki "yıllık büyüme" oranı yüzde 3.95, üçüncü üç aylık dönemdeki "yıllık hızı"nın ise 6.20 olması beklenmektedir.

KATMA DEĞERİ

% Büyüme	
	1987 Tahmin
Tarım	2.7
Sanayi	6.5
İnşaat	4.0
Hizmetler	4.8
G.S.M.H.	5.0

YATIRIM - TÜKETİM

% Büyüme	
	1987
Toplam Sabit Sermaye Yatırımları	6.0
Toplam Tüketim	4.7

DIŞ TİCARET
(Üç Aylık Dönemler İtibariyle)

	I. Üç Aylık Dönem	II.Üç Aylık Dönem	III.Üç Aylık Dönem	IV.Üç Aylık Dönem	Yıllık Toplam
İhracat(Milyon \$)	2.10	1.80	1.60	2.50	8.00
İthalat(Milyon \$)	2.85	2.90	2.85	3.33	11.90

ENFLASYON ORANI
(Üç Aylık Dönemler İtibariyle Yıllık Oran)

	I. Üç Aylık Dönem	II.Üç Aylık Dönem	III.Üç Aylık Dönem	IV.Üç Aylık Dönem	Yıllık Ortalama
Enflasyon Oranı	34.0	33.0	30.0	30.0	32.0

MİLLİ GELİRDE BÜYÜME ORANI
(Üç Aylık Dönemler İtibariyle Yıllık Oran)

	I. Üç Aylık Dönem	II.Üç Aylık Dönem	III.Üç Aylık Dönem	IV.Üç Aylık Dönem	Yıllık Ortalama
Tarım	1.35	1.89	4.86	2.70	2.7
Sanayi	6.70	6.70	6.11	6.50	6.5
İnşaat	3.08	4.64	4.24	4.04	4.0
Hizmetler	3.80	4.30	6.40	4.70	4.8
G.S.M.H	3.90	4.40	6.20	5.00	5.0

1987 TAHMİNLERİ

	Alt	Üst
<u>Kaynaklar ve Harcamalar(Milyar TL.)</u>		
G.S.M.H.	57.764	55.011
Dış Tasarruf	657	660
Özel Tüketim	38.335	38.508
Kamu Tüketimi	4.819	4.841
Kamu Yatırımı	6.681	6.711
Özel Yatırım	5.586	5.611
Özel Konut Yatırımları	2.245	2.255
Konut Dışı Özel Yatırımlar	3.341	3.356
Stok Değişimleri	602	605
Özel Harcanabilir Gelir	44.359	44.559
Kamu Harcanabilir Gelir	10.405	10.452
Katma Değer (Milyar TL.)		
Tarım Katma Değeri	9.146	9.187
İmalat Katma Değeri	14.403	14.468
İnşaat Katma Değeri	2.136	2.145
E.H.S. Katma Değeri	2.574	2.586
Madencilik Katma Değeri	1.314	1.320
Hizmetler Katma Değeri	25.191	25.305
<u>Ödemeler Dengesi (Cari, Milyon \$)</u>		
Toplam İhracat	7.950	8.550
İmalat Sanayii İhracatı	6.000	6.500
Tarım Ürünleri İhracatı	1.700	1.750
Madencilik Ürünleri İhracatı	250	300
Toplam İthalat	11.850	12.150
Yatırım Malı İthalatı	3.280	3.520
Ara Malı İthalatı	5.250	5.290
Tüketim Malı İthalatı	1.020	1.040
Ham Petrol İthalatı	2.300	2.300
İşçi Dövizî Girişi	1.600	1.700
Ödemeler Dengesi Diğer Görünmeyen Kalemler	- 150	- 250
Ödemeler Dengesi Net Sermaye Girişi	1.500	1.600
Ödemeler Dengesi Rezerv Hareketleri	- 500	- 700
<u>İstihdam (Bin Kişi)</u>		
İşgücü Arzı	18.750	18.770
Toplam İstihdam	16.200	16.220
Tarım Kesimi İstihdamı	9.350	9.360
Tarım Dışı İstihdam	6.850	6.860
<u>Para ve Maliye(Cari Fiyatlarla, Milyon TL.)</u>		
Para Arzı M2	13.000	13.400
Dolaylı Vergiler	6.000	6.200
Dolaysız Vergiler	3.920	4.020
Kamu Bütçe Açığı	1.000	1.500
Vergi Dışı Kamu Gelirleri	1.000	1.080
Fiyatlar (% Artış)		
GSMH Zımnî Deflatörü	32.5	35.5
İmalat Sanayii Deflatörü	35.0	38.5
Tüketici Endeksi	30.5	35.5
Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	27.5	33.0

Ek II: ÖNEMLİ BAZI DEĞİŞKENLERİN
MEVSİMLİK DALGALANMA ENDEKSLERİ

(Yıllık ortalama = 100)

	I	II	III	IV
	Ocak Şubat Mart	Nisan Mayıs Haziran	Temmuz Ağustos Eylül	Ekim Kasım Aralık
İmalat Sanayi Üretimi (Devlet)	98.65	103.74	97.96	99.65
İmalat Sanayi (Özel)	106.88	102.70	91.32	99.10
İmalat Sanayi (Toplam)	103.37	102.67	94.36	99.59
İnşaat Ruhsat Sayısı	76.82	115.88	107.59	99.70
İİBK Ay Sonlarında Kayıtlı İssiz Sayısı (erkek)	101.90	104.89	97.27	95.94
İhracat (dolar)	105.02	88.94	82.46	123.57
İthalat (dolar)	95.80	96.50	94.74	112.96
İhracat Fiyat Endeksi (dolar)	100.79	97.80	100.40	102.02
İthalat Fiyat Endeksi (dolar)	101.46	93.32	103.51	101.71
Dış Ticaret Hadleri (dolar)	99.51	103.90	97.01	99.58
ABD Dolar	102.56	101.18	100.65	95.61
TEFİ (DİE)	100.99	101.61	99.57	97.83
TEFİ (HDTM) genel	100.75	102.11	99.21	97.93
TEFİ (HDTM) gıda	102.07	102.65	97.94	97.34
TEFİ (HDTM) sanayi hammadde	99.33	101.40	100.65	98.62
İTO Ücretliler Geçinme Endeksi	104.64	104.29	95.38	95.65
Genel Bütçe Gelirleri Tahsilatı	103.75	86.86	94.09	115.31
Dolaşıma Çıkan Para	96.73	95.60	101.43	106.24
Parasal Taban	98.86	97.02	100.50	103.61
Para Arzı (M1)	97.31	97.04	99.80	105.85
Para Arzı (M2)	99.16	98.50	99.54	102.81

EK III: TUSİAD BEKLENTİ ANKETİ SONUÇLARI

1985 EYLÜL

Türk ekonomisindeki gelişmeleri daha gerçekçi olarak ve yakından izleyebilmek amacıyla 1986 sonlarında TUSİAD üyelerinin katıldığı bir anket düzenlenmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir.

TUSİAD anket sonuçlarına göre "geleceği tahmin" oldukça önemli bir uğraşıdır. Cevaplayanların yüzde 94'ü kuruluşlarında tahmin ile uğraşan özel grup veya kişilerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Grup büyüklüğü ortalama olarak 4 kişidir. Cevaplayanların yüzde 87'si piyasa araştırmalarını, yüzde 82.2'si geçmiş yıl verileri ile kıyaslamayı, yüzde 33'ü ise istatistik teknikler, regresyon korelasyon, zaman serisi analizi gibi yöntemlerden bir veya daha fazlasını kullanmaktadırlar. Kenti tahminleri yanında TUSİAD gibi kuruluşların tahminlerinden de yararlandığı belirtilmektedir.

Eylül 1986'da cevaplanan anketlere göre 1987 yılı büyüme hızı 5.5, imalat sanayi büyüme hızı 7.6, enflasyon oranı ise 30 olacaktır. 1987 yılında ihracatın 8.5, ithalatın 12 milyar dolara yükselmesi ve yıl sonunda doların 1000 TL. düzeyine gelmesi beklenmektedir.

1986 yılında en önemli sorun olarak enflasyon görünmektedir. Enflasyon, dış ticaret açığı, işsizlik ve gelir dağılımı en önemli sorunları oluşturmaktadır. Büyüme ve döviz darboğazı ikinci önemli sorunlar olarak görülmektedirler. Cevaplayanların yüzde 46'sı işsizliği en önemli üç sorun arasında göstermişlerdir. 1990 yılında ise en önemli sorun enflasyon olacağı yolunda beklentiler vardır. 1990 yılında ilk üç sorun yine enflasyon, büyüme ve işsizlik olmaya devam edecektir.

Cevaplayanların yüzde 88.9'u 1986-1980 döneminin 1980-1985 dönemine göre daha "başarılı" olmasını beklemektedirler. Yüzde 93'ü rekabetçi bir ortamda daha verimli ve kaliteli bir üretim yapısına kavuşacağımız fikrine katılmaktadırlar. Cevaplayanların yüzde 62'si yatırım ve teknoloji transferi, yüzde 49'u ise ihracat konusunda yabancı sermayeli kuruluşlar ile işbirliği yapmayı düşünmektedirler.

Sabit sermaye yatırımını olumsuz etkileyen faktörlerin başında "yüksek faiz" gelmektedir. Bunu iç talep, ekonomik-politik istikrarsızlık, altyapı ve kredi yetersizlikleri takip etmektedir.

GELECEĞİ TAHMİN İLE UĞRAŞAN KİŞİ SAYISI

<u>Kişi</u>	<u>Yüzde</u>
0	13.3
1-4	53.3
5-9	22.2
10+	11.2

Geleceği Tahminde Kullanılan Yöntemler:

<u>Yöntem</u>	<u>Kullanan Kuruluş Yüzdesi</u>
Piyasa araştırması	86.7
Geçmiş dönem verileri ile istatistiki analiz ve ekstrapolasyon	82.2
Regresyon, korelasyon	33.3
Zaman serisi analizi	26.7
Ekonometrik model	17.8

Tahminlerde Yararlanılan Kuruluşlar

<u>Kuruluş</u>	<u>Yüzde</u>
TÜSİAD	40.0
Diğer	37.7

TÜRKİYE EKONOMİSİ İLE İLGİLİ BEKLENTİLER(*,**)

	<u>1986 Yılı</u>	<u>1987 Yılı</u>	<u>1988 Yılı</u>
I. Gelir/Üretim/Yatırım			
GSMH(Sabit Fiyatlarla büyüme oranı)	6.0	5.0	6.0
İmalat San.(Sabit Fiy.büyüme oranı)	8.0	7.6	8.0
İnşaat Ruhsat Sayısı Artış Oranı	20.0	15.0	20.0
II. Dış Ekonomik Durum			
İhracat (Milyar \$)	7.8	8.5	9.0
İthalat (Milyar \$)	11.0	12.0	13.0
Döviz Kuru(TL/\$)(Dönem Sonu)	760	1000	1300
Döviz Kuru(TL/DM)(Dönem Sonu)	380	500	670
İşçi Dövizleri Toplamı(Milyar \$)	1.6	1.8	2.0
Dış Borç (Milyar \$)(Dönem Sonu)	26.0	28.5	30.0
III. Ücret/Faiz/Fiyat			
Enflasyon Oranı(%)	35.0	30.0	30.0
Vadeli Mevduat Faiz Oranı	45.0	40.0	40.0
Ticari Kredi Faiz Oranı			
(1 Yıllan Az Vadeli)	60.0	55.0	50.0
Külcce Altın Fiyatı (gr.)(Dönem Sonu)	10800	14400	19500
SSK Ortalama Ücret Haddi			
Büyüme Oranı	32	30	30
IV. Maliye/Para/Kredi			
Toplam Vergi Gelirleri			
Büyüme Oranı	45	40	40
Para Arzı (M2)			
Büyüme Oranı	40	35	35
Bütçe Açığı Toplamı			
(Milyar TL.)	800	900	1100
Banka Kredileri Artış Oranı	40	35	37
Vadeli Mevduat Artış Oranı	35	30	35

*Ortanca değerler (cevaplayanların yarısı tabloda verilenin altında, diğer yarısı ise üstünde değerler vermişlerdir)

**Eylül 1986 tahminleri

Yabancı sermayeli kuruluşlar ile işbirliği
yapmayı düşünenlerin yüzdesi

işbirliği
alanı

Yatırım	62.2
İhracat	48.9
Teknoloji transferi	64.4

1986-1990 döneminin 1980-1985 dönemine kıyasla
daha "başarılı" olacağını bekleyenlerin yüzdesi

1986-1990 dönemi daha başarılı	88.9
1980-1985 dönemi daha başarılı	11.1

Rekabetçi bir ortamda daha verimli ve kaliteli
bir üretim yapısına kavuşacağımıza inananların yüzdesi

inananlar	93.2
inanmayanlar	7.8

En Önemli Üç Sorun Arasında
Gösterilme Yüzdeleri

	<u>1985</u>	<u>1989</u>
Enflasyon	100	58
İşsizlik	68	88
Gelir eşitsizliği	36	55
Büyümenin yavaşlaması	20	40
Dış ticaret açığı	24	21
Konut sorunu	16	8
Enerji darboğazı	20	21
Bürokrasi	12	8
Döviz darboğazı	8	0

Sabit Sermaye Yatırımı Olumsuz
Etkileyen Faktörler
(En Önemli Üç Sorun Arasında Yer Alma
Yüzdeleri)

Yüksek Faiz	97.8
İç Talep Yetersizliği	37.8
Altyapı Yetersizliği	40.0
Kredi Yetersizliği	40.0
Ekonomik-Politik İstikrarsızlık	51.1
Dış Talep Yetersizliği	20.0
Enerji Darboğazı	0.0

1986 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ

- 1 Ocak Türk Müteahhitlik firmalarının yurt dışı ihalelerde rekabet koşullarını düzenleyen yönetmelik yayınlandı. Bu şekilde yabancı bir devletçe düzenlenen senedin Merkez Bankasınca satın alınması mümkün olacak.
- 18 Ocak Özel ortaklı şirketlerce çıkartılan tahvillerin faiz oranlarıyla ilgili tebliğin 4'ncü maddesi değiştirildi. (Tahviller satış süresi içinde hergün için ayrı satış fiyatı tespit edilerek satılabilirler. Günlük satış fiyatının tespitinde: nominal değer, satış tarihi ile satış süresinin bitimi arasındaki gün adedi ve tahvil faiz oranı kullanılır.)
- 19 Ocak ilaç ve ilaç hammaddeleri ithalinde vergi muafiyetini içeren yönetmelik yayınlandı.
- 22 Şubat İlave fon kredisine tâbi olan ithalat listesinde bazı değişiklikler yapıldı. Listeye bazı yeni mallar ilave edilirken bazı gümrük oranları yeniden belirlendi.
- 1 Mart Faiz oranları yeniden belirlendi.
- | Mevduat Oranları | Yıllık |
|--|----------|
| a) Vadesiz Tasarruf Mevduatı | 5 |
| b) Vadeli Tasarruf Mevduatı | |
| - Aylık (Mevduat sertifikası dahil) | 35 |
| - 3 ile 6 aylık (Mevduat Sert. dahil) | 44 |
| - 6 ile 12 aylık (Mev. sert. dahil) | 48 |
| c) Tasarruf Mevduatı 3 aylık birikimli faiz oranı (Mev. sert. hariç) | |
| - 6 aylık | 45 |
| - 1 yıl | 46 |
| d) Bankalararası Mevduat | Sınırsız |
- 5 Mart Bankalar, Merkez Bankasınca belirlenen günlük kurların yüzde 1 altında veya üstünde döviz alım satım yapabilecekler.
- Ticari bankaların görünmeyen işlemler ve ihracattan kaynaklanan döviz girişleri tutarının Merkez Bankasına transfer ettikleri oran yüzde 15'e düşürüldü.

- 86/10474 sayılı İthalat Rejimi Kararına ek Karar.
(Türkiye üzerinden üçüncü ülkelere yönelik karayolu taşımalarında, gümrük giriş ve çıkışlarında tahsil edilmek üzere, beher metrik tondan 10 dolara kadar konut fonu tahsil edilir.)
- 8 Mart Koyun ihracatında koyun başına 7 dolarlık prim ödenmesi kararlaştırıldı.
- 27 Mart 1986 ithalat yönetmeliği ve listesinde bazı ilave ve değişiklikler yapıldı.
- 29 Mart Kredi ve kredi faizi karşılığı 1986 yılı sonuna kadar SSCB'ye ihraç edilmesi tasarlanan mal listeleri yayınlandı.
- 4 Nisan Fiyat istikrarı destekleme fonunca yüzde 50 ve yukarısı oranda saf pamuk içeren pamuk ipliği ihracatında kilo başına 1 dolar prim ödemesi yapılacaktır.
- 14 Nisan 14 Şubat tarihli Türk-Sovyet Ekonomik Anlaşması yürürlüğe girdi.
- 19 Nisan Banka ve Sigortacılık işlemlerinde alınan vergi oranı yüzde 3 olarak belirlendi.
- 30 Nisan İthalatın FOB bazıyla yapıldığı ve yabancı bandıralı gemilerde taşındığı durumlarda, ticari bankalar nakliye masrafları için döviz temin edebilecekler.
- 14 Mayıs Bezelye, mısır, un, buğday ve kırmızı mercimek ihracatına fiyat istikrarı destekleme fonundan yapılan prim ödemeleri kaldırıldı.
- 31 Mayıs 1 Temmuz 1986 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Türkiye üzerinden üçüncü ülkelere yapılan petrol ve petrol ürünleri nakliyatından alınan Toplu Konut Fonu kredisi 10 dolardan 1 dolara indirildi.
- 3 Haziran Tasarruf ve kamu yatırımlarıyla ilgili olarak 2983 numaralı kanunda değişiklikler yapıldı.
- Sermaye Piyasası kanununa ilave yapıldı.
- Bankalar kanununda bazı değişiklikler yapıldı.
- Merkez Bankasıyla ilgili kanunda değişiklikler yapıldı.
- Parlamento Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirilmesiyle ilgili yasayı onayladı.
- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirilmesi hakkında kanun
(İlgili kanun 13'üncü madde gereğince:
Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirilmesine Bakanlar Kurulunca; müessese, bağlı

ortaklık, işletme ve işletme birimlerinin özelleştirilmesine ise Topluk Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu (Kamu Ortaklığı Kurulu ayrıca bu kuruluşlara ait iştiraklerdeki kamu paylarının satışı ve devri konularında da yetkilidir.

- 14'ncü madde gereğince (özelleştirme ile ilgili işlemler her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.
- 15'nci madde gereğince (özelleştirilmesine karar verilen teşebbüs, müessese, bağlı ortaklık, işletme ve işletme birimlerinde ihraç edilen tahviller ile Devlet kefaletini haiz iç ve dış borçlar üzerindeki devlet garantisi devam edebilir. Bunun şartları ile diğer hususları düzenlemeye, Kamu Ortaklığı Kurulu yetkilidir.)

7 Haziran

Fon kesintisine tabi bazı ithalat mallarında değişiklik ve ilaveleler yapıldı.

- 86/10716 sayılı kaynak kullanımını destek fonu hakkında karara ek karar (hayvancılık ve su ürünleri konularında projeye dayalı yatırım yapanlara, yatırım tutarı üzerinden, kalkınmada öncelikli yörelerde yüzde 30, diğer yörelerde yüzde 25, oranlarını geçmemek üzere kaynak kullanımını destekleme fonundan destekleme primi ödenir.)
- 86/10714 sayılı yabancı ülkeler ile bu ülkelerin uyruğundaki gerçek kişilerin Türkiye'de gayrimenkul satın almalarında uygulanacak esaslar hakkında karar.
- TC Merkez Bankası'nın mevduat faiz oranları hakkında 16'ncı sıra nolu tebliği

8 Haziran

86/10715 sayılı kimyevi gübrelerin ithalinde alınacak fonlar ile tarımda kullanılan kimyevi gübrelerin tedariki hakkında karar.

20 Haziran

3065 sayılı katma değer vergisi kanunu ile 6802 sayılı gider vergileri kanununda değişiklikler yapılması hakkında kanun çıkarıldı.

2 Temmuz

TC Merkez Bankasına ait döviz tevdiat hesapları karşılığı tutulacak munzam karşılıklara uygulanacak faiz oranları hakkında tebliğ.

3 Temmuz

Para Kredi kurulunun 86/12 nolu tebliği yayımlandı.

14 Temmuz

- İthalat rejimi kararına ek karar yayımlandı.
- 86/10800 sayılı ithalat rejimi kararına ek kararın yürürlüğe konulmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.

- 17 Temmuz Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına ait (ithalat 86/6) sayılı tebliğ Savunma Sanayi Destekleme Fonu genel tebliği yayınlandı.
TC Merkez Bankasının Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında 30 sayılı karar ile ilgili 1-R sayılı genelgesi yayınlandı.
- 18 Temmuz Katma değer vergisi 23 seri numaralı genel tebliği
- 30 Temmuz Mevduat faiz oranları hakkında 17 sıra no.lu tebliğ yayınlandı.
(Vadesiz mevduat hesaplarına uygulanacak faiz oranı; 1 aylık vadeli mevduat faizinin 1/3'ünü geçmemek üzere bankalarca serbestçe belirlenir.)
- 1 Ağustos Döviz tevdiat hesapları karşılığı tutulacak munzam karşılıklara uygulanacak faiz oranları yayınlandı.
- 2 Ağustos Mevduat faiz oranları hakkında tebliğ yayınlandı
Para ve Kredi Kurulunun 86/3 sıra no.lu tebliği yayınlandı.
- 12 Ağustos Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında ihracat 86/9 no.lu tebliğ yayınlandı.
- 21 Ağustos 86/8 sıra no.lu ihracat tebliği yayınlandı.
- 24 Ağustos Katma Değer Vergisi kanunu kapsamına giren temel gıda maddelerinin tesbiti ile ilgili kararname değiştirilmesine dair karar yayınlandı.
- 29 Ağustos Yaprak tütün ve tütün mamullerinin üretimi, satışı ve ithalatı, fon alınması ve bu fonun kullanılmasına dair karar yayınlandı.
- 1 Eylül Döviz tevdiat hesapları karşılığı tutulacak munzam karşılıklara uygulanacak faiz oranları yayınlandı.
- 3 Eylül İthalat rejimi kararına ek karar yayınlandı.
- 4 Eylül Para ve Kredi Kurulu 86/14 sıra no.lu tebliği yayınlandı.
- 11 Eylül 86/10967 sayılı Türkiye ile AET arasındaki Ankara Antlaşmasına dayanılarak akdedilen Katma Protokol gereğince İthalat Gümrük vergisi ile benzeri vergi ve resimlerde yapılması gereken indirimlerin ertelenmesi hakkında karar.

- 17 Eylül DPT Teşvik Belgeleri listesi
- 27 Eylül Para ve Kredi Kuruluna ait 86/4 sıra no.lu tebliğ
(Ege ile Çukurova tipi pamukların ihracatından alınan 1 ABD Doları/ton karşılığı TL Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu primleri kaldırılmıştır.)
- 1 Ekim 86/12 no.lu ihracat tebliği yayınlandı.
Döviz tevdiat hesapları karşılığı tutulacak munzam karşılıklara uygulanacak faiz oranları yayınlandı.
- 3 Ekim TC Merkez Bankasının umumi disponibilite hakkında 7 sayılı tebliği yayınlandı.
- 9 Ekim Sigortaya tabi tasarruf mevduatı ile tasarruf mevduatı sigorta fonunca tahsil olunacak primler hakkında 86/11084 sayılı karar yayınlandı.
85/10193 sayılı ithalat rejimi kararına ek karar yayınlandı.
Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu hakkında 86/11085 sayılı karar yayınlandı.
Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu hakkında 8 sıra nolu tebliğ.
Yedek parça ile bakım onarım hizmeti garanti edilecek mamuller listesi yeniden tesbit edildi.
Para ve Kredi Kurulunun 86/17 no.lu tebliği yayınlandı.
Mezkur tebliğin 2'nci maddesinde belirtilen Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan kesilecek prim tutarı yüzde 2 olarak tesbit edilmiştir.
Para ve Kredi Kurulunun 86/18 sayılı tebliği yayınlandı.
Bu tebliği ile pamuk için olduğu gibi tütün ihracatında da, belirli çerçevelerle, destekleme ve fiyat istikrar fonu ödemeleri oldukça sumulü değişme ve yeniliklere konu olmuştur.
- 10 Ekim Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu yönetmeliğinin bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerine ilave yapılmasına dair yönetmelik yayınlandı.
- 15 Ekim Yaprak tütün üretimi, alım ve satımıyla ilgili esaslar yayınlandı.
- 21 Ekim Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkında 30 sayılı kararın bazı hükümlerinin değiştirilmesine dair karar yayınlandı.
- 25 Ekim Dış ticaret işlerine dair sirküler yayınlandı.

- 30 Ekim 86/11130 sayılı Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı.
83/7507 sayılı kararnameye istinaden tesbit olunan mevduat faiz oranları hakkında tebliğ yayınlandı.
- 1 Kasım Uluslararası Finans Kurumunun İstanbul'da büro açmasına dair antlaşma yayınlandı.
TC Merkez Bankası tarafından "Döviz Mevduat Hesapları karşılığı tutulacak munzam karşılıklara uygulanacak faiz oranları" tebliği yayınlandı.
- 8 Kasım İthalat rejimi kararına ek karar yayınlandı.
Zirai mücadele ilaç ve teknik maddelerin gümrük vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edilmesi hakkında karar yayınlandı.
- 11 Kasım 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun yayınlandı.
5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunun bir maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun yayınlandı.
- 14 Kasım Avrupa İskan Fonundan sağlanan krediye dair antlaşma yayınlandı.
- 20 Kasım TC Merkez Bankasının ihracat kredisi faiz oranını belirleyen tebliği yayınlandı.
TC Merkez Bankasının "İhracat Kredisi Kullanılma Esasları"nı belirleyen tebliği yayınlandı.
Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığı'nın "Hisse Senetleriyle Değiştirilebilir Tahvillere İlişkin Esaslar"da değişiklik öngören tebliği yayınlandı.
- 21 Kasım Maliye ve Gümrük Bakanlığının konut inşaatı ve yatırımlarda vergi, resim, harç, muafiyet ve istisnası genel tebliği yayınlandı.
- 22 Kasım Maliye ve Gümrük Bakanlığının 24 sayılı KDV Genel tebliği yayınlandı.
- 29 Kasım Döviz tevdiat hesapları karşılığı tutulacak munzam karşılıklara uygulanacak faiz oranları hakkında tebliğ yayınlandı.
Kat Değer Vergisi Bakanlar Kurulu kararı Resmi Gazete'de yayınlandı.
- 1 Aralık İhracatta vergi iadesi kararının yürürlüğe konulması kararı yayınlandı.
İhracatı teşvik kararı yayınlandı.
Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında 30 sayılı karar ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığının 80-30/8 sayılı tebliğine ilişkin

- TC Merkez Bankası (Sayı: 1/T) genelgesi yayınlandı.
Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki tebliğ yayınlandı.
Yatırımların tesviki ve yönlendirilmesi ile ilgili tebliğ yayınlandı.
İhracatı tesvik tebliği yayınlandı.
İhracatta vergi iadesi tebliği yayınlandı.
- 3 Aralık Para ve Kredi Kurulunun 86/23 sayılı tebliği yayınlandı.
- 5 Aralık Para ve Kredi Kuruluna ait tebliğ yayınlandı.
- 6 Aralık İhracatçı Birliklerinin kuruluşu, işleyişi, istigal sahaları, organları, üyelerin hak ve yükümlülüklerine dair karar yayınlandı.
Para ve Kredi Kurulu ile Basın İlan Kurumuna ait tebliğ yayınlandı.
- 11 Aralık İhracatta vergi iadesine ek karar yayınlandı.
174 sıra nolu Vergi Usul Kanunu tebliği yayınlandı.
86/13 sıra nolu ithalat tebliği yayınlandı.
86/14 sıra nolu ihracat tebliği yayınlandı.
- 12 Aralık Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu hakkında karar yayınlandı.
Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Sermaye Piyasası Kuruluna ait tebliğler yayınlandı.
- 17 Aralık Bakanlar Kurulunun Karadeniz'de 200 millik "Münhasır Ekonomik Bölge" ilan edilmesi hakkındaki kararın yürürlüğe konulmasına dair karar yayınlandı.
Sentetik ipliğin sıfır vergi iadesi listesine alınmasına dair karar yayınlandı.
İthalat Rejimi ek kararının yürürlüğe konulması hakkındaki karar yayınlandı.

